

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร
DEVELOPMENT OF PEOPLE'S DEMOCRATIC CITIZENSHIP
AFFECTING TO GENERAL ELECTION IN BANGKOK

นายกรณ์รัฐ ระงับทุกข์

ดุุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

นายกรณ์รัฐ ระงับทุกข์

ดุชนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Development of People's Democratic Citizenship
Affecting to General Election in Bangkok

Mr. Koranat Rangubtook

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy
(Political Science)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

- ชื่อคุณูปนิพนธ์** : การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร
- ผู้วิจัย** : นายกรณัฐ ระวังทุกข์
- ปริญญา** : ปรัชญาคุณูปนิพนธ์ (รัฐศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์**
- : รศ. ดร. ธีชชนันท์ อิศรเดช, น.บ. (นิติศาสตร์), พธ.บ. (รัฐศาสตร์), M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)
  - : รศ. ดร. วชิรินทร์ ชาญศิลป์, ร.บ. (รัฐศาสตร์), ร.ม. (รัฐศาสตร์), M.A. (Comparative Politics), Ph.D. (Comparative Politics)
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : ๑๑ กันยายน ๒๕๖๔

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๒. เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๓. เพื่อบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ คน โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ และการวิจัย เชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คน จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในกรุงเทพมหานคร เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก รวม ๔,๔๙๘,๑๐๙ คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

๑. หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกา ประชาชนให้ความสำคัญกับการเคารพกฎกติกาเพราะเชื่อว่าจะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่น ประชาชนเชื่อว่าการเคารพสิทธิเสรีภาพต่อตนเองและผู้อื่นที่มีต่อสังคมจะทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและชาติบ้านเมืองก็จะสามารถพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม วิถีชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานครเป็นวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิดและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การประพุดิตนที่เป็นประโยชน์

ต่อสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ โดยมีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

๒. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านสังคมและประเทศชาติ มีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ($\bar{X} = 3.43$) ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ($\bar{X} = 3.26$) ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ($\bar{X} = 3.03$) และด้านมีความเท่าเทียม และเกิดความเป็นธรรมในสังคม ($\bar{X} = 2.97$) ตามลำดับ

๓. การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ สรุปได้ดังนี้

- ๑) ด้านทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ประชาชนจะต้องมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้กับคนในสังคม คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำตลอดจนชักชวนผู้มีสิทธิออกเสียงไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ๒) ด้านปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก) ประชาชนจะต้องพูดจากันด้วยถ้อยคำอันไพเราะในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ไม่พูดจาหยาบคายนหรือใช้อารมณ์คุยกัน พูดคุยหรือปฏิบัติตัวต่อกันอย่างเป็นกันเอง
- ๓) ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) ประชาชนจะต้องร่วมมือกันอำนวยความสะดวกหรือให้ความอนุเคราะห์ต่อคนในสังคมในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีจิตอาสา คอยช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนในสังคมเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสำเร็จ รวมทั้งปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม
- ๔) ด้านสมานัตตา (ความมีตนสม่ำเสมอ) ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ มีความกระตือรือร้นคอยดูแลเอาใจใส่และยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อให้สังคมมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และเพื่อความผาสุกของชาวกรุงเทพมหานคร

- Dissertation Title** : Development of People’s Democratic Citizenship Affecting To General Election In Bangkok
- Researcher** : Mr. Koranat Rangubtook
- Degree** : Doctor of Philosophy (Political Science)
- Dissertation Supervisory Committee**
- : Assoc. Prof. Dr. Thatchanan Issaradet, LL.B (Laws), B.A. (Political Science), M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)
- : Assoc. Prof. Dr. Vacharin Chansilp, B.A. (Political Science), M.A. (Political Science), M.A. (Comparative Politics), Ph.D. (Comparative Politics)
- Date of Graduation** : September 11, 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the practical principles of people’s citizenship in democratic system affecting general election in Bangkok, 2. To propose people’s citizenship development in democratic system affecting to general election in Bangkok and 3. To integrate Buddha dhamma to promote people’s citizenship in democratic system affecting to general election in Bangkok.

Methodology was the mixed methods: The qualitative research, data were collected from 18 key informants by In-Dept-Interviewing with 18 key informants and analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research, data was collected with questionnaires from 400 samples, derived from 4,498,109 people who were eligible voters inner, central and external constituencies of Bangkok. Data were analyzed with descriptive statistics: Frequency, percentage, mean and standard deviation, S.D

Findings were as follows:

1. Practical principles of people’s citizenship in democratic system affecting general election in Bangkok consisted of: Respecting rules and regulations; People gave priority to respecting rules and regulations because they believed that respecting rules and regulation would yield social equality. Respecting other people’s right; people believed that respecting right and liberty of oneself and others’ would help every body in society live

together in happiness and harmony. Nation would be developed rapidly. Social responsibility; the people's way of life in Bangkok was the close kinship and people realized the roles of civic duty in democratic system. They focused on attribute of duty and responsibility of themselves and their society, behaving beneficially to society, helping one another, being grateful to benefactors with religion, tradition, and culture as the main of the way of life.

2. People's citizenship development in democratic system affecting general election in Bangkok, by overall, was at middle level ($\bar{X} = 3.17$). Considering by the mean values from the highest to the lowest were that society and nation were developed with security was at ($\bar{X} = 3.43$), orderly and peaceful society ($\bar{X} = 3.26$), love and harmony in community ($\bar{X} = 3.03$), equality and justice in society ($\bar{X} = 2.97$) respectively.

3. Buddha dhamma integration for promote people's citizenship in democratic system affecting general election in Bangkok according to Sanghavattu dhamma could be summarized as follows: 1) Dana, giving; charity was giving the election information to other people, helping, giving advice, and persuading voters to go to the polls. 2) Piyavaca, pleasant speech; kindly speech was expressed to others politely when the others gave their opinions about politics, not to give impolite speech or argue with others, talking or acting to others friendly. 3) Atthacariya, benefaction; useful conduct or behaviors was to yield to facilitate or assist others to go to the polls. In addition, people should do some favors to old people, disabled, and other people about election successfully including following the rules to be fair in society. 4) Samanattata, impartiality; state of equality was the people usually followed rules of election. Furthermore, they should take care of others enthusiastically and adhere to justice for living in society consistently for the society to have sustainable citizenship in democratic system for the happiness of Bangkokians.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช ประธานกรรมการควบคุมดุขุฎีนิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์ กรรมการควบคุมดุขุฎีนิพนธ์ที่ได้เสียสละเวลาช่วยเหลือให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยนี้ มีความถูกต้องชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เริ่มทำงานวิจัย ด้วยความตั้งใจปราศจากอคติตลอดมา

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาช่วยตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โขวเกษม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา รักษาเมือง ดร.กาญจนา คำจตุ ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์ตรวจทานแนะนำแก้ไขให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่งผลให้การศึกษสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากดุขุฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่คุณอุปัชฌายาจารย์ บิดา มารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน ทั้งที่ได้เอยนามและมีได้เอยนามและที่มีส่วนต่อความสำเร็จของข้าพเจ้าด้วยความรู้สึกขอบพระคุณจากใจจริง

นายกรณัฐ ระวังทุกข์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๕
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๑๑
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย	๒๘
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง	๓๔
๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๔๗
๒.๕ หลักสังคหวัตถุ ๔	๕๓
๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๙
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๑
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๘๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ	๘๔
๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๘๔
๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๖
๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๖
๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๖
๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ	๘๗
๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๘๗
๓.๓.๒ เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ	๘๙
๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๙๒
๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๓
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๙๕
๔.๑ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	๙๖
๔.๒ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	๑๐๗
๔.๓ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	๑๑๙
๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๑๒๖
๔.๕ องค์กรความรู้	๑๒๘
๔.๕.๑ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๘
๔.๕.๒ องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๑๓๒
บทที่ ๕ สรุปผลอภิปรายและข้อเสนอแนะ	๑๓๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๓๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๐
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๕๐
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๕๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๕๒
บรรณานุกรม	๑๕๓
ภาคผนวก	๑๖๒
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ	๑๖๓
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	๑๗๔
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ค่า IOC	๑๗๗
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม	๑๘๐
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๑๘๒
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม	๑๘๕
ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๑๘๘
ภาคผนวก ซ แบบสรุปการดำเนินการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๙๔
ภาคผนวก ฌ ประมวลผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)	๑๙๗
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๒๕
๒.๒	แบบของพลเมืองตามแนวคิด เวสไฮเมอร์และ คาคห์น(Westheimer and Kahne)	๒๗
๒.๓	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของประชาธิปไตย	๓๓
๒.๔	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง	๔๕
๒.๕	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๗๒
๒.๖	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งการเมือง	๗๗
๒.๗	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยต่างประเทศ	๘๐
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๑๐๓
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติขององค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ภาพรวม	๑๐๔
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติขององค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกา	๑๐๕
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติขององค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น	๑๐๖
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติขององค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม	๑๐๙
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ภาพรวม	๑๑๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๑๑๖
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ	๑๑๗
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม	๑๑๘
๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๑๒๑
๔.๑๑	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ภาพรวม	๑๒๒
๔.๑๒	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานครโดยบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน (การให้,การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่)	๑๒๓
๔.๑๓	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพหรือวาจาเป็นที่รัก)	๑๒๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่

หน้า

๔.๑๔

แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยบูรณาการตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)

๑๒๕

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๒
๔.๑	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๒๙
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์วิจัย	๑๓๒

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจาก พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์อรรถกถาบาลี/ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๗, หมายถึง ที่มณิกาย สীগุชชวคคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๐ ที่มณิกาย สীগุชชวคคคอปฏฐกถา ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

ส่วนคัมภีร์อรรถกถา จะระบุชื่อคัมภีร์ ลำดับเล่ม (ถ้ามี)/หน้า เช่น ที.สี.อ. (บาลี) ๑/๒๗๖/๒๔๐ หมายถึง ที่มณิกาย สุมงคตวิลาสินี สীগุชชวคคคอปฏฐกถา ภาษาบาลี เล่ม ๑ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๒๔๐ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อง.จตุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมป็นณาสก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

ประเทศไทยในสมัยยุคโบราณ ความเป็นพลเมืองเป็นเอกสิทธิของชนชั้นสูง ซึ่งมีอิสระทั้งด้านเศรษฐกิจ ความคิด และเวลา เพื่อปฏิบัติหน้าที่พลเมือง เช่น การรับสมัครการเลือกตั้ง การเป็นทหาร เป็นต้น ความเป็นพลเมืองเป็นสัญลักษณ์ของการเป็นฐานันดรศักดิ์ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีสิทธิ ในความเป็นพลเมืองโดยเฉพาะสตรี ทาส หรือคนป่าเถื่อน ต่อมาในยุคสมัยกลาง ซึ่งเป็นยุคของสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในยุโรป แนวคิดแบบพลเมืองก็ได้หายไป เน้นเพียงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์เท่านั้น พลเมืองไม่มีสิทธิเข้ามามีบทบาททางการเมือง จึงไม่ต้องมีจริยธรรมแบบพลเมือง ไม่มีสัญญาประชาคมระหว่างประชาชนและรัฐ มีแต่ความสัมพันธ์แบบความจงรักภักดีระหว่างพระมหากษัตริย์ และประชาชน ตั้งแต่การปฏิวัติฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกาเป็นต้นมา กระแสเสรีนิยมก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่า ประชาชนและรัฐแทน ดังนั้น ความจงรักภักดีต่ออุดมคติทางการเมืองจึงมาแทนความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และระหว่างศตวรรษที่ ๑๙ และ ๒๐ อุดมการณ์แบบเสรีนิยมทำให้ค่านิยมของความเป็นพลเมืองกลายเป็นเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุดมคติของความเสมอภาคและเสรีภาพ ค่านิยมดังกล่าวมีข้อสมมติฐานว่าพลเมืองทุกคน มีเหตุผลและมีทางเลือกเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชนชั้น หรือเพศ แต่อย่างไรก็ตาม ในสมัยนี้ ความเสมอภาคก็ยังเป็นได้แค่ความเสมอภาคในประเด็นกฎหมายเท่านั้น แต่หลังจากสงครามโลกที่ ๒ สิทธิพลเมืองรวมถึงสิทธิทางการเมืองและสิทธิทางสังคม เนื่องจากได้พิสูจน์ว่าความเสมอภาคด้านกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพลเมืองทางด้านสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้ รัฐสวัสดิการจึงมีการเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อประชาชน อาจทำให้ประชาชนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องตอบแทนอะไรแก่รัฐ จากเหตุวิกฤตินี้จะเห็นได้ว่าประชาชนในยุโรป และอเมริกาไม่ค่อยได้ไปเลือกตั้งหรือเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเท่าที่ควร^๑ เพราะอาจคิดว่าการเมืองในระดับชาตินั้นไม่ได้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงในสมัยโลกาภิวัตน์แล้ว

---

^๑ Robert D. Putnam, *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, (New York: Simon & Schuster, 2000).

ดังนั้น ประวัติศาสตร์ของความเป็นพลเมือง จึงเป็นการให้สิทธิของความเป็นพลเมืองทุกคนบนพื้นฐานของสถานะ (เสรีภาพ) และความสามารถ (อิสรภาพทางความคิด ความมีเหตุมีผล) ภายใต้กฎหมายที่บังคับใช้กับทุกคนอย่างเท่าเทียม หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมและยุคแห่งภูมิธรรม มีการให้สิทธิทางการเมือง เริ่มแรก คือ สิทธิในการลงคะแนนเสียง ตามมาด้วยการมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและการรวมกลุ่ม หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีการให้สิทธิทางสังคม เช่น การได้รับการชดเชยหากว่างงาน การได้รับเงินบำนาญ เป็นต้น^๒

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะไร้เสถียรภาพ หากบุคคลหรือสมาชิกที่เป็นพลเมืองของสังคมขาดแบบแผนของความเชื่อทัศนคติและค่านิยมที่เป็นประชาธิปไตย โดยความเป็นพลเมือง (Citizenship) มีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ มิใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญแต่ประชาชนจะต้องเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย^๓ กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพ โดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา แต่ในขณะเดียวกันการทำรัฐประหารในเดือนพฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ ถือเป็นการทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศไทยต้องถดถอย เนื่องจากภายหลังรัฐประหาร โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่มีพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้า คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ขึ้น พร้อมแต่งตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ และคณะกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญเพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวรต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จึงลงมติเห็นชอบให้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คนที่ ๒๙ ของไทย ในปี พุทธศักราช ๒๕๕๘ การบริหารประเทศภายใต้อำนาจตามความในมาตรา ๔๔ ทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะถูกปิดกั้นในสิทธิและเสรีภาพการแสดงออก ประชาชนต้องปฏิบัติตามคำสั่ง บางประกาศ มีการละเมิดสิทธิความเป็นพลเมือง เช่น การเรียกบุคคลเข้ารายงานตัว การเอาพลเรือนขึ้นศาลทหาร หรือการห้ามชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมือง ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะกำหนดวันเลือกตั้งทั่วไปขึ้น ในวันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๒ มีประชาชนออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง แต่กฎ ระเบียบ ของการเลือกตั้งนั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต แต่ประชาชนในกรุงเทพมหานครในฐานะพลเมืองออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง จำนวน ๓,๐๒๕,๗๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๒.๒๐ ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จาก

^๒T.H. Marshall , *Citizenship and Social Class in Citizenship and Social Class and Other Essays*, (Cambridge University Press, 1994)

^๓ถวิลวดี บุรีกุล และรัชชวีแสงมหะหมัด, *ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมภูมิประชาธิปไตยไทย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๕.

จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวนทั้งสิ้น ๔,๔๘๘,๐๕๘ คน^๔ และแม้ว่าจะมีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวนมาก แต่กลับมาบัตรเสียและมีผู้ที่ไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้งอีกจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้อาจทำให้ประชาชนในฐานะพลเมืองของสังคมจำเป็นต้องทราบและต้องให้ความสำคัญต่อการเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งนั้นถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๖๐ ในหมวดที่ ๔ หน้าที่ของปวงชนชาวไทย จึงมีความชัดเจนว่าการเลือกตั้งนั้นเป็น “หน้าที่” ของพลเมืองตามรัฐธรรมนูญ

นอกจากนั้น ในรัฐธรรมนูญยังได้บัญญัติไว้ว่าหากผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธิอะไรบ้าง ดังปรากฏในหมวดที่ ๗ ว่าด้วยเรื่องรัฐสภา ในส่วนที่ ๒ สภาผู้แทนราษฎร มาตรา ๙๕ วรรคสาม บัญญัติไว้ชัดเจนว่า “ผู้มีสิทธิเลือกตั้งซึ่งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยมิได้แจ้งเหตุอันสมควรตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาจถูกจำกัดสิทธิบางประการตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยในมาตรา ๓๕ ของ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดว่าผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะต้องเสียสิทธิหลายประการ คือ ผู้นั้นจะไม่สามารถยื่นคัดค้านการเลือกตั้งได้ ไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ไม่ว่าจะเป็นการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาท้องถิ่น แม้แต่จะลงสมัครเป็นผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ไม่อาจกระทำได้เช่นเดียวกัน นอกเหนือจากนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้ง ยังระบุอีกว่าผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งจะไม่อาจดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมือง รวมไปถึงการดำรงตำแหน่งรองผู้บริหารท้องถิ่น เลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ช่วยเลขานุการผู้บริหารท้องถิ่น ประธาน ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น ที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่น หรือคณะที่ปรึกษาผู้บริหารท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นระยะเวลาสองปีนับแต่วันเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม สิ่งต่าง ๆ ข้างต้น เป็นเพียงเหตุผลส่วนหนึ่งเท่านั้น ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญว่าเพราะเหตุใดพลเมืองไทยจำเป็นต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แท้จริงแล้วการไปใช้สิทธิเลือกตั้งมีความสำคัญมากกว่า การเป็นหน้าที่ของพลเมืองเท่านั้น เพราะการเลือกตั้งได้รับการยอมรับให้เป็นหนึ่งในเงื่อนไข “พื้นฐาน” ที่สำคัญของการเป็นประชาธิปไตยในฐานะการแสดงออกซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐานที่สุด ของพลเมือง การเลือกตัวแทนนั้นเป็นการยืนยันความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การเลือกตั้งจึงเป็นมากกว่าคุณค่าในฐานะคุณธรรมพื้นฐานของประชาธิปไตยในทางปรัชญาการเมืองการเลือกตั้งจึงนับเป็นกลไกหนึ่งที่สามารถปกป้องสิทธิของ “พลเมือง” ไว้ได้ ดังนั้น การเลือกตั้งที่ดี ที่เป็นคุณจะต้องมีความบริสุทธิ์และยุติธรรมประกอบกันด้วย โดยพื้นฐานของการเป็นรัฐและสังคม การเลือกผู้แทนจะส่งผลกระทบต่อการดำเนิน

^๔คณะกรรมการการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร (กกต.), ผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๖๒), หน้า ๓.

ชีวิตของผู้คนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะการเลือกตั้งเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายและนโยบาย สิทธิของปัจเจกบุคคลในการลงคะแนนเสียงจึงผูกพันบุคคลนั้นเข้ากับระเบียบทางสังคมของเขาแม้ว่าเขาผู้นั้นเลือกที่จะใช้สิทธิในการเลือกตั้งหรือไม่ใช้สิทธินั้นก็ตาม กฎระเบียบและนโยบายต่าง ๆ ที่ผู้แทนในฐานะรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งย่อมผูกพันกับประชาชนเข้ากับสังคมและรัฐบาลอย่างไม่อาจปฏิเสธได้ เพราะฉะนั้นการเลือกตั้งจึงเป็นมากกว่าหน้าที่ในฐานะ “โอกาส” ที่ผู้คนในสังคมจะได้ตัดสินใจและมีส่วนร่วมกำหนดจุดตั้งต้นของนโยบายและแนวทางการปกครองแห่งรัฐ เพราะเมื่อได้ผู้แทนแล้วพวกเขาจะทำหน้าที่เป็นผู้ออกกฎหมายต่าง ๆ ในการปกครองบ้านเมืองซึ่งทุกคนในสังคมจะต้องให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม ในฐานะของพลเมือง

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

การเลือกตั้งยังมีฐานะเป็นกลไกที่จะช่วยตัดสินใจและยุติความเห็นต่างของผู้คนในสังคม โดยให้โอกาสกับผู้ทีคนในสังคมแม้จะเป็นเพียงส่วนใหญ่ (ไม่ใช่ทั้งหมด) ใ่วางใจให้เข้ามาทำหน้าที่ปกครองประเทศในช่วงเวลาหนึ่งและตัดสินใจในนโยบายต่างๆ รวมไปถึง เป็นโอกาสที่ผู้คนในสังคมจะได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างพลเมืองคนอื่น เพื่อร่วมกันออกแบบและเลือกผู้แทนที่ดีที่สุดด้วย สิ่งนี้ถือเป็นอีกคุณูปการหนึ่งของการเลือกตั้ง

กรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย มีประชากรอยู่อาศัยมากที่สุด เป็นศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสารและความเจริญในทุก ๆ ด้านของประเทศ โดยกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ทั้งหมด ๑,๕๖๘.๗๓๗ ตารางกิโลเมตร มีประชากรตามทะเบียนราษฎรกว่าห้าล้านคน และมีการจัดการปกครองเป็นแบบเขตปกครองพิเศษ^๕และมีลักษณะเป็นเมืองเอกนคร หรือเมืองโตเดี่ยว (Primate City) ซึ่งหมายถึง เมืองที่เป็นศูนย์กลางการพัฒนาจนทำให้มีการเติบโตเหนือเมืองอื่น ๆ มีอัตราความเจริญเติบโตขยายตัวอย่างรวดเร็ว รวมทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการเมืองและการปกครองของไทยทำให้กรุงเทพมหานคร มีบทบาทและความสำคัญในระบบการเมืองไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่ฐานเสียงสำคัญของพรรคการเมือง และพรรคการเมืองเป็นสถาบันการปกครองที่ขาดไม่ได้จากการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะแม้การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ แต่เนื่องจากจำนวนประชาชน ที่มากเกินไป ทำให้ไม่สามารถเข้ามาใช้อำนาจในการปกครองร่วมกันได้ทั้งหมด ดังนั้นการใช้อำนาจของประชาชนจำเป็น

---

^๕ปนัดดา รักษาแก้ว, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. ๒๕๕๙”, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๙), หน้า ๑.

จะต้องกระทำผ่านตัวแทน ผ่านการเลือกตั้ง เข้าไปทำหน้าที่แทน ทั้งการตัดสินใจหรือหน้าที่อื่นๆ ทางด้านการเมือง ฉะนั้น พรรคการเมืองในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน จึงเป็นสถาบันทางการเมืองที่จะช่วยให้เกิดการเป็นตัวแทนของประชาชนขึ้น^๖

ด้วยเหตุและความจำเป็นของเรื่องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาให้ลุ่มลึกถึงเรื่องของความเป็นพลเมืองของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปครั้งล่าสุดของกรุงเทพมหานคร เมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ อันจะนำไปสู่การพัฒนาความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ให้มีความมั่นคงและสอดคล้องต่อหลักการของประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑.๓.๒ เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑.๓.๓ เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

---

^๖กนก วงษ์ตระหง่าน, พรรคการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๒๙๖.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนมีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และนำเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมือง ได้แก่ ๑. การเคารพกฎกติกา ๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น ๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรม ในสังคม ๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑. ทาน (การให้, การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ๒. ปิยวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก) ๓. อัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) ๔. สมานัตตตา (ความมีตนสม่าเสมอ)

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป โดยเลือกจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครในเขตชั้นใน, เขตชั้นกลาง จับฉลากเลือก ๓ เขต และเขตชั้นนอก จับฉลากเลือก ๒ เขต รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘ เขต ประชากร รวมทั้งสิ้น จำนวน ๔,๔๙๘,๑๐๙ คน^๗ ดังนี้

เขตชั้นใน	ประกอบด้วย	เขตดุสิต เขตจตุจักร เขตบางกอกน้อย
เขตชั้นกลาง	ประกอบด้วย	เขตคันนายาว เขตสวนหลวง เขตบางแค
เขตชั้นนอก	ประกอบด้วย	เขตหนองแขม เขตลาดกระบัง

---

^๗ ผ่าสนามโหมหน้ารัฐบาลใหม่, “ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://election.pptvhd36.com/> [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒].

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) คือ ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น ๔ กลุ่ม โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน ๑๘ คน ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๒ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน ๖ คน

กลุ่มที่ ๓ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต จำนวน ๓ คน

กลุ่มที่ ๔ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๓ คน

(๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๘ รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านรัฐศาสตร์ โดยเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย การจัดสนทนากลุ่มดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงตามที่กำหนดไว้

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เขตตามพื้นที่ตั้งของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสิ้น ๘ เขต โดยเขตชั้นใน ประกอบด้วย เขตดุสิต เขตจตุจักร เขตบางกอกน้อย เขตชั้นกลาง ประกอบด้วย เขตคันนายาว เขตสวนหลวง เขตบางแค และเขตชั้นนอก ประกอบด้วย เขตหนองแขม เขตลาดกระบัง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการดำเนินการ ตั้งแต่เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ - เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔ รวมเป็นระยะเวลา ๑๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ขนบการดำเนินชีวิต การรู้จักหน้าที่ การเคารพกฎกติกาของสังคม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ของประเทศอันจะนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคงอย่างยั่งยืน^๘

^๘ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑.

การเคารพกติกา หมายถึง ประชาธิปไตยต้องใช้กติกา หรือ กฎหมายในการปกครอง ไม่ใช่อำนาจอธิปไตยหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้อง เสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมาย หรือ มีกติกา แต่หากว่าประชาชนไม่เคารพ หรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็ห้ามมี ประโยชน์อันใดไม่ ครอบงำ ประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิด กติกา “พลเมือง” จึงต้องเคารพ “กติกา” ถ้ามีปัญหาหรือมีความ ขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องใช้วิธีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข ไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง^๙

การเคารพลิทธิผู้อื่น หมายถึง ในระบอบประชาธิปไตยทุกคน เป็นเจ้าของประเทศทุกคนจึงมีสิทธิแต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ ของตนเองหรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใดย่อมจะทำให้เกิดการ ใช้สิทธิที่กระทบซึ่งกันและกัน สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขตคือ มีสิทธิและใช้สิทธิได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพลิทธิผู้อื่น และจะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง ประชาธิปไตยมีใช้ระบอบ การปกครองตามอำนาจอธิปไตยหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตน โดยรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ด้วยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้นหรือแย่ลง โดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคนในสังคม

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่พลเมือง มีหลักในการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีบทบาทในการกระทำที่มีคุณลักษณะทางประชาธิปไตยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินชีวิต^{๑๐}

๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย หมายถึง ประชาชนชาวไทยมีหน้าที่ ต่อประเทศ บุคคลที่เป็นประชาชนชาวไทยทุกคนต้องมีหน้าที่ในการปกป้องประเทศไม่ว่าด้านใด ๆ รวมทั้งต้องรักษาผลประโยชน์ของชาติ และมีหน้าที่เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย เพื่อให้ประเทศและประชาชนมีความผาสุก ไม่รวมตัวกันในทางที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน อารังรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษีอากร และมีส่วนร่วมในหน่วยราชการหรือการป้องกันประเทศ เป็นต้น

^๙สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **ความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

^{๑๐}ฟ้าดาว คงนคร, **พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗-๒๘.

๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ หมายถึง ความสามัคคี ความรักใคร่กลมเกลียว ประองตองและร่วมมือกันทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจะทำให้ สังคมเป็นสังคมที่เข้มแข็ง แต่หากคนในสังคมเกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกัน จะทำให้สังคมอ่อนแอและล่มสลายในที่สุด ไม่แบ่งแยกภูมิภาคถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ศิwapรรณเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพันร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายได้

๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม หมายถึง การเคารพ หลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอภาคถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัยแต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม ไม่ปฏิบัติตนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น

๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง หมายถึง การเป็นคุณธรรมที่ช่วยในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า เพราะถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน จะทำให้สังคมพัฒนาไปอย่างรวดเร็วและมั่นคง

หลักธรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง หลักธรรม ซึ่งส่งเสริมการแสดงออกทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อสร้างคุณยุดิธรรม ความชอบธรรม โดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่

ทาน (การให้, การเสียสละ) หมายถึง การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของที่นำมาให้นั้นต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อนรวมทั้งการให้ความรู้ การแนะนำที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นจริงด้วย

ปิยวาจา (การพูดจาด้วยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน) หมายถึง การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ยอมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในตัวผู้พูดจนให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่างยิ่ง

อัตถจริยา (การปรพพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น) หมายถึง ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุมเทร่างกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา

สมานัตตตา (การประพฤติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย) หมายถึง ารวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และ

ดำรงตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้คนอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วม
ทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กร

การเลือกตั้งทั่วไป หมายถึง การเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักปฏิบัติที่เหมาะสมเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑.๖.๒ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของ
ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑.๖.๓ ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม ความเป็น
พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริง เชิงเอกสารตลอดจนหลักพุทธธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- ๒.๕ หลักสังคหวัตถุ ๔
- ๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๒.๑.๑ ความหมายของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำว่า “พลเมือง” เป็นคำสำคัญที่ได้รับการบันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย “ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” ใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ทำให้เห็นว่าในสังคมไทยนั้น มีความชัดเจนมากขึ้นที่จะสร้างคนในทิศทางที่จะให้เป็น “พลเมือง” โดยคำว่า “พลเมือง” นั้น มีปรากฏอยู่ในทุกระบบการปกครองของแต่ละประเทศ แต่พลเมืองจะมีบทบาทหน้าที่ และบุคลิกภาพอย่างไรนั้น จะขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐนั้นๆ^๑ ขณะที่พลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตยนั้นมี

---

^๑ทิพย์พาวร ดันตีสุนทร, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๕๔), หน้า ๔-๕.

ลักษณะเป็นเจ้าของประเทศที่มีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องคำนึงถึงส่วนรวม และการใช้อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองผู้อื่นและสังคม^๒

พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีวินัยมีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้น และให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง^๓

ในสมัยโบราณนั้นประชาชนมีสถานะเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมด การเมืองสมัยใหม่ได้ปลดปล่อย พวกไพร่หรือทาสให้กลายเป็นราษฎร ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐและต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง คำว่า “ประชาชน” จะสื่อถึงการเป็นเจ้าของประเทศและเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากกว่าราษฎร ส่วนพลเมืองนั้นจะหมายถึง ประชาชนที่มีสิทธิหน้าที่อย่างพร้อมบูรณ์ เป็นบุคคลที่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง มีสิทธิไปเลือกตั้ง เสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางการเมือง สามารถเรียกร้องกฎหมาย นโยบาย และกิจการของรัฐตามที่ตนเห็นพ้อง^๔

พลเมืองนั้นมีหลายระดับ ได้แก่ พลเมืองทั่ว ๆ ไป เรียกว่า ราษฎร หมายถึง ผู้ที่รับทราบ ว่ารัฐจะทำอะไรให้บ้าง และตนเองมีหน้าที่เคารพกฎหมายและเสียภาษี และพลเมืองที่มีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมสาธารณะ เป็นผู้นำระดับชุมชน เข้าร่วมในองค์กรทางสังคมต่าง ๆ และร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ^๕

พฤติกรรมที่แสดงออกต่อกิจการสาธารณะว่าเป็นการกระทำที่มุ่งให้ชีวิตส่วนรวมดีขึ้น มีการแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ต่อสภาพส่วนรวมและการเมือง มีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพทางการเมืองและชีวิตสาธารณะซึ่งสามารถปฏิบัติได้ตั้งแต่การออกเสียงเลือกตั้ง การวิพากษ์วิจารณ์ การกำหนดนโยบายหรือกฎหมาย การเคลื่อนไหวทางการเมือง การยื่นหยัดทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ หรือการแสดงพลังในการผลักดันทิศทางการเมือง^๖

^๒ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : นานามีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐.

^๓ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, การสร้างสำนึกพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๘), หน้า ๓๖.

^๔เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองภาคพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐-๑๑.

^๕วิชัย ตันศิริ, การพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืน (Political Development for Sustainability), (กรุงเทพมหานคร : บริษัท พีเพรส จำกัด, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙-๓๐.

^๖ศรัณยู หมั่นทรัพย์, “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๑) : ๑๐๑-๑๑๕.

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพในการดำเนินวิถีชีวิต รู้จักเคารพสิทธิ ใช้เสรีภาพควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจการสาธารณะที่มุ่งเน้นพัฒนาสังคมส่วนรวมให้ดีขึ้น

๒.๑.๒ แนวคิดที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

เพลโต เป็นนักคิดรุ่นแรก ๆ ของโลกที่กล่าวถึงคำว่า “พลเมือง” โดยเสนอแนวคิดเรื่องพลเมืองที่สมบูรณ์ (Perfect Citizen Concept) ว่าการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชนควรเริ่มปลูกฝังคุณธรรมทางการเมืองในวัยเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาล-ประถมให้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ มีความรู้ทั้งวิธีการปกครองและวิธีการเป็นผู้ถูกปกครองผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การให้การศึกษา” ส่วนอย่างอื่นที่แตกต่างจากการปลูกฝังคุณธรรมทางการเมืองถือว่าเป็นการฝึกอบรมโดยทั่วไป ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองของอริสโตเติล จะมองว่ามนุษย์จะไปถึงศักยภาพเต็มที่ของชีวิตได้ด้วยการเป็นพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณะ โดยใช้สิทธิเข้าร่วมในหน่วยงานที่กำหนดนโยบายหรือตัดสินคดีความ (enjoys the right of sharing in deliberative or judicial office) ในเวลาที่กำหนดตายตัวหรือไม่ก็ได้ (fixed or unfixed) เข้าร่วมส่วนในชีวิตพลเมืองที่มีทั้งการปกครองและการถูกปกครองโดยสลับกันไป (share in the civic life of ruling and being ruled in turn) เป็นพลเมืองที่ดีต้องมีความรู้และความสามารถในการปกครองและถูกปกครอง (good citizen must possess the knowledge and the capacity requisite for rule as well as being ruled) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นพลเมืองที่มีความรู้ในการปกครองเหนือเสรีชนทั้งหลายและความรู้ที่จะถูกพวกเสรีชนทั้งหลายปกครองเรา (a knowledge of rule over free man from both points of view)^๗

แนวคิดที่อธิบายถึงความเป็นพลเมืองไว้ ๒ ลักษณะ ดังนี้^๘

ลักษณะแรก เป็นสำนักคิดที่มองว่าประชาธิปไตยไม่ได้เป็นการเมืองเพื่อประชาชนหรือพลเมืองอย่างแท้จริง แต่จะมองว่าการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นไปเพื่อชนชั้นนักธุรกิจชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง ไม่ใช่เพื่อชนชั้นกรรมาการ ผู้ใช้แรงงานหรือชาวนาเท่าที่ควร สำนักคิดดังกล่าวมี ๒ แนวคิด ได้แก่

^๗ฮันส์ เจริญเมือง, ๑๐๐ ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๔๘), หน้า ๖๘-๗๒.

^๘เอนก เหล่าธรรมทัศน์, การเมืองภาคพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๑๖-๑๗.

แนวคิดแรก คือ แนวคิดสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์มองว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเป็นประชาธิปไตยในด้านเศรษฐกิจด้วย คือ การที่ทำให้คนส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตให้มากที่สุด โดยที่คนชั้นล่างเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการต่อสู้ระหว่างชนชั้นล่างกับชนชั้นสูง

แนวคิดที่สอง คือ แนวคิดสวัสดิการนิยมนองว่า ควรมีการกระจายโภคทรัพย์ที่ดี มีการสร้างอาชีพและพัฒนาคนชนชั้นล่างให้มากที่สุดโดยที่รัฐบาลควรมีบทบาทด้านเศรษฐกิจในการสงเคราะห์ให้แก่บุคคลที่มีส่วนเสียเปรียบในสังคม เช่นคนพิการ คนชรา คนยากจนเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้พึ่งตนเองได้ จะเห็นได้ว่าแนวคิดสวัสดิการนิยมจะมุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นปัจเจกบุคคลที่ดี และมุ่งเน้นให้มีการรวมตัวกันเป็นปีกแผ่นเพื่อพัฒนาขึ้นมาเป็นชนชั้นกลางที่สามารถแก้ปัญหาให้ตนเอง หรือมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นโดยไม่ต้องพึ่งพาคนชั้นสูงหรือผู้ใหญ่มากเกินไป

ลักษณะที่สอง เป็นสำนักคิดที่มองว่าการเมืองปัจจุบันมิได้เป็นไปโดยประชาชน และมีได้เป็นของประชาชน แต่เป็นเพียงประชาธิปไตยแบบการเลือกผู้แทนเพียงอย่างเดียว เมื่อเวลานานเข้าก็จะเป็นของประชาชน และประชาชนจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องอะไรมากกว่าการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งของตนตามวาระเท่านั้น ประชาชนจึงควรที่จะเข้าไปดูแลปัญหาและพัฒนาบ้านเมืองตามความเหมาะสมและความเห็นของตนเองเป็นหลัก สำนักที่มีแนวคิดดังกล่าว ได้แก่ สำนักคิดสาธารณนิยม (civic republicanism) สำนักชุมชนนิยม (Communitarianism) และสำนักคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Participatory Democracy)

สำนักคิดสาธารณนิยม (civic republicanism) เห็นว่า การเมืองแบบประชาธิปไตยควรเป็นกิจการเพื่อส่วนรวมหรือกิจการที่มีจริยธรรมเพื่อส่วนรวม พลเมืองจะต้องเป็นผู้มีความกระตือรือร้น ไม่เป็นเพียงผู้ที่รอรับนโยบายหรือรอรับบริการจากรัฐเท่านั้น หากยังต้องเป็นพลเมืองที่มีความเป็นตัวของตัวเองและพึ่งตนเองหรือกันเองให้มากด้วย

สำนักชุมชนนิยม (Communitarianism) โดยนักคิดชุมชนนิยมสำคัญ คือ เอทซี-ออนี (Etzioni) ได้กล่าวย้าเตือนว่าการเมืองปัจจุบันที่ประชาชนจะเอาแต่สิทธิและประโยชน์เฉพาะส่วนเฉพาะกลุ่มนั้นจะไปไม่รอด หากจะรอดได้นั้นต้องสร้างภาคสังคม ภาคชุมชน และภาคเอกชนที่เข้มแข็งควบคู่ไปกับการใส่ใจเรื่องจริยธรรมและศีลธรรมให้มากขึ้น รู้จักและปฏิบัติหน้าที่ และเชิดชูการทำงานเพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มากขึ้น อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับชุมชนที่มีสมาชิกเป็นอิสระและผูกพันกับกฎระเบียบ คือ เน้นชุมชนในบริบทของประชาธิปไตย ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยความอิสระแต่ต้องตระหนักในคุณค่าการสร้างและการรักษาชุมชนที่เป็นประชาธิปไตย

สำนักคิดประชาสังคม (civil society) ประกอบด้วยบุคคลที่รวมตัวกันดำเนินงานในลักษณะของเครือข่าย กลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ สถาบัน และชุมชนที่มีกิจกรรมหรือการเคลื่อนไหวระหว่างรัฐกับปัจเจกชนหรือที่เรียกว่าภาคประชาสังคม มีแนวคิดไม่ต้องการให้รัฐครอบงำหรือบงการ แม้ว่าจะยอมรับความช่วยเหลือจากรัฐและร่วมมือกับรัฐได้ แต่ก็สามารถชื่อนำกำกับ และคัดค้านรัฐได้พอสมควร อีกทั้งยังสนับสนุนให้ปัจเจกชนรวมกลุ่มและรับผิดชอบต่อส่วนรวมโดยไม่ปฏิเสธการแสวงหาหรือปกป้องผลประโยชน์เฉพาะส่วนหรือเฉพาะกลุ่ม ภาพรวมของแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของภาคประชาสังคม ประกอบด้วย รัฐ-ประชาสังคม-ปัจเจกชน ต่างก็เป็นอิสระต่อกัน แต่ก็ยังสามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องหรือแสดงการคัดค้านขัดแย้งกันได้แต่ก็ต้องปรองดองประสานสามัคคีกันไปด้วย และยังเห็นความจำเป็นในการปลูกฝังทัศนคติให้ประชาชนเห็นว่าตนเองเป็นพลเมืองที่เห็นคุณค่าของความสัมพันธ์ของผู้คนอย่างทัดเทียมกัน และเข้าสู่การเป็นประชาสังคมที่ผู้คนค่อนข้างมีความเท่าเทียมกัน

สำนักคิดประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Participatory Democracy) มุ่งเน้นความเป็นพลเมืองร่วมกันในลักษณะที่ทำให้สังคมได้หลุดพ้นจากผลประโยชน์ที่จำกัดเฉพาะส่วนหรือเฉพาะเรื่องของสำนักคิดประชาสังคม โดยให้ความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง กำกับตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมือง แสดงความคิดเห็น เอาใจใส่ต่อการติดตามนโยบายหรือกฎหมายของรัฐ พร้อมกับการสร้างประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วม มุ่งเน้นให้ประชาชนปกครองตนเองควบคู่กันไปด้วย บุคคลหรือหมู่คณะต้องร่วมกันเสียสละหรือสมัครสมานร่วมใจกันทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม โดยเน้นการปลูกฝังจิตสำนึกหรือคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมือง (civic virtue) ให้แก่ประชาชน

จากแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองของนักวิชาการต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองมีลักษณะมุ่งเน้นถึงสิทธิและผลประโยชน์ที่ประชาชนในสังคมพึงมีหรือพึงได้รับอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีแนวทางปฏิบัติที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรยึดมั่นและกระทำคือ เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือกิจการสาธารณะ ติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมือง ตลอดจนเอาใจใส่ดูแลปัญหาและพัฒนาบ้านเมืองตามเห็นสมควร

ความสำคัญของคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย

องค์ประกอบสำคัญของสังคมประชาธิปไตย คือ พลเมืองที่มีคุณสมบัติตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการนำพาประเทศชาติไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของพลเมืองที่มีคุณภาพตามวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

ผลดีของการที่สมาชิกในสังคมรู้จักการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยไว้ดังนี้^๙

๑. ทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง เนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลของคนในสังคม และการเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงานซึ่งจะส่งผลทำให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ

๒. ทำให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เนื่องมาจากความผูกพันที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจในการทำกิจกรรมจนสำเร็จผล

๓. ทำให้สังคมมีความสงบและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพราะสมาชิกในสังคมรู้จักปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ และกติกาของสังคม

๔. สังคมมีความเป็นธรรม เนื่องมาจากทุกคนรู้จักใช้สิทธิ ปฏิบัติหน้าที่ คำนึงถึงหลักเสรีภาพและความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย จึงปฏิบัติต่อกันในสังคมอย่างเป็นธรรม

๕. สมาชิกในสังคมปฏิบัติต่อกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกันบนหลักศีลธรรมอันเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตย

ความสำคัญของสังคมที่ประกอบด้วยพลเมืองที่มีคุณลักษณะของพลเมือง ตามวิถีประชาธิปไตย มีดังนี้^{๑๐}

๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย

๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ

๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม

๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

๕. สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ บทบาทหน้าที่ และมีเสรีภาพตามกฎหมาย

๖. สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกัน

๗. สมาชิกมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศและนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

จากการศึกษาความสำคัญของคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ว่า หากสังคมใดมีสมาชิกที่มีความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยย่อมจะส่งผลทำให้สังคมนั้นมีความมั่นคงผู้คนในสังคมสามารถอาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีน้ำใจต่อกัน มีการปฏิบัติหน้าที่ของตนตามบทบาทและสถานภาพทางสังคม รู้จักการคำนึงถึง

^๙สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **หลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเลขาธิการสภา ๘๐ ผู้แทนราษฎร**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒-๒๓.

^{๑๐}คณะกรรมการการเลือกตั้ง, **คุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๘), หน้า ๑๔.

การใช้สิทธิ เสรีภาพ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย นำไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตยได้อย่างแท้จริง

องค์ประกอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมืองเป็นการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชุมชนที่ต้องทำหน้าที่ชำระไว้ซึ่งชุมชนทางการเมืองให้ปลอดภัยจากสิ่งที่มาคุกคามทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก^{๑๑} ด้วยเหตุนี้นักวิชาการทั้งในและต่างประเทศจึงได้นำเสนอองค์ประกอบพื้นฐานของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยไว้ ดังนี้

การสร้างพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคมนั้นจะต้องสร้างทั้งด้านองค์ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ค่านิยม (Value) และคุณลักษณะ (Disposition) โดยนำเสนอองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองไว้ ๕ ประการ ดังนี้^{๑๒}

๑. ความสำนึกในอัตลักษณ์ (Sense of identity)
๒. ความพึงพอใจในการได้รับสิทธิ (The enjoyment of certain rights)
๓. การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน (The fulfillment of corresponding obligation)
๔. ระดับความสนใจและความใส่ใจประเด็นสาธารณะ (A degree of interest and involvement in public affairs)

๕. การยอมรับค่านิยมพื้นฐานทางสังคม (An acceptance of basic societal values)

องค์ประกอบของพลเมือง มีดังนี้^{๑๓}

๑. มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง
๒. ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ
๓. มีสิทธิและหน้าที่
๔. มีส่วนร่วมทางการเมือง
๕. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

---

^{๑๑}ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริโอ และ รัชวดี แสงมหะหมัด, **พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗), หน้า ๓๒-๓๕.

^{๑๒}J. Cogan and Derricott, **Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education**, (London: Routledge, 2000).

^{๑๓}Abowitz and Harnish, **Contemporary Discourses of Citizenship**, Volume 76 issue 4, (Miami University, 2006): 653-690.

บุคลิกนิสัยพื้นฐานของความเป็นพลเมืองที่ไม่ว่าจะอยู่ในระบอบการเมืองใดจะมีองค์ประกอบอยู่ ๓ ลักษณะ ดังนี้^{๑๔}

๑. มีความเชื่อในวิถีของการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Nonviolence)

๒. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในรัฐ หรือชุมชนการเมือง (Body-politic) เดียวกันแม้จะมีความขัดแย้งกันก็ควรปฏิบัติต่อกันอย่างสุภาพชน (Politeness)

๓. พลเมืองในรัฐหรือชุมชนการเมืองเดียวกัน ควรจะใฝ่หาสันติมากกว่าสงคราม (Peace-loving)

จากการศึกษาองค์ประกอบของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากนักวิชาการทั้งใน และต่างประเทศข้างต้น สรุปได้ว่า องค์ประกอบของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย มีดังนี้

๑. อุดมการณ์ในการเป็นสมาชิกชุมชนทางการเมือง
๒. การได้รับสิทธิ และตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองของสังคม
๓. การมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยมุ่งเน้นการเอาใจใส่ต่อประเด็นสาธารณะ
๔. มีความเชื่อในวิถีของการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง

แบบของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่มีความเป็นสากลและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ เวสไฮเมอร์และโจเซฟ คาคห์น (Westheimer and JosephKahne)^{๑๕}จึงได้ศึกษาและพัฒนาแบบของการเป็นพลเมืองออกเป็น ๓ ลักษณะ ดังนี้

พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)

การอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนในสังคม พลเมืองจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยจะต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติต่อชุมชน เช่น การบริหารจัดการเกี่ยวกับขยะในชุมชน การบริจาคโลหิต การปฏิบัติตามกฎหมาย การชำระภาษี การเป็นอาสาสมัครในยามจำเป็นการสนับสนุนอาหารและเสื้อผ้าแก่คนยากไร้ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบจึงต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัยในตนเอง และเป็นผู้ลงมือตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง

---

^{๑๔}วิชชัย ตันศิริ, การพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๘.

^{๑๕}Westheimer and Kahne, “What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy American”, *Educational Research Journal*, 41 (2), (2004): 237-269.

คำจำกัดความของความรับผิดชอบ

นักการศึกษาและนักวิชาการจำนวนมากได้กล่าวถึงความหมายของความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ความรับผิดชอบเป็นการลงมือปฏิบัติและการมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างพันธะของประชาชนที่มีต่อชุมชนและการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของชาติ และสร้างทัศนคติเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบสาธารณะโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการปฏิบัติต่อผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น^{๑๖}

ความรับผิดชอบในมุมมองที่มีต่อสาธารณะเป็นความรับผิดชอบของพลเมืองที่มีปัจจัยทางด้านการเมือง ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของพลเมืองเป็นแรงผลักดันไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบที่ประกอบไปด้วยการกระทำและทัศนคติที่สัมพันธ์กับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางสังคมรวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับรัฐบาลองค์กรศาสนา การเป็นอาสาสมัครหรือการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในสมาคมอาสาสมัคร^{๑๗}

ความรับผิดชอบเป็นความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่ตามสถานภาพและบทบาทที่มีความแตกต่างกัน หากบุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบของตนได้ดีย่อมเป็นที่ยอมรับของสังคม^{๑๘}

ความหมายของความรับผิดชอบที่มีต่อสาธารณะว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเกิดจากการรับรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมทางสังคมจะก่อให้เกิดความรับผิดชอบและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีหน้าที่ต้องช่วยเหลือด้วยความเต็มใจจนกลายเป็นพฤติกรรมในหน้าที่ต่อสิ่งนั้น ๆ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยจิตสำนึกที่ดีต่อสาธารณชน^{๑๙}

^{๑๖}Weeks J,C, et al, “ Relationships between cancer patients’ predictions of prognosis and thier treatment preference ”, *The Journal of the American Medical Association*, 279 (21), (2998): 12-15.

^{๑๗}Self, *Civic Responsibility*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www, learningto give.org/papers/index.asp?bpid=11](http://www.learningto give.org/papers/index.asp?bpid=11), [๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๓].

^{๑๘}สุวิมล จุลวานิช, *ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๔๘), หน้า ๔๐.

^{๑๙}เวสาลี ชาตีสุทธิพันธุ์, “ การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบริการเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบสาธารณะของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาบัณฑิต ”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษุบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๕.

ความรับผิดชอบเป็นความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเองและสังคมอย่างเต็มตามความสามารถ โดยเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และยอมรับผลที่เกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดีจากการปฏิบัติหน้าที่ที่ทำงานของตน^{๒๐}

จากการศึกษาความหมายของความรับผิดชอบจากนักวิชาการและนักการศึกษาจึงสรุปความหมายของความรับผิดชอบไว้ดังนี้ ความรับผิดชอบ คือ การรับรู้และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความเต็มใจ พร้อมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ ของตน ขณะที่ความหมายของความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมสาธารณะด้วยการมีจิตสำนึกที่ดี มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อให้เกิดความสงบสุขในการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคม

ลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ

นักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ดังนี้

ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (Self-Responsibility and Social Responsibility) เป็นการรับรู้และยอมรับผลจากการกระทำของแต่ละคน รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ยอมรับความแตกต่างและความหลากหลายของบุคคลและวัฒนธรรม มีความสามารถในการยอมรับความคิดเห็นและประสบการณ์ที่แตกต่างและแปลกใหม่ เข้าใจความสำคัญของการเป็นอาสาสมัครและการมีส่วนร่วมในสังคมและกิจกรรมของชุมชน ตระหนักในประเด็นของชุมชนและโลกตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำการติดต่อสื่อสาร การร่วมมือและทักษะสังคม^{๒๑}

คุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและคุณธรรมในสังคม รู้จักรวบรวมข้อมูลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องชุมชนและสาธารณะ รู้จักสำรวจค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น มีส่วนร่วมในชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิตด้วยความหวังใจต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยงการ

^{๒๐}ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน และคณะ, CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๗๘.

^{๒๑}Karen L, Hinton, *Self Responsibility and Social Responsibility*, Accessed May 5, 2017, Available from, 2010.

เกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่เชื่อสัตย์ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและมีความรับผิดชอบและปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม^{๒๒}

จากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า พลเมืองที่มีความรับผิดชอบจะปฏิบัติตนตามตามสิทธิและหน้าที่ของตนโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ประพฤติตนเข้าร่วมส่วนในประโยชน์อันสำคัญของชุมชน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน อารมณ์ไวซึ่งแนวทางปฏิบัติที่มีความยุติธรรม และร่วมขจัดปัญหาสังคมอย่างสันติวิธี

พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)

สังคมประชาธิปไตยมีหลักการสำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน พลเมืองจึงต้องเป็นผู้ประพฤติตนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของรัฐและชุมชน เอาใจใส่ดูแลความต้องการจำเป็นในการดำเนินชีวิต สนับสนุนและร่วมวางแผนการดำเนินการตามนโยบายของรัฐ สร้างความสัมพันธ์อันดีทำความเข้าใจและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในกลุ่มชน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านอาหารแก่คนยากไร้ในสังคม พลเมืองที่มีส่วนร่วมจึงต้องมีคุณลักษณะมีความเป็นผู้นำและมีส่วนร่วมในการจัดระบบ และโครงสร้างของชุมชน

ค่านิยมของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้นิยามของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้หลายแนวทาง ดังนี้

การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำของบุคคลที่พยายามมีอิทธิพลหรือสนับสนุนต่อรัฐบาลและระบบการเมือง รวมถึงบทบาทของประชาชนในการกระทำใด ๆ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อผลทางการเมือง โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นจะเพิ่มความสนใจทางการเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมืองที่ต้องการความสนใจและแรงจูงใจมากขึ้นเป็นลำดับ^{๒๓}

การมีส่วนร่วมทางการเมืองจะต้องเป็นกิจกรรมที่กระทำโดยสมัครใจด้วย และเป็นกิจกรรมซึ่งสมาชิกทั้งหลายที่อยู่ในสังคมได้มีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำของตน และกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งการกระทำนั้นอาจกระทำโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้^{๒๔}

---

^{๒๒}ชัยอนันต์ สมุทวณิช, คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร : ศุภสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕.

^{๒๓}Milbrath, Political participation: How and why do people get involved in politics?, (Chicago: Rand Mc,Nally&Company, 1965),

^{๒๔}Mc Closky, “ Political participation” , International Encyclopedia of the Social Science 12, 1968 : 252-265.

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหาร เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำ ปรีกษา ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน^{๒๕}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของพลเมือง หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะกับภาครัฐด้วยความสมัครใจ โดยคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวจึงถือได้ว่าการมีส่วนร่วมของพลเมืองนั้นเป็นสิทธิอันชอบธรรมในฐานะของการเป็นพลเมืองในชุมชนทางการเมืองหนึ่งหรือรัฐหนึ่ง

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง

นักวิชาการได้จำแนกองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมืองไว้ ดังนี้

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง มีดังนี้^{๒๖}

๑. มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนา
๒. ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายาม เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถทั้งนี้จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชน

และแนวคิดของถวิลวดี บุรีกุล อธิบายองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมือง ดังนี้^{๒๗}

๑. มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมิวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
๒. มีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

^{๒๕}สถาบันพระปกเกล้า, คู่มือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖), หน้า ๗๓.

^{๒๖}ปรัชญา เวสารัชช, การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๘).

^{๒๗}ถวิลวดี บุรีกุล, ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมภูมิประชาธิปไตยไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๗).

๓. มีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายอย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน ทั้งนี้มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ที่อาจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ในเชิงบวกและเชิงลบ หรืออาจเป็นกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ

การมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งถือเป็นหน้าที่ของประชาชนชาวไทยทุกคนที่มีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ ต้องไปทำหน้าที่คัดเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมายและเข้าไปบริหารประเทศ ดังนั้น ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งและทำให้การเลือกตั้งสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้งได้ ดังนี้

๑. สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
๒. สอดส่องดูแลการเลือกตั้ง แจ้งเหตุหรือเบาะแสการทุจริตซื้อสิทธิขายเสียง
๓. ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยพร้อมเพรียงกัน
๔. ร่วมตรวจสอบการเลือกตั้งโดยเป็นสมาชิกหรืออาสาสมัครขององค์การเอกชนที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองให้ตรวจสอบการเลือกตั้ง
๕. ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่จัดการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ เช่น กรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง กรรมการนับคะแนน กรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการการเลือกตั้งประจำเขตเลือกตั้ง เป็นต้น

การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง สามารถจำแนกรายละเอียดได้ ดังนี้

กิจกรรมการมีส่วนร่วมก่อนการเลือกตั้ง

๑. ตรวจสอบบัญชีรายชื่อว่าตนเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือไม่
๒. ตรวจสอบพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
๓. ร่วมรณรงค์เลือกตั้ง
๔. ฟังการปราศรัยนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมือง
๕. สอดส่องดูแลพฤติกรรมที่มีชอบ
๖. ศึกษาประวัติผู้สมัคร
๗. ให้การศึกษาแก่ประชาชน
๘. การต่อรองนโยบายของพรรคการเมือง

กิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างการเลือกตั้ง

๑. สังเกตการณ์การซื้อเสียง
๒. ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
๓. ติดตามการนับคะแนน

๔. ร่วมเป็นคณะกรรมการประจำหน่วยเลือกตั้ง
๕. แจ้งเหตุหากพบเหตุการณ์ผิดปกติ
๖. ชักชวนประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
๗. ไม่รับเงินซื้อเสียง
๘. ตรวจสอบดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปตามกติกา

กิจกรรมการมีส่วนร่วมหลังการเลือกตั้ง

๑. ติดตามผลการเลือกตั้ง
๒. ติดตามผลการใช้สิทธิเลือกตั้ง
๓. ติดตามการจัดตั้งรัฐบาล
๔. ติดตามตรวจสอบการทำงานของผู้แทนที่เราเลือก
๕. แสดงพลังกลุ่มกดดันนักการเมือง ถ้าพบว่ามีกรกระทำโดยมิชอบ

จากการศึกษาองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของพลเมืองพบว่า การมีส่วนร่วมของพลเมือง ประกอบด้วย กลุ่มคน เป้าหมาย กิจกรรม และผลที่ได้รับจากการเข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมนั้นจะทำให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมตามกระบวนการประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม ดังนั้นการเลือกตั้ง จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจในตัวแทนของปวงชนไปใช้อำนาจแทนตน การออกเสียงเลือกตั้งจึงถือเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ โดยเป็นกระบวนการที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน เพื่อให้รัฐสามารถนำสิ่งที่ได้รับการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการพิจารณากำหนดนโยบายและตัดสินใจดำเนินงานต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ทิพย์พาพร ตันติสุนทร	“พลเมือง” ในระบอบการปกครองของแต่ละประเทศ โดยพลเมืองจะมีบทบาท หน้าที่และบุคลิกภาพ ขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐ
ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ๑. มีสำนึกรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ ๒. มีวินัยมีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ๓. ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม ๔. มีความกระตือรือร้น ๕. ให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง
เอนก เหล่าธรรมทัศน์	พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ๑. มีสิทธิหน้าที่อย่างพร้อมมูล ๒. เป็นบุคคลที่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง ๓. มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง ๔. มีสิทธิไปเลือกตั้ง เสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางการเมืองสามารถเรียกร้องกฎหมาย นโยบาย และกิจการของรัฐตามที่ตนเห็นพ้อง
วิชัย ตันศิริ	พลเมืองทั่ว ๆ ไป เรียกว่า ราษฎร ๑. ผู้ที่รับทราบว่าจะทำอะไรให้บ้าง ๒. มีหน้าที่เคารพกฎหมายและเสียภาษี ๓. พลเมืองที่มีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมสาธารณะ ๔. เป็นผู้นำระดับชุมชน เข้าร่วมในองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ๕. ร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ

๒.๑.๓ พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)

พลเมืองที่สนใจในกิจการของบ้านเมืองในฐานะที่ตนหรือกลุ่มของตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการตั้งคำถามต่อระบบสังคมที่เกิดขึ้น และแสวงหาแนวทางดำเนินการเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยเป็นบุคคลที่สามารถประเมิน วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยให้ความสนใจ สืบค้นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่เป็นธรรมทางสังคม และสามารถจัดทักกลยุทธ์เพื่อใช้แก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น การพัฒนาสังคมพลเมืองในรูปแบบนี้จึงต้องมุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ตั้งคำถามโต้แย้ง และมีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างเมื่อพบความไม่เป็นธรรมในสังคม

คำจำกัดความของความเป็นธรรม

“ความเป็นธรรม” มีลักษณะเป็นสิ่งที่ไม่เป็นรูปธรรม แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมมักปรากฏแฝงอยู่ในระบบนโยบายของรัฐ และระบบศีลธรรม ความเป็นธรรมทางสังคมจึงอาจไม่มีความเป็นสากลแต่เป็นสิ่งที่ได้รับการกำหนดควบคุมจากผู้มีอำนาจภายใต้ชุดของศีลธรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสังคมวัฒนธรรม

การศึกษาแนวคิดและคำจำกัดความของความเป็นธรรมได้มีการศึกษาค้นคว้ามาตั้งแต่ในอดีต โดยเริ่มจากแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมก่อนสมัยคริสตกาล ประกอบด้วย โซคราตีส (Socrates) ที่มุ่งเน้นประเด็นความเป็นธรรมผ่านคุณธรรมของการมีชีวิตที่มีความสุข ซึ่งจะต้องมีคุณธรรมด้านความยุติธรรมประกอบด้วย

ความเป็นธรรมในลักษณะดังกล่าวจึงหมายถึงความยุติธรรมของการแสดงการกระทำที่เคารพสิทธิของผู้อื่นและการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่นแม้ว่าผู้หนึ่งจะทำอันตรายแก่ตน ส่วนเพลโต (Plato) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความเป็นธรรมในลักษณะของการจัดสรรให้ทุกคนตามส่วนที่พึงได้รับ ซึ่งคนแต่ละกลุ่มในสังคมนั้นจะทำหน้าที่แตกต่างกันสมควรได้รับผลตอบแทนต่างกัน จึงเกิดความเป็นธรรมขึ้น ต่อมานักคิดในสมัยคริสตกาล John Stuart Mill (ค.ศ.๑๘๐๖-๑๘๗๓) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมในลักษณะของการเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง และเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ในการดำรงชีพที่ดี โดยจะเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพอย่างมาก และเป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เพื่อให้เกิดพันธะและการปฏิบัติต่อกันอย่างเหมาะสม^{๒๘}

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความเป็นธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม มีลักษณะเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในสังคมต่าง ๆ หลากอย่างด้วยกัน ซึ่งถ้ามีการอยู่

^{๒๘}ธีระพงษ์ วงษ์นา, “ความเป็นธรรม หลากมิติ หลายมุมมอง สู่ดัชนีชี้วัดทางสังคม”, วารสารธรรมศาสตร์, ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗) : ๑๓๑-๑๕๐,

ร่วมกันอย่างเป็นธรรม สังคมก็จะเกิดความเป็นปกติสุขอย่างยั่งยืนทั้งนี้ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ดังตารางที่ ๑^{๒๙}

ตารางที่ ๒.๒ แบบของพลเมืองตามแนวคิด เวสไฮเมอร์และ คาห์น (Westheimer and Kahne)^{๓๐}

แบบของพลเมืองตามแนวคิด เวสไฮเมอร์และ คาห์น			
	พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen)	พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen)	พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen)
ลักษณะ	<ul style="list-style-type: none"> - ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบต่อชุมชน - ทำงานอย่างสุจริตและจ่ายภาษี - เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย - การแยกขยะ - บริจาคโลหิต - อาสาสมัครเพื่อให้ความช่วยเหลือในเวลาวิกฤต 	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรชุมชน เพื่อมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน - บริหารจัดการดูแลให้ชุมชนได้รับการพัฒนา - ด้านเศรษฐกิจ หรือรักษาสิ่งแวดล้อม - มีความรู้ในระบอบการงานของรัฐ - รู้กลยุทธ์ในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ 	<ul style="list-style-type: none"> - วิพากษ์วิจารณ์เพื่อประเมินโครงสร้างทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ให้เข้าใจถึงปัญหาอย่างลึกซึ้ง - พยายามสืบค้นและจัดการกับความไม่เป็นธรรมในสังคม - รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางสังคมและวิธีการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม
ตัวอย่างการปฏิบัติ	<ul style="list-style-type: none"> - รณรงค์และให้การสนับสนุนอาหารแก่คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - ช่วยจัดวางระบบอาหารแก่คนยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> - สืบรวจเพื่อค้นหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหาร

^{๒๙} Westheimer, J, and Kahne, J, “ What kind of citizen? The politics of educating for democracy”, *American Educational Research Journal*, 41 (2) (204): 237-269,

^{๓๐} Ibid,

ตารางที่ ๒.๒ แบบของพลเมืองตามแนวคิด เวสไฮเมอร์และ คาทัน (ต่อ)

แบบของพลเมืองตามแนวคิด เวสไฮเมอร์และ คาทัน			
แนวคิดพื้นฐาน	- แนวทางการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น	- แนวทางการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น	- แนวทางการแก้ปัญหา หรือพัฒนาสังคมให้ดีขึ้น
	พลเมืองจะต้องมีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ	พลเมืองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมอย่าง	พลเมืองจะต้องรู้จักตั้งคำถาม โต้แย้ง และ
	เคารพกติกาของสังคม และปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมาย	กระตือรือร้น และเป็นผู้นำในการจัดระบบ	เปลี่ยนแปลงระบบ
		โครงสร้างของชุมชน	โครงสร้างเมื่อเกิดความไม่
			เป็นธรรมขึ้นในสังคม

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดำเนินวิวัฒนาการมากกว่า ๗๕ ปี นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จาก “สมบูรณาญาสิทธิราช” มาเป็นระบอบ “ประชาธิปไตย” หลักการสำคัญของการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน^{๓๑}

๒.๒.๑ ความหมายของประชาธิปไตย

“ประชาธิปไตย” ว่าเป็น “แบบการปกครองที่ ถูมตีปวงชนส่วนใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” (Democracy) มีความหมาย ที่แตกต่างกันหลายความหมายด้วยกัน ความหมายดั้งเดิมมีต้นกำเนิดจากภาษากรีกเพราะชาวกรีกเป็นพวกแรกที่เริ่มใช้ซึ่งหมายถึง รูปแบบการปกครองที่ประชาชนทั้งหมดมีสิทธิที่จะตัดสินชี้ขาดปัญหาการเมืองโดยอาศัยหลักการฟังเสียงข้างมากรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยของกรีกโบราณในปัจจุบันนี้เรียกว่าเป็นการปกครองโดยชนหมู่มากหรือประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ความหมายของประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในภายหลังมีทั้งความหมายแคบและความหมายกว้าง^{๓๒}

ประชาธิปไตย หมายถึงระบอบการปกครองที่อำนาจในการปกครองของรัฐบาลมาจากการยินยอมของประชาชนส่วนใหญ่การยินยอมนี้แสดงออกโดยการดำเนินการให้ประชาชนได้รับ และ

^{๓๑}สิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๗,

^{๓๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, (กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๖), หน้า ๖๖๕,

ใช้อำนาจโดยสม่าเสมอเสรีมีการเลือกตั้งที่เป็นการแข่งขันโดยผู้ที่เป็นใหญ่ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมในการเลือกตั้ง หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยคือเสรีภาพของประชาชนที่รวมเสรีภาพในการพูดได้รับข้อมูลและมีส่วนร่วมในการแข่งขันทางการเมือง^{๓๓} การปกครองที่ถือว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุดซึ่งเป็นการปกครองของประเทศโดยประชาชนและเพื่อประชาชนสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ บ้านเมืองเท่าเทียมกัน ทั้งในด้านการปกครองและการดำเนินชีวิตของตนเอง^{๓๔}

การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน^{๓๕} เป็นการปกครองโดยเสียงข้างมากของประชาชน การปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนภายใต้ สิทธิเสรีภาพความเสมอภาค^{๓๖}ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง ที่มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์ของคนส่วนมากโดยประชาชนมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตามอำนาจที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประชาธิปไตย แบ่งเป็นหลายประเภท บางท่านแบ่งเป็น ๓ แบบ^{๓๗} บางท่านแบ่งเป็น ๒ ประเภท^{๓๘} กล่าวโดยสรุปได้ว่ารูปแบบของระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกได้ ๓ ประเภท คือ

๑. ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งเป็นการปกครองอยู่ในอำนาจของพลเมืองส่วนใหญ่โดยแท้จริง ทุกคนมีความเสมอภาคมีโอกาสเขาไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๒. ประชาธิปไตยโดยตัวแทน (Representative Democracy) หมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนให้ทำหน้าที่ตัดสินใจการปกครองแทนตน

๓. ประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรง เป็นการผสมผสานแนวคิดของทั้ง ๒ แบบข้างต้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทำการเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ให้สิทธิประชาชน เข้าแทรกแซงในขบวนการทางการเมืองได้เช่นการปลดผู้แทนก่อนหมดวาระ (Recall)

---

^{๓๓}Etzioni-Halevy, *Classes and Elites in Democracy and Democratization*, (New York: Garland Publishers, 1997).

^{๓๔}คำนำ ชัยสุวรรณ์รักษ์ และธีระพล บุญสร้าง, *ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย*, (กรุงเทพมหานคร : แม็ค, ๒๕๔๙), หน้า ๗.

^{๓๕}อมร รักษาสัตย์, *การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สาธารณประโยชน์และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒.

^{๓๖}สมบัติ อารังธัญวงศ์, *การเมืองอเมริกา*, (กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๓.

^{๓๗}โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, *ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๙-๖๓.

^{๓๘}สมบัติ อารังธัญวงศ์, *การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐๔-๒๑๐.

ให้ประชาชนรวมกันเสนอร่างกฎหมายเองได้ (Initiative) ให้ประชาชนยับยั้งร่างกฎหมายได้ (Vote) ให้ประชาชนรวมกันลงประชามติในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญได้ (Referendum)

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความมีอธิปไตยแห่งคนในชาติรัฐประเทศ หนึ่งๆ ที่รวมกันทำสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกันในการแสดงออกถึงความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน ภายในขอบเขตอันจำกัดในการอยู่ร่วมกันอย่างความเป็นผู้รู้ความมีภารกิจและหน้าที่ในส่วนตัวเอง ตนเองและต่อมหาชนหมู่มาโดยมุ่งเน้นการไม่ก้าวล่วงละเมิดในสารประโยชน์ ต่อกันและกัน^{๓๙}

๒.๒.๒ ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

รัฐได้ใช้การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐโดยผ่าน กระบวนการหรือยุทธวิธีที่รัฐใช้ซึ่งมีทั้งให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม เข้ามาร่วม ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลระดับกลุ่ม หรือกลุ่มคนชุมชน และระดับองค์กร ตลอดทั้งการเลือกผู้แทนเพื่อ เข้ามาทำหน้าที่ จุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคน มีผลประโยชน์เกี่ยวของและสนใจเป็นเรื่องราวๆ เช่น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝน เป็นต้น ข้อสำคัญ กิจกรรมเหล่านี้จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน^{๔๐} กรณีในมุมมองการยอมรับ ความคิดเห็นซึ่งกันและกันจะพบว่าความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคล บุคคล หรือกลุ่ม คนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามารับผิชอบ เพื่อการดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในที่ทิศทางที่ ต้องการโดยการกระทำผ่านกลุ่ม หรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์^{๔๑} ซึ่งเป็น สิ่งสำคัญที่จะทำให้การตัดสินใจได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และ ส่งเสริมธรรมาภิบาล ตลอดจนการบริหารงานหากมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นเพียงใดก็จะช่วยให้ มีการตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารและทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ยังเป็นการป้องกันนักการเมืองจากการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคมนั้นๆ นอกจากนี้การมี

^{๓๙}นามอนัดดา, คู่มือการใช้อำนาจอธิปไตยประชาชนในระบอบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : เอ็ม เอ็นเตอร์ไพรส์, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

^{๔๐}เสนห์ จามริก, การเมืองกับการศึกษาของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๒๓), หน้า ๒๙.

^{๔๑}กรรณิกา ชมดี, “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภีตำบลท่าช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหา บัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์, (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๙.

ส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่าเสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังทั้งความต้องการหรือความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง^{๔๒}

๒.๒.๓ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตย

ความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่เป็นเพียงเพราะเหตุผลของระบอบประชาธิปไตยโดยตัวของมันเองหากแต่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของประชาชนประกอบกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ของสังคมนั้นๆ ด้วยเช่นกัน รูสโซ (Rousseau) เคยกล่าวไว้ว่า “ลักษณะการปกครองประเทศหนึ่งนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับสภาพของประเทศและจิตใจของประชาชนไม่ใช่การที่ระบบนั้นดีในตัวของมันเองแต่อย่างเดียว” ปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมต่างๆ ของสังคมเป็นสำคัญ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ๑.) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ๒.) ปัจจัยทางการศึกษา ๓.) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ๔.) ปัจจัยในอุดมการณ์ทางการเมือง ๕.) ปัจจัยในเรื่องชนชั้นในสังคมและระบอบสังคม^{๔๓}

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญ

ปัจจุบันไทยมีรัฐธรรมนูญที่ประกาศขึ้นใช้ ๒๕ ฉบับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ.๒๕๕๐ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชน โดยมีหลักสำคัญเพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้เป็นที่ประจักษ์ชัดเจน สนับสนุนให้ประชาชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเป็นรูปธรรม^{๔๔}

การเลือกตั้ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ หมายถึง การเลือกบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนตน กรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น และ การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลายๆ บัญชีเพื่อให้ไปกระทำการอันหนึ่งอันใดแทนตน ความหมายเช่นนี้เห็นได้ว่าได้จำแนกประเภทของการเลือกตั้งไป และแฝง

^{๔๒}Hilliard. V. G., & Kemp. N. D, **Citizen Participation Crucial to Good Governance and Administration in South Africa**, Politeia, 18 (3), (1999), pp. 165-187.

^{๔๓}สนธิ ขาวสะอาด, “ปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการประปาหมู่บ้าน อำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง**, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๓๕-๓๙.

^{๔๔}สิริพัฒน์ ลาภจิตร, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”, **Veridian E – Journal Silpakorn University**, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (สิงหาคม ๒๕๕๒) : ๑๓๗-๑๕๔.

ปรัชญาแนวคิดการเลือกตั้งต้องไว้ในตัว^{๔๕} ทั้งนี้การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตน โดยอิสระว่าจะเลือกใครเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งนั้น จะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประเทศมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้เขารวมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหาร และปกครอง^{๔๖} การเลือกตั้งเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการเลือกสรรและกำหนดตัวเจ้าหน้าที่ที่จะมาบริหารงานสาธารณะการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตยจะต้องเป็นความลับและราษฎรมีโอกาสเลือกโดยเสรี^{๔๗}

การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมที่ประชาชนแสวงหาทางเลือกในการปกครองและบำบัดความต้องการของตนเอง เป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง หรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองหรือการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทน หรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตน ด้วยความคาดหวังว่า ผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้น จะนำอุดมการณ์และนโยบายไปเป็นแนวนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองการปกครองของประชาชนนั่นเอง^{๔๘}

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อบุคคลอื่นจะสามารถตัดสินใจ เลือกรัฐบาลรูปแบบการปกครองวิธีการดำเนินการปกครองระบบเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ของ

^{๔๕}วิสุทธิ โปธิแทน, ประชาธิปไตย : แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยใน อุดมคติ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๖๓

^{๔๖}พิมลจรรย์ นามวัฒน์, “การเลือกตั้ง” เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและ กระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ ๑๒ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๗๑๖

^{๔๗}จรรยา สุภาพ และพรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, รายงานการวิจัยประเมินผล เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง และการบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาจากกรณี เลือกตั้งผู้แทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๖, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๒๖)

^{๔๘}ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ไพฑูรย์ โปธิสว่างและยุทธพร อิสระชัย, การประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ: คณะกรรมการการเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๗

ตนเองได้การเลือกตั้งจะนำไปสู่ความพยายามของประชาชนที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการ
 ประทาของรัฐบาล ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ช่วยให้การมีการบูรณาการภายในระบบการเมืองของชาติและ
 ระดมประชาชนเข้าร่วมในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมากขึ้น^{๔๔}

ตาราง ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตยสถาน	“ประชาธิปไตย” รูปแบบการปกครองที่ประชาชนทั้งหมดมี สิทธิที่จะตัดสินใจขาดปัญหาการเมืองโดยอาศัยหลักการฟังเสียง ข้างมากรูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยของกรีกโบราณ ในปัจจุบันนี้เรียกว่าเป็นการปกครองโดยชนหมู่มาก หรือ ประชาธิปไตยทางตรง
คำนึ่ง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระ พล บุญสร้าง	การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครอง ของประชาชนโดยประชาชน และเพื่อประชาชน
สมบัติ อารังธัญวงศ์	รูปแบบของระบอบประชาธิปไตย แบ่งได้ ๓ ประเภท ๔. ประชาธิปไตยทางตรง ๕. ประชาธิปไตยโดยตัวแทน ๖. ประชาธิปไตยแบบกึ่งทางตรง
สมบัติ อารังธัญวงศ์	ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือให้ ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐโดยผ่านกระบวนการหรือ ยุทธวิธีที่รัฐใช้ซึ่งมีทั้งให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและ ทางอ้อม เข้ามาร่วมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลระดับกลุ่ม หรือ กลุ่มคนชุมชน และระดับองค์กร
สนิท ขาวสะอาด	ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จของระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางการศึกษา ปัจจัยทางวัฒนธรรม ปัจจัยในอุดมการณ์ทางการเมือง ปัจจัยในเรื่องชนชั้นในสังคม และระบอบสังคม

^{๔๔} กระทบ ท่องธรรมชาติและคณะ, การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล,
 (กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๖.

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

ในสังคมสมัยใหม่ ประชาธิปไตยนั้นในฐานะระบอบการปกครองที่ยอมรับในอำนาจของประชาชนต่อระบบระเบียบและกระบวนการทางการเมือง อาจจำแนกรูปแบบออกได้ ของประชาธิปไตยออกได้เป็น ๒ ประเภทด้วยกันนั่นคือ ประชาธิปไตยทางตรง ซึ่งเป็นลักษณะของการปกครองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมมีเสียงในการปกครองโดยตรงได้ในกระบวนการกำหนดนโยบายเพื่อบริหารประเทศได้โดยตรง ในรูปของการรวมกลุ่มกับชุมนุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตัดสินใจร่วมกันในเรื่องการเมือง ซึ่งพบเห็นได้บางรัฐเล็ก ๆ ในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบันหรือย้อนหลังลงไปถึงยุคนครรัฐกรีกโบราณ ที่ได้รับการกล่าวอ้างถึงในฐานะต้นแบบแห่งประชาธิปไตยทางตรงแต่ด้วยข้อจำกัดของสังคมสมัยใหม่นั้น ทั้งในเชิงโครงสร้างความสลับซับซ้อนของสังคมเก่าและปริมาณคนในสังคมที่มากขึ้น ประชาชนทุกคนจึงไม่อาจสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ทั้งหมด ทั้งยังเป็นการยากลำบากในทางปฏิบัติที่จะสร้างกลไกรองรับการแสดงส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชนทั้งหมดในสังคมได้อย่างรัดกุม จึงได้เกิดรูปแบบของประชาธิปไตยอีกประเภทหนึ่งคือ ประชาธิปไตยโดยการใช้อำนาจทางอ้อมของประชาชนผ่านผู้แทน (Representative Democracy) เพื่อใช้อำนาจทางการเมืองบริหารปกครองไม่ว่าจะผ่านระบบรัฐสภาหรือไม่ก็ตาม ในบรรดากระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแทนในการใช้อำนาจทางการเมืองแทนประชาชนนั้นเป็นที่ ยอมรับว่าการเลือกตั้งเป็นรูปแบบพื้นฐานที่เหมาะสมที่สุดภายใต้รูปแบบอันหลากหลายของการให้ได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน การเลือกตั้งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนแสดงออกซึ่งเจตจำนง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการส่งบุคคลหรือคณะบุคคลเชิงกลุ่มการเมืองที่มีอุดมการณ์และแนวนโยบายในการใช้อำนาจอันสอดคล้องกับความต้องการของตนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด รวมตลอดจนถึงการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนเป็นองค์รวมและท้ายที่สุดคือการสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่ตน ในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

การเลือกตั้งจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญและเป็นช่องทางให้ประชาชนสามารถแสวงหาทางเลือกในการปกครองและสนองความต้องการของเขาเอง พิจารณาในทางทฤษฎี การเลือกตั้งถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทางการเมือง ที่เป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญอันหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่ง คณะบุคคลใดจะได้ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และประเทศจะเป็นไปในแนวทางใดก็ด้วยความเห็นชอบหรือฉันทานุมัติของประชาชนส่วนใหญ่จากกระบวนการเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะมีเหตุผลหรือปัจจัยที่น่าพึงรองรับหรือเป็นไปโดยอาศัยความรู้สึกบางประการ ผ่านนโยบายของผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดนั่นเอง

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งนั้นถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นหรือแสดงออกซึ่งเจตจำนง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนดั่งนั้น พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้ง

ในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา นั้นได้แสดงออกพฤติกรรมทางเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างดี

๒.๓.๑ ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้ง (Election) เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตนารมณ์ของประชาชนผู้เป็นเจ้าของประเทศ ในอันที่จะมอบความไว้วางใจในตัวแทนของปวงชนไปใช้อำนาจแทนตน การออกเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยอันจะเห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติข้อ ๒๑ (๑) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) สรุปใจความสำคัญได้ว่า “เจตจำนงของประชาชนนั้นย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลที่เป็นผู้ปกครองเจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งอันสุจริต ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากันและกระทำเป็นการลับด้วยวิธีการอื่นใดที่จะรับประกันในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นไปโดยเสรีภาพ”

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมายของการเลือกตั้งไว้ว่า หมายถึงการเลือกบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนตน กรณีต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น นิยามของการเลือกตั้งที่เข้าใจได้ง่ายได้แก่ทัศนะของ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร อดีตนายกรัฐมนตรีของไทยซึ่งกล่าวว่า การเลือกตั้งหมายถึง การที่ประชาชนได้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลหลาย ๆ บุคคลหรือจากบัญชีรายชื่อหนึ่งหรือหลายบัญชี เพื่อให้เข้าไปมีส่วนมีเสียงในคณะบริหารราชการแผ่นดิน ในทำนองเดียวกับ วิสุทธิ์ โพบิแทน ที่ได้ให้ความหมายการเลือกตั้งไว้ว่าการเลือกตั้งหมายถึง การที่บุคคลได้เลือกบุคคลหนึ่งหรือบุคคลจำนวนบุคคลหนึ่งจากหลายๆ คน หรือจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีหนึ่ง หรือบัญชีจำนวนหนึ่งจากบัญชีรายชื่อหลายๆ บัญชี เพื่อให้ไปกระทำการ อันหนึ่งอันใดแทนตน ความหมายเช่นนี้เห็นได้ว่าได้จำแนกประเภทของการเลือกตั้งไปและแฝงปรัชญาแนวคิดการเลือกตั้ง ไว้ในตัว

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกถึงซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการเมืองการปกครอง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน^{๕๐}

^{๕๐} กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบอบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๔๑-๔๓.

การเลือกตั้งที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเอง โดยอิสระว่าจะเลือกใครเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้าไปให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่นั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประเทศมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครองเป็นต้น การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง (Demand) หรือสนับสนุน (Support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (Participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้อง หรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนสังคม โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองนั้นที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์ และนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน นั่นเอง

๒.๓.๒ ความสำคัญของการเลือกตั้ง

การปกครองที่เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันก็คือการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีได้หมายถึงการที่ประชาชนไปลงคะแนนเสียง (Voting) เลือกตั้งผู้แทนของตนแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่มีความหมายที่ลึกซึ้งยิ่งไปกว่านั้นอีก กล่าวคือการเลือกตั้งยังหมายถึงผลที่ได้จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนอีกด้วย ผลการเลือกตั้งของประชาชนหากพิจารณาจะพบว่าเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับว่าอำนาจการเลือกผู้แทนประชาชน และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจจะดำเนินการเลือกผู้แทนเข้าไปปฏิบัติหน้าที่แทนตนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง เช่น การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลเลือกรัฐบาลเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินหรือปกครองประเทศและกำหนดนโยบายที่จะใช้ในการปกครองประเทศ การเลือกตั้งตัวแทนประชาชนเป็นกระบวนการทางการเมืองอย่างหนึ่งในระบอบการปกครองที่เชื่อว่าอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของปวงชน ซึ่งคิดค้นขึ้นแทนระบอบการปกครองที่ถือคติอำนาจอธิปไตยเป็นของบุคคลใดบุคคลเดียวหรือคณะบุคคลโดยอ้างลัทธิเทวสิทธิ์หรืออภิอำนาจ หรือความมีคุณสมบัติพิเศษบางประการเป็นเครื่องมือให้ความชอบธรรมในอำนาจการปกครองของตน การเลือกตั้งเป็นกระบวนการของการเลือกรัฐบาลที่จะมาทำการปกครองและสร้างความชอบธรรม

ให้แก่อำนาจการปกครองของผู้ปกครองให้เป็นไปโดยสันติ การเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคหรือหนึ่งกลุ่ม มีบทบาทสำคัญในการยุติข้อขัดแย้งในระบบการเมืองโดยเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์กติกา และธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้บังคับในระบบการเมืองนั้นๆ การเลือกตั้งเป็นไปตามกฎเกณฑ์กติกา ดังกล่าวจะทำให้คู่ต่อสู้ทางการเมืองยอมรับผลการตัดสินใจของผู้เลือกตั้งโดยฝ่ายชนะจะได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้ทำการปกครองในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ฝ่ายแพ้ก็จะหาทางเอาชนะในคราวต่อไปตามวิถีทางหรือกฎเกณฑ์และกติกาที่กำหนดไว้ วิธีการเช่นนี้ช่วยอำนวยความสะดวกให้การสืบอำนาจทางการเมืองและการปกครองเป็นไปอย่างสันติวิธี ไม่ต้องอาศัยวิธีการที่ผิดกฎหมาย และไม่ชอบธรรม เช่น การปฏิบัติรัฐประหารเป็นกลไกในการสับเปลี่ยนอำนาจ ดังนั้น กระบวนการเลือกตั้งภายใต้เงื่อนไขที่กล่าวมานี้จึงแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลมากที่สุดเพียงพรรคเดียว หรือกลุ่มคณะบุคคลเพียงคณะเดียว ซึ่งใช้การเลือกตั้งเป็นเพียงข้ออ้างในการสร้างความชอบธรรมในอำนาจการปกครองเท่านั้น มิใช่เป็นกลไกเพื่อขจัดความขัดแย้งหรือเพื่อตัดสินใจการสืบอำนาจแต่อย่างใด กระบวนการสับเปลี่ยนอำนาจการปกครอง โดยการเลือกตั้งนี้ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะคอยเตือนเสมอว่าตนมีความรับผิดชอบต่อประชาชนและมีประชาชนคอยจับตาดูการกระทำของเขาอยู่เสมอ ดังนั้นจะต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดและด้วยความรับผิดชอบ เพราะประชาชนจะเป็นผู้ตัดสินอนาคตทางการเมืองของตนด้วยการเลือกหรือไม่เลือกตนกลับมาทำหน้าที่ผู้แทนปวงชนอีก^{๕๑}

นอกจากนั้นการเลือกตั้ง (Election) มีนัยความหมายจำแนกออกได้เป็นสองแง่กล่าวคือ การเลือกตั้งในแง่ของกฎหมายและการเลือกตั้งแง่ของปรัชญา โดยในส่วนแรก การเลือกตั้งในแง่ของกฎหมายนั้น เป็นการพิจารณาจากกฎหมายการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทั่วไปแล้วจะมีสภาพอยู่ ๓ ประการ คือ^{๕๒}การเลือกตั้งที่เป็นสิทธิ (rights) ในแง่นี้ การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง การเลือกตั้งในฐานะที่เป็นอภิสิทธิ์ (privilege) เป็นการที่ผู้ลงคะแนนเสียงมีความเป็นอิสระที่จะเลือกกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ที่ได้รับการยอมรับจากกฎหมาย ปราศจากการแทรกแซงหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเป็นต้น

และการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นหน้าที่ (duty) อันหมายถึง การที่บุคคลจำเป็นต้องกระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีสภาพเป็นหน้าที่จึงเป็นไปโดยที่กฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ลงคะแนนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า

^{๕๑}ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, ไพฑูรย์ โพธิ์สว่างและยุทธพร อิศรชัย, การประเมินผลการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ: คณะกรรมการการเลือกตั้ง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๘-๙.

^{๕๒}โรสธรร ตู๋ทองคำ, “กระบวนการเลือกตั้ง” ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓๘-๕๓๙.

กฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ออกเสียงลงคะแนนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง โดยถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ต้องกระทำ กระงะคะแนนเสียงที่กำหนดไว้หน้าที่ทางการเมืองของประชาชนโดยผลทางบังคับของกฎหมายนั้นเป็นเช่นนี้ ยกตัวอย่างได้แก่ประเทศไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทย หากเพิกเฉยจะต้องถูกลงโทษด้วยการเสีสิทธิทางการเมืองเป็นเด็ดขาดบางประการเป็นต้น ในส่วนที่สอง การเลือกตั้งในแง่มุมปรัชญา แบ่งออกได้เป็น ๓ ประการดังนี้

ประการแรก การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นสิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นมา กับบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะบุคคลย่อมเสมอภาคกัน อันมีลักษณะตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งหากบุคคลผู้ใดเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วย่อมมีความเป็นผู้ใหญ่และไม่มีลักษณะต้องห้ามแล้ว จะมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ประการที่สอง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นภารกิจสาธารณะอย่างหนึ่ง ความก้าวคืบหน้าของสังคมย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นไปตามหน้าที่อย่างชาญฉลาด เมื่อบุคคลเป็นดังนี้แล้ว การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงจำกัดเฉพาะแก่บุคคลที่เหมาะสมเท่านั้นและสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยดีเท่านั้น การดำเนินการตามแนวนั้น บุคคลจึงอาจถูกกำหนดสิทธิในการลงคะแนนได้เสมอ หากเมื่อปรากฏว่าบุคคลใดนั้นเข้าลักษณะที่ไม่สามารถจะใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องเลยรัฐบาลนั้นแล้ว พรรครัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาล ในวันที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น หรือวันเลือกตั้งเป็นสำคัญอย่างยิ่ง

ประการที่สาม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นมีสภาพเป็นสิทธิคัดค้านการกระทำได้ กล่าวคือ ผู้ออกเสียงลงคะแนนที่คัดค้านการกระทำหรือนโยบายของรัฐ จะลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ตรงกันข้ามกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สนับสนุนรัฐบาลหรือร่วม

สรุปได้ว่า คำนิยามของการเลือกตั้งได้หมายความว่า กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครอง ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลอีกด้วย หรือเป็นการที่ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วยดังที่พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยการออกเสียง ลงคะแนนเลือกตัวแทนของประชาชนตามความเห็นโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งในทางนิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

ก. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎี

ในทางทฤษฎีกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามส่วนคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาการเลือกตั้ง กล่าวคือ การเลือกตั้งจะเป็นที่มาของกลไกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศประชาธิปไตยเท่านั้น ในความหมายนี้ การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นการยอมรับในอำนาจของประชาชนในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งได้มีการมอบอำนาจให้กับตัวแทนของประชาชนไปปฏิบัติการแทนตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ การเลือกตั้งจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ และมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางฝ่ายบริหาร ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎีที่เป็นไปตามนัยแห่งทฤษฎีประชาธิปไตยแบบคลาสสิกนี้ บ่งชี้ให้เห็นว่า การเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาลที่จะเข้ามาปกครองประเทศ^{๕๓}

ข. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางปฏิบัติ

การเลือกตั้งในทางปฏิบัตินั้น ได้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย อันเห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติเชิงบังคับข้อ ๒๑ แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสรุปใจความสำคัญไว้ว่า "เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจการปกครองของรัฐบาล เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงโดยการเลือกตั้งอันสุจริตเท่านั้น ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาระยะด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากันและกระทำเป็นการลับ

ด้วยวิธีการอื่นใดที่รับประกันได้ว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะเป็นไปโดยเสรี" ในแง่นี้ การเลือกตั้งจะเป็นกระบวนการทางปฏิบัติหรือขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตยและในทางปฏิบัตินี้ อาจจัดแบ่งความสำคัญของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๖ ประการ ประกอบด้วย

ประการแรก การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงหรือความต้องการของประชาชนในการที่มีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับระบบการเมือง

ประการที่สอง การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีผลต่อการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยสันติ

---

^{๕๓}พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, “การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖.

วิธี ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านอำนาจได้อย่างดี ห่วงกันการผูกขาดอำนาจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง

ประการที่สาม การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันทางการเมืองกับประชาชนเป็นอย่างดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นกลไกที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างส่วนบน อันประกอบด้วยรัฐสภา รัฐบาลและศาล กับโครงสร้างส่วนล่าง ซึ่งก็คือประชาชน โดยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประการที่สี่ การเลือกตั้งเป็นกระบวนการนั้น กลไก และขั้นตอนที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย หรือเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการใช้อำนาจรุนแรงทางการเมืองได้ การปฏิบัติ รัฐประหาร เมื่อการเมืองเกิดวิกฤตการณ์ การเลือกตั้งในแง่จึงเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่จะใช้ลดความขัดแย้ง

ประการที่ห้า การเลือกตั้งก่อให้เกิดบูรณาการทางสังคมและความรู้สึกในทางปฏิบัติที่ต่าง ต้องมีสิทธิหน้าที่ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญทั้งในทางการเมืองและสังคมไทย ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการเป็นเจ้าของประเทศชาติของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือเป็นกิจของพลเมืองที่พลเมืองในประชาคมการเมืองจะต้องปฏิบัติ

ประการที่หก การเลือกตั้งก่อให้เกิดการกลมกลืนทางการเมือง ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมทางการเมืองหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งโดยเฉพาะการหาเสียง ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการสื่อสารถ่ายทอดความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างเสริมการเรียนรู้ระหว่างกันจนนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมกันในที่สุด

การเลือกตั้งมีผลสำคัญต่อการเมืองประการหนึ่ง และเป็นสิ่งกำหนดผู้ที่จะเข้าหรือออกจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งหากจะกล่าวให้กระชับก็คือการเข้าออกจากอำนาจทางการเมือง (ทัศนคติผู้เขียนบทความ) และมีความสำคัญต่อระบบการเมือง คือ

ประการแรก การเลือกตั้ง สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบระเบียบการปกครอง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลในนามของสังคมประชาชน เพราะได้รับความยินยอมให้เข้าปฏิบัติหน้าที่จากประชาชน และทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ และทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนในการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ทั้งรัฐบาลก็จะเรียกร้องให้ประชาชนเสียสละเพื่อประเทศได้ ลักษณะดังกล่าวนี้ จะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมแก่รัฐบาลมากกว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

ประการที่สอง การเลือกตั้ง เป็นกลไกเชื่อมโยงที่สะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาลและกำหนดแนวทางของนโยบายการบริหารออกมาเป็นการเลือกตั้งนั้น ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ประชาชนมากมายหลายประการ

ประการสาม การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างพร้อมเพรียงกัน จะทำให้ได้มาซึ่งผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชนเป็นส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ในทางตรงข้ามกัน หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย ผู้แทนราษฎรก็มักจะไม่มีฐานมวลชนที่กว้างขวาง ผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งก็มีสภาพเป็นผู้แทนของเสียงส่วนน้อย

ประการที่สี่ การเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้สิทธิพลโดยเฉพะทางการเงินเพื่อให้ได้รับโอกาสในการเลือกตั้งลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกัน การเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมก็เป็นช่องทางที่เปิดต่อคนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาสมัครรับเลือกตั้งได้มากขึ้น และโอกาสที่คนมีความรู้ความสามารถจะได้รับการเลือกตั้งก็จะมีมากขึ้นตามไปด้วย

ประการที่ห้า การเลือกตั้งเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย เองจากการเลือกตั้งถือเป็นหัวใจของการปกครองระบอบนี้ แต่หากประชาชนไม่สนใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง โดยนอนหลับทับสิทธิ์แม้จะมีการกำหนดให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญระบุไว้ก็ตาม

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งนั้น กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครองนั้น ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล หรือเป็นการที่ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนเลือกตัวแทนของเขาตามความเห็นโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนดั่งนั้น พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา คั้น การบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

๒.๓.๓ ประเภทของการเลือกตั้ง

การพิจารณาแบ่งประเภทของการเลือกตั้งนั้นอาจใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑) การเลือกตั้งทั่วไป (General Election) คือ การเลือกตั้งที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศในการมาลงคะแนนเสียงพร้อม ๆ กัน เป็นการเลือกตั้งคราวเดียวกันทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้วัดกระแสทางการเมืองของประเทศได้เป็นอย่างดี แต่กระนั้น การเลือกตั้งทั่วไปก็ยังเป็นภาพ

สะท้อนความคิดเห็นแนวโน้มของกระแสความคิดทางการเมืองในประชาชนในประเทศหรือในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

๒) การเลือกตั้งซ่อม (By Election) เป็นการเลือกตั้งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทนในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากบุคคลนั้นขาดจากสมาชิก เช่น ตาย ลาออกถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ก็จะมีการเลือกตั้งซ่อมเพื่อให้ได้ผู้แทนประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในตำแหน่งนั้น ๆ แทนบุคคลเดิม แต่มีบางกรณีที่มีคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นไปโดยมิชอบซึ่งเป็นการขาดสมาชิก และกำหนดให้เป็นการเลือกตั้งอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า การเลือกตั้งซ้ำ (Reelection)

๓) การเลือกตั้งเพิ่ม เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนหลาย ๆ จังหวัดหรือหลายเขตเลือกตั้งในคราวเดียวกัน แต่มิใช่การเลือกตั้งทั้งประเทศ

๔) การเลือกตั้งซ้ำ (Re-election) คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่อีกครั้งหนึ่งในกรณีที่สภานิติบัญญัติหรือศาลยุติธรรม/ศาลรัฐธรรมนูญ อันรวมไปถึงองค์การที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการเลือกตั้งที่กฎหมายให้อำนาจไว้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะ หรือผิดตัวบทกฎหมายและได้มีคำสั่งที่ขอให้เพิกถอนเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่พ้นไป ซึ่งอาจจะเป็นรายบุคคลหรือรายเขตเลือกตั้งก็ได้การสังกัดกลุ่มการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็เป็นเกณฑ์อีกประการหนึ่งที่ใช้เพื่อจำแนกรูปแบบหรือชนิดของการเลือกตั้ง ซึ่งใช้กันอยู่ในการเลือกตั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น^{๕๔}

จำแนกประเภทของการเลือกตั้งตามเกณฑ์แบบนี้ไว้ ๒ ประเภท คือ

การเลือกตั้งแบบอิงสังกัด (Partisan Election) เป็นการเลือกตั้งที่ปรากฏในระดับชาติหรือระดับประเทศ และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นบางตำแหน่งได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดี วุฒิสมาชิก ผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการรัฐ สมาชิกสภานิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเมือง เป็นต้น กับอีกประเภทหนึ่งคือ การเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด (Non-partisan Election) เป็นแบบที่ผู้สมัครไม่ได้อิงสังกัดซึ่งในบางรัฐใช้เป็นรูปแบบของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี^{๕๕} สมาชิกสภาเมืองหรือแม้แต่คณะกรรมการบริหารโรงเรียนในท้องถิ่นก็ใช้รูปแบบนี้ เทอร์เนอร์ กล่าวไว้ด้วยว่า มากกว่าหนึ่งในสามของรัฐและท้องถิ่นต่าง ๆ ของอเมริกา รวมทั้งการเลือกผู้พิพากษาศาลแห่งรัฐ ใช้ลักษณะการเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด ทั้งนี้แต่ละประเภทของการเลือกตั้งดังกล่าว ต่างก็มีข้อดีข้อเสียด้วยกันทั้งสิ้นกล่าวคือ การ

^{๕๔} วิชา ไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๖๐.

^{๕๕} วิสุทธิ์ โทธิแท้, ประชาธิปไตย: แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๕๔,

เลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัดนั้นได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก ด้วยเหตุที่ว่าผู้ได้รับเลือกตั้งจะยังประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและรัฐของตนได้มากกว่าการที่ผู้สมัครมีสังกัด โดยเฉพาะการสังกัดพรรคการเมือง ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด จะมีได้รับความสนับสนุนและความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของการเลือกตั้งโดยอิงหรือไม่อิงสังกัดตามทัศนะของเทอร์เนอร์และคณะดังกล่าวจะพบว่า การเลือกตั้งในระดับชาติของประเทศไทย ซึ่งได้แก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นการเลือกตั้งแบบอิงสังกัดพรรคการเมือง ในขณะที่การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนายกเทศมนตรีเป็นต้น เป็นการเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัดแม้ในทางจริงแล้วเรามักจะได้ยินอยู่เสมอว่า การเลือกตั้งผู้แทนประชาชนดังกล่าวนี้ มักมีพรรคการเมืองหนุนหลังหรือให้การสนับสนุนไม่ทางหนึ่งก็ทางใดอันมักจะเป็นไปในทางลับ

ระบบการเลือกตั้ง

ระบบการเลือกตั้ง มีฐานะเป็นระบบการคิดคะแนนของผู้ที่มาลงคะแนนเสียงในเลือกตั้งเพื่อชี้ขาดว่าใครเป็นผู้ได้รับการเลือกตั้งเข้าไปทำหน้าที่ประชาชนได้เลือกในสภาหรือฝ่ายบริหารในกรณีที่มีเสียงข้างมากและได้รับการเลือกจากสภาผู้แทนราษฎรไปเป็นรัฐบาลในประเทศที่ใช้รูปแบบการปกครองแบบรัฐสภาอีกด้วย ระบบการเลือกตั้งโดยทั่วไปที่ใช้กันอยู่สำหรับประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน สามารถแยกประเภทออกได้ออกโดยพิจารณาจากความเห็นของ ไนมิและไวส์เบิร์กที่กล่าวว่าวิธีการเลือกตั้งอาจกำหนดขึ้นโดยให้เลือกบุคคลหนึ่งจากบุคคลที่เป็นผู้สมัคร อีกหลายคน และผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดก็จะเป็นผู้ได้รับเลือกตั้ง ซึ่งเรียกรูปแบบนี้ว่า “ระบบการเลือกตั้งโดยอาศัยเสียงข้างมาก” ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นระบบที่มีวิวัฒนาการไปตามขั้นตอนของประวัติศาสตร์ โดยเริ่มต้นจากประเทศอังกฤษ หรืออาจใช้วิธีการเลือกผู้สมัครจากทั้งบัญชีผู้รับสมัครเลือกตั้งซึ่งพรรคการเมืองเป็นผู้จัดทำไว้ ที่มักเรียกกันว่า “ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน” โดยขยายความวิธีการหรือระบบการเลือกตั้งไว้ว่า ระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากอาจมีวิธีดำเนินการแตกต่างกันไปหลากหลายรูปแบบ แต่ก็มีคุณลักษณะที่สำคัญคือกำหนดให้ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดนั้นได้รับเลือกเป็นผู้แทน ไม่ว่าจะกี่คะแนนเสียงที่ได้มานั้นจะเป็นเสียงส่วนใหญ่หรือไม่ในขณะที่ผู้ที่ได้รับคะแนนในลำดับรองลงมา หากเกินกว่าจำนวนที่กำหนดนั้นให้มีได้ในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ก็เป็นคะแนนที่สูญเปล่า

ไม่มีลักษณะของการขึ้นบัญชีไว้เพื่อรอทดแทนกรณีผู้ที่ได้รับเลือกในลำดับที่สูงขึ้นไปพ้นสถานภาพ ซึ่งก็คือว่าเป็นวิธีหรือระบบการเลือกตั้งโดยอาศัยเสียงข้างมากอย่างเคร่งครัด จนเป็นที่กล่าวถึงว่าแท้จริงนั้นระบบนี้มิได้ให้ความสนใจกับเสียงกลุ่มน้อยเลย ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่สหรัฐอเมริกา อังกฤษ สวีเดน และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตของไทยใน

ปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ดี ด้วยข้อเสียของระบบเสียงข้างมากนั้นที่ทำให้เสียงส่วนน้อยที่ไม่ได้รับเลือกในกลุ่มจำนวนผู้แทน ที่ต้องการต้องสูญเปล่าไป หลายประเทศในยุโรปตะวันตกเช่น ฝรั่งเศส จึงพัฒนารูปแบบการเลือกตั้งดังกล่าวมาเป็นวิธีการที่เรียกว่า “ระบบเสียงข้างมากสองรอบ” คือ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเสียงมากที่สุดนั้น จะต้องเกินกว่าครึ่งบวกหนึ่ง (หรือ ๕๐%+ ๑ เสียง) ของคะแนนเสียงทั้งหมด(Absolute Majority) ด้วย ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงถึงจำนวนดังกล่าวจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในรอบที่สอง ซึ่งในครั้งที่สองนี้ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดและลำดับรองลงมาจะได้รับการเลือกตั้งจนครบตามจำนวนที่ต้องการ^{๔๖} อีกแบบหนึ่งคือ ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน (Proportional Representation) เป็นการเลือกตั้งโดยกำหนดให้ผู้ลงคะแนนเลือกจากบัญชีรายชื่อผู้สมัครที่พรรคการเมืองเสนอเป็นบัญชี ๆ ไป ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงตามส่วนแห่งคะแนนเสียงทั้งหมดจะเป็นผู้ที่ได้รับเลือกตั้งในรูปแบบนี้ ระบบการเลือกตั้งดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่ออุดช่องว่างของการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก โดยคำนึงถึงโอกาสในการได้รับเลือกตั้งของคนที่มีเสียงข้างน้อยซึ่งเท่าที่เป็นการสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนทั่วทั้งหมด และยังเป็นการบังคับทางอ้อมให้บุคคลกลุ่มต่าง ๆ จำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อจัดตั้งหรือรวมกลุ่มทางเป็นพรรคการเมือง ประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบนี้ได้แก่ นอร์เวย์ สวิตเซอร์แลนด์ และประเทศไทย ภายหลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันซึ่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยปัจจุบัน ได้กำหนดให้มีการเลือกตั้งแบบนี้ไว้ด้วยดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับวิธีการเลือกตั้งแบบสัดส่วนของประเทศเยอรมันแล้วจะพบว่า ระบบสัดส่วนของไทยมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันอย่างยิ่ง กล่าวคือ ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนจะเป็นแบบที่มีการเลือกตัวบุคคลเป็นส่วนมาก

โดยกำหนดให้ผู้ลงคะแนนทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้คนละ ๒ คะแนน คะแนนแรกเป็นคะแนนที่ออกเสียงให้แก่ผู้รับสมัครจากเขตเลือกตั้ง (Apportionment) ซึ่งมีได้เขตเลือกตั้งละหนึ่งคนส่วนอีกคะแนนหนึ่งใช้เลือกพรรคการเมือง ซึ่งจะมีความสำคัญมากเพราะเป็นส่วนที่ใช้ชี้ขาดต่อสถานภาพของพรรคการเมืองนั้นในท้ายที่สุดเมื่อมีการพิจารณาคะแนนนั้น ๆ ตามสัดส่วนแล้ว ในกรณีประเทศไทยหากสัดส่วนเสียงจากระบบบัญชีรายชื่อได้ต่ำกว่าร้อยละ ๕ จากคะแนนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่ได้ลงคะแนนเลือกบัญชีรายชื่อพรรคการเมือง ก็จะมีผลให้พรรคการเมืองนั้นถูกยุบไป ในขั้นต้นคะแนนจากบัญชีรายชื่อ หรือที่เรียกกันว่าปาร์ตี้ลิสต์จะบอกได้ว่าพรรคการเมืองได้ที่นั่งในสภาเป็นจำนวนเท่าใด และมีใครบ้างในบัญชีรายชื่อเรียงตามลำดับลงไปจะได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งของประเทศไทยยังกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากระบบบัญชีรายชื่อเท่านั้นจึงจะมีสิทธินั้น ๆ ทำหน้าที่ใน

^{๔๖}สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมืองอังกฤษ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๔), หน้า๑๖๓-๑๖๔.

ตำแหน่งบริหารหรือรัฐมนตรีตำแหน่งต่าง ๆ ได้ โดยความเช่นนี้เท่ากับว่า หากผู้แทนราษฎรจากระบบแบ่งเขตเลือกตั้งรายใดต้องการจะไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จะไม่สามารถกระทำได้เลย เว้นแต่จะต้องลาออกจากสภานั้นและจัดการเลือกตั้งซ่อม (By-election) ทดแทนตำแหน่งที่ว่างลง ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในระบบบัญชีรายชื่อที่ได้รับการตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฝ่ายบริหารก็ต้องพ้นจากสมาชิกภาพสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเช่นกัน แต่ไม่ต้องมีการเลือกตั้งใหม่ แต่ให้เลื่อนลำดับของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในบัญชีรายชื่อถัดไปขึ้น มาแทนระบบการเลือกตั้งอีกแบบหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นคือ ระบบการเลือกตั้งแบบผสม ซึ่งเป็นการผสมระบบการเลือกตั้งแบบเสียงข้างมากและการเลือกตั้งแบบสัดส่วนร่วมกัน ซึ่งก็สามารถแยกออกได้เป็น ๒ รูปแบบหลักคือ

(๑) ระบบการเลือกตั้งแบบผสมที่แยกการคิดคะแนนเสียงข้างมาก แต่สำหรับเขตเลือกตั้งใหญ่จะใช้วิธีคิดแบบสัดส่วนตัวอย่างประเทศที่ใช้ระบบการเลือกตั้งรูปแบบผสมลักษณะนี้ได้แก่ประเทศฝรั่งเศส ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งฉบับลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๑๙๕๑ และ

(๒) ระบบที่ใช้วิธีการคิดคะแนนแบบเสียงข้างมากในเขตเลือกตั้งทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกันก็ให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรอีกจำนวนหนึ่งตามระบบสัดส่วนควบคู่กันไประบบนี้ใช้ในประเทศเกาหลีใต้ ญี่ปุ่นและการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

ดังนั้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย โดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ ๑. การเลือกตั้งทั่วไป ๒. การเลือกตั้งซ่อม ๓. การเลือกตั้งเพิ่ม ๔. การเลือกตั้งซ้ำ (Re-election) เพื่อกำหนดตัวผู้บริหารประเทศฝ่ายนิติบัญญัติ และการบริหารประเทศโดยประชาชน

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กนก วงษ์ตระหง่าน	การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกถึงซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองการปกครอง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ธโรธร ตู๋ทองคำ	ค่านิยมของการเลือกตั้งได้หมายความว่า กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ นิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ได้รับมอบหมายจากประชาชน
พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว	การเลือกตั้งนั้น กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครอง ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล หรือประชาชนได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน
สมบัติ อารังธัญวงศ์	คะแนนเสียงมากที่สุดนั้น จะต้องเกินกว่าครึ่งบวกหนึ่ง (หรือ ๕๐%+ ๑ เสียง) ของคะแนนเสียงทั้งหมด (Absolute Majority) ด้วย ในกรณีที่ ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงถึงจำนวนดังกล่าวจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในรอบที่สอง ซึ่งในครั้งที่สองนี้ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดและลำดับรองลงมา จะได้รับการเลือกตั้งจนครบตามจำนวนที่ต้องการ
วัชรรา ไชยสาร	การพิจารณาแบ่งประเภทของการเลือกตั้งนั้นอาจใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ ๑.การเลือกตั้งทั่วไป ๒.การเลือกตั้งซ่อม ๓.การเลือกตั้งเพิ่ม ๔. การเลือกตั้งซ้ำ (Re-election)

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิสุทธิ โปธิแทน	การเลือกตั้งแบบอิงสังกัด(Partisan Election) เป็นการเลือกตั้งที่ปรากฏในระดับชาติหรือระดับประเทศ และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นบางตำแหน่งได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดี วุฒิสมาชิกผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการรัฐ สมาชิกสภานิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเมือง เป็นต้น กับอีกประเภทหนึ่งคือ การเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด(Non-partisan Election) เป็นแบบที่ผู้สมัครไม่ได้อิงสังกัดซึ่งในบางรัฐใช้เป็นรูปแบบของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒.๔.๑ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

จากคำกล่าวของจอห์น สจวต มิลล์ (John Stuart Mill) ที่ว่า “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้ประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนได้เสียในการบริหาร เกิดความรับผิดชอบและห่วงแหนสิทธิประโยชน์ที่ตนเองพึงได้รับ”^{๕๗} จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนต้องการที่จะร่วม ในการตัดสินใจกับรัฐ และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ดังนั้น เป้าหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในนโยบายของรัฐ และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา ๖ ประเด็น ได้แก่ ที่มาของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน โดยจะได้พิจารณาเป็นลำดับไปดังนี้

เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในลำดับ แรกจะขอกกล่าวถึงระบอบประชาธิปไตยเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อไป กล่าวคือ

^{๕๗}เจมส์ แอล เครย์ตัน, *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

ระบอบ ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ไม่ยอมให้บุคคลใดมีอำนาจเหนือประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ ประชาชนแต่ละคนต่างเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคนละส่วน เมื่อประชาชน แต่ละคนยินยอมมอบอำนาจส่วนหนึ่งของตนโดยการทำสัญญาประชาคมให้แก่ผู้แทนแล้ว อำนาจที่มา รวมกันนี้จึงเป็นอำนาจของปวงชนโดยมีผู้แทนทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของประชาชนเท่านั้น จึงต้องอยู่ในอาณัติของประชาชน หากผู้แทนไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ประชาชนวางไว้ ประชาชนย่อมมีสิทธิถอด ถอนได้และสำหรับกฎหมายก็เช่นกันจะยังไม่ีผลจนกว่าจะได้รับการยอมรับจากประชาชนก่อน^{๔๘} ทั้งนี้ หลักการประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันยังคงคุ้มครองเสียงข้างน้อย โดยไม่กีดกันเสียงข้างน้อยอย่างไร้เหตุผล จึงเห็นได้ว่าประชาชนมีบทบาทสำคัญในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง^{๔๙}

สำหรับที่มาของหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นสามารถพิจารณาได้ ๒ กรณี ได้แก่ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย และสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้

๑. รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากพิจารณาจากการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกรูปแบบ ของระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้

๑) ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตนเองหรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย เกิดจากการประชุมพลเมืองทั้งหมด ในสังคมและร่วมกันใช้สิทธิทางการเมืองโดยตรง ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ สำหรับองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยทางตรงนั้น ประชาชนจะเป็นผู้ริเริ่มเป็นหลักและประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย โดยถือว่าการตัดสินใจขั้นสุดท้ายโดยประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของประชาธิปไตยทางตรง ปัจจุบันประชาธิปไตยทางตรงมักถูกใช้ควบคู่กับประชาธิปไตย โดยตัวแทนเพื่อเป็นการอุดช่องว่างของประชาธิปไตยแบบตัวแทน เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การถอดถอน การออกเสียงประชามติ เป็นต้น

๒) ประชาธิปไตยโดยตัวแทน (Representative Democracy) ประชาชนมีสิทธิเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเอง ถ้าเป็นระบบรัฐสภาประชาชนจะเลือกตั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้เลือกฝ่ายบริหารเอง ส่วนถ้าเป็นระบบประธานาธิบดีประชาชน จะเลือกตั้งทั้ง

---

^{๔๘}ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความ เป็นประชาธิปไตยทางตรง,” วารสารกฎหมายปกครอง, ปีที่ ๑๗ (สิงหาคม ๒๕๔๑) : ๖๙.

ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารด้วยตนเอง^{๕๙}ซึ่งประชาธิปไตยโดยตัวแทนนี้เป็นรูปแบบที่ใช้ กันอยู่ทั่วไป เนื่องจากประชากรมีจำนวนมากขึ้น สังคมมีขนาดใหญ่และซับซ้อนขึ้น ประชาชนจึงไม่สะดวกต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศด้วยตนเองจึงจำเป็นต้องเลือกตัวแทนขึ้นมา ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการปกครองแทนตน

๓) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหารมีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การจัดสรร ในทางการเมืองและการบริหารให้แก่ประชาชน รวมทั้งมีโครงสร้างการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ คำนึงถึงความต้องการทรัพยากรและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขณะเดียวกันระหว่างประชาชนด้วยกันเองมีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกันในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน^{๖๐}จึงเห็นได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการปกครองที่นำเอาแนวความคิดของประชาธิปไตยทางตรงมาใช้ควบคู่กับประชาธิปไตยแบบตัวแทน ผสมผสานข้อดีและข้อด้อยของทั้งสองรูปแบบ เพื่อให้เกิดการเป็นไปได้ในการปฏิบัติ แม้รูปแบบการปกครองนี้จะมีตัวแทนของประชาชนมาใช้อำนาจอธิปไตยก็ตามแต่ประชาชนยังคงมีสิทธิใช้อำนาจดังกล่าวได้ด้วยตนเอง^{๖๑}

จากระบบประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ถึงพัฒนาการของประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมถือเป็นการยอมรับ

การปกครองโดยตัวแทน แต่ในขณะเดียวกันก็มีช่องทางให้แก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองควบคู่กันไป ทั้งในฐานะของปัจเจกชนหรือชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการกำหนดตัวตนร่วมกับรัฐได้ทั้งสิ้น

๒.๔.๒ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นวิธีการที่มีความสำคัญที่สุดในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีวัตถุประสงค์ในการผลักดันการ ตัดสินใจของผู้บริหารซึ่งเป็นตัวแทนของตนเอง เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้มีอำนาจรับฟังปัญหาหรือข้อเสนอ ตามความต้องการของประชาชน หรืออาจเป็นการกระทำเพื่อประท้วงและแสดงความไม่พอใจหรือต่อต้านนโยบายที่รัฐ

^{๕๙}เรื่องเดียวกัน, ๕๘.

^{๖๐}ถวิลวดี บุรีกุล, การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘-๒๑.

^{๖๑}อ้างแล้ว, หน้า ๖๐.

กำหนดขึ้น^{๖๒} เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อไปจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจ ถึงความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีผู้รู้ได้ให้ความหมายไปในทางเดียวกัน ดังต่อไปนี้

Myron Weiner ให้คำนิยามว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ อาจเป็นวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม เป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่องก็ตาม และไม่ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ แต่เป็นการกระทำเพื่อโน้มน้าวต่อการกำหนดนโยบายหรือการบริหารงาน ของรัฐ รวมทั้งการเลือกผู้นำของรัฐบาลทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น^{๖๓}

Norman H. Nie and Sidney verba เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหมายถึงกิจกรรมทางกฎหมายของประชาชน ซึ่งอาจมีระดับมากหรือน้อยตามวัตถุประสงค์ที่จะมีอิทธิพลในการเลือกกำหนดบุคคลในวงการรัฐบาล หรือการกระทำของรัฐบาล โดยมุ่งที่การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย และการเลือกตัวบุคคลในรัฐบาลเป็นสำคัญ^{๖๔}

ถวิลวดี บุรีกุล เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ของทุกฝ่าย เป็นการวางพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในอนาคต โดยเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่องๆ ไป และในประการสำคัญกิจกรรมเหล่านี้จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมจึงเป็นการจัดการเพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและระเบียบในองค์กรหรือ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมยังสามารถอธิบายได้ในหลายมิติ ดังนี้^{๖๕}

๑. การมีส่วนร่วมในความหมายอย่างแคบ คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนโดย สมัยใจ สำหรับโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ แต่ไม่ถึงขนาดที่ ประชาชนจะเปลี่ยนแปลงหรือวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาของโครงการ

๒. การมีส่วนร่วมในความหมายอย่างกว้าง หมายถึง การที่ประชาชนรู้สึกตื่นตัวต่อการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนาต่าง ๆ เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากการคิดริเริ่ม ของประชาชนในท้องถิ่น และในขณะเดียวกันรัฐก็สนับสนุนความคิดริเริ่มดังกล่าวนี้

^{๖๒}บรรณิณี เศรษฐบุตตร และคณะ, การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ประชาธิปไตย : องค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๖๓}Myron Weiner, *Political Participation : Crisis of The Political Process*, (Princeton: Princeton University Press, 1985), pp. 160-163.

^{๖๔}Norman H, Nie and Sidney verba, *Political Participation* (Readings Mass: Addison Wesley, 1975), p. 29.

^{๖๕}ถวิลวดี บุรีกุล, “การมีส่วนร่วม : แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ,” ใน เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑), หน้า ๕-๖.

๓. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยประชาชนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา และร่วมประเมินผลของโครงการของรัฐ

๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชนเอง

๕. การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการ แก้ปัญหาของตนเอง มีความรับผิดชอบในการสำรวจปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ จึงอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้นำไปสู่การเกิดขึ้นขององค์กร ใหม่ที่เรียกว่า “ชุมชน”

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความหมายที่แตกต่างกัน ตามรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง กล่าวคือ^{๖๖}

๑. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายอย่างแคบ ถือเป็นเครื่องมือในการผลักดัน การ กำหนดนโยบายของรัฐอย่างหนึ่ง โดยถือว่าการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นการ แสดง เจตจำนงของประชาชนในการเลือกตัวแทนของตน และการเลือกตั้งยังเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวนมากที่สุด ดังนี้ประชาชนจึงมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จำกัดเพียงแค่การเลือกตั้ง เท่านั้น เนื่องจาก ได้มอบอำนาจและบทบาทให้แก่ตัวแทนของตนเองไปแล้ว ซึ่งแนวคิดนี้เรียกว่า “ประชาธิปไตยแบบ ตัวแทน” นั้นเอง

๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองในความหมายอย่างกว้าง โดยประชาชนสามารถกำหนด คุณภาพ ชีวิตของตนเอง ตลอดจนสังคมในปัจจุบันและทิศทางของสังคมในอนาคตได้ มิใช่เป็นเพียง เครื่องมือใน การปกป้องผลประโยชน์ของประชาชนเท่านั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมี ลักษณะเป็นรูปธรรม รอบด้าน และต่อเนื่อง อีกทั้งไม่ถูกจำกัดอยู่แค่การมีส่วนร่วมโดย การเลือกตั้ง เท่านั้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมในความหมายอย่างกว้างนี้จึงถือเป็นประชาธิปไตยแบบมี ส่วนร่วม สุนทรียา เหมือนพะวงศ์ เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การดำเนินกิจกรรม ต่าง ๆ ของประชาชนในการใช้อำนาจตัดสินใจ การจัดทำนโยบาย การเสนอกฎหมาย การตัดสินใจใน โครงการ ต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นให้ทุกฝ่ายทราบถึงความต้องการเพื่อให้นโยบายของรัฐ ตอบสนอง ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งการคัดเลือกบุคคลไปดำเนินกิจการของ ส่วนรวม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึงการมีส่วนร่วมในเชิงตรวจสอบด้วย

จากความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุป ได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นการกระจายโอกาสในการใช้อำนาจให้แก่

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๕-๒๗๗.

ประชาชน เพื่อกำหนดการปกครองด้วยตนเองตามระบอบประชาธิปไตย จึงมีสิทธิกำหนดคุณภาพชีวิตของตนเอง ตลอดจนสังคมในปัจจุบันและทิศทางของสังคมในอนาคต โดยการมีส่วนร่วมทางตรงหรือผ่านทาง ผู้แทนที่ได้รับการเลือกมาจากประชาชน และการมีผู้แทนดังกล่าวก็มีได้จำกัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแต่อย่างใด เนื่องจากประชาชนมีสิทธิในการปกครองตนเองอย่างแท้จริง

๒.๔.๓ ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นวิธีการที่มีความสำคัญที่สุดในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รัฐยอมรับฟังปัญหาตามความต้องการและข้อเสนอของประชาชน ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐต่อไป ทั้งนี้อาจจำแนกประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ ดังนี้

๑. การสร้างฉันทามติ เมื่อการดำเนินการใดผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่โปร่งใสและน่าเชื่อถือของประชาชน และทำให้ประชาชนเข้าใจถึงเหตุและผลในการตัดสินใจนั้น ๆ แล้วจะทำให้เกิดข้อตกลงที่ยุติได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เป็นการลดความขัดแย้งทางการเมืองการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า และสร้างความชอบธรรมในการดำเนินการของรัฐ

๒. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของประชาชน เนื่องจากประชาชนมีทั้งความรู้ในเนื้อหาของการบริหารจัดการ อีกทั้งยังได้ลงมือดำเนินการด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเวทีฝึกอบรมเสริมสร้างประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

๓. ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากการดำเนินการใด ๆ ที่ข้อสรุปผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและได้นำไปปฏิบัติจะลดปัญหาความขัดแย้ง จึงสามารถลดค่าใช้จ่ายและงบประมาณได้

๔. การตัดสินใจของรัฐเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสร้างโอกาสให้ทุกฝ่ายมีโอกาสพูดคุยเสนอปัญหาความต้องการและเหตุผลของตนเองมีกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ จึงทำให้วัตถุประสงค์และความต้องการของประชาชนได้รับการตอบสนองอย่างชัดเจน การแบ่งปันความต้องการของแต่ละฝ่ายทำให้การตัดสินใจของรัฐตอบสนองประชาชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารกิจการงานของรัฐ ดำเนินการอย่างระมัดระวังและเต็มกำลังความสามารถ เพราะอาจถูกตรวจสอบจากประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจได้

หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการช่วยกระจายอำนาจให้แก่ทุกภาคส่วนในสังคม ทำให้เกิดเสถียรภาพในการปกครอง จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นหลักการที่ถูกต้องทำให้การปกครองเป็นไปเพื่อประชาชนโดยแท้จริง เพราะเป็นการเปิดช่องให้ประชาชนทำการ

แพนรัฐ อีกทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองนั้นยังเป็นการยอมรับในสิทธิของประชาชน โดยการสร้างฉันทามติร่วมกัน อันส่งผลให้รัฐสามารถดำเนินการบริหารการปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย อีกทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นเครื่องป้องกันการสูญเสียอำนาจของประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมเป็นช่องทางที่ประชาชนจะเข้ามามีบทบาทกำหนดความต้องการและแก้ปัญหาของท้องถิ่นด้วยตนเอง ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และยั่งยืนในพื้นที่

๒.๕ หลักสังคหวัตถุ ๔

๒.๕.๑ ความหมายของหลักสังคหวัตถุ ๔

หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ “สังคห” แปลเป็นภาษาไทยว่า สงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลืออุดหนุน “วัตถุ” ในที่นี้หมายความว่า เรื่อง รวมทั้ง ๒ ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือจะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง จึงจะถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นได้^{๖๗}สังคหวัตถุ แปลว่า หลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคหสงเคราะห์ หมายความว่า เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นสังคห คนในสังคหจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามฐานะ คนในสังคหจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคหราบรื่น มีความสงบ ธรรมที่เป็นหลักการสงเคราะห์นี้มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

ทาน เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้ จะเห็นได้ชัดก็คือ บิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครู อาจารย์ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้ของมีอยู่ ๒ อย่าง คือ อามิสทานให้วัตถุสิ่งของ กับธรรมทาน ให้ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันวัตถุเพื่อเป็นปัจจัยร่วมกัน

ปิยวาจา เจรจาด้วยถ้อยคำน่ารัก ไพเราะอ่อนหวาน หมายความว่า การพูดจាន่ารักพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การพูดนอกจากจะเป็นวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานแล้ว ต้องเป็นวาจาที่เป็นสัจจะ และมีประโยชน์แก่ผู้ฟังแล้ว ยังจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวน้ำใจได้มั่นคง

อติถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หมายความว่า การทำประโยชน์แก่คนอื่น เช่น การบำเพ็ญเพ็ญสาธารณประโยชน์

^{๖๗}สุทธิพงษ์ ปานเพ็ชร, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”, รายงานการวิจัยอิสระ, (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐).

สมานัตตตา ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว ความเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย คือ จิตใจคงเส้นคงวาต่อคนทั่วไป รู้จักร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนอื่น เห็นคนอื่นได้รับทุกข์ต้องไม่ทอดทิ้ง หรือรังเกียจ เห็นคนอื่นได้ดีมีความสุขก็ไม่ริษยาแครงคบเป็นอย่างไรต่อไปก็เป็นอย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง การวางตัวอย่างนี้ย่อมเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไป

ดังนั้นเมื่อทุกคนต่างประพาสสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่าวาแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัว จะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลก ก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่าง เป็นคุณสำหรับยึดเหนี่ยวหน้าใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือ ช่วยเหลือกัน อย่างวิเศษแท้^{๖๘} หลักการสงเคราะห์ หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในความสามัคคี^{๖๙} เป็นหลักผูกใจคน เป็นเหมือนมนต์รัก มนต์เสน่ห์หา เมตตา มหานิยม^{๗๐} เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวคือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี^{๗๑} อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดเหนี่ยวจิตใจของกันและกัน อันเป็นไปเพื่อการสงเคราะห์กัน^{๗๒}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง เครื่องมือหรือหลักธรรมที่ช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรักสามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับสังคม เป็นธรรมอันจะก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาตินั่นเอง

๒.๕.๒ ความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ ๔

หลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีที่กล่าวไว้ในพุทธศาสนาเถรวาท ในแง่ของการมีมิตรสหายหรือบิรวารที่ดีจริง พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของการมีมิตรสหายที่ดีไว้ในอุปัชฌาสูตว่า “ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี นี้เป็นพรหมจรรย์ทั้งสิ้นทีเดียว”^{๗๓} แต่การที่จะสร้างมิตรหรือ

^{๖๘}สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), **สังคหวัตถุ ๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิภววิทยาลััย, ๒๕๒๘), หน้า ๕๓.

^{๖๙}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑.

^{๗๐}คุณ โทชน์, **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๕-๒๘.

^{๗๑}ปรีชา นันทาภวัฒน์ น.อ.(พิเศษ), **พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔๓.

^{๗๒}บุญสิริ ขวลิตธารง, **ธรรมโอสถ**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๓-๓๑.

^{๗๓}ส.ม. (ไทย) ๑๙/๕/๒

ยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคคลที่เป็นมิตรสหายกันแล้วไว้นั้นก็เป็นสิ่งที่สำคัญมากเหมือนกัน เพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรหรือบริวารเรียกว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งมีด้วยกัน ๔ ประการ คือ

ทาน การให้แบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งของของตนแก่บุคคลอื่น ด้วยเห็นว่าสิ่งของที่ตนเสียสละไปนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เป็นการแสดงความมีน้ำใจและเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตรสหายหรือบริวารไว้ได้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการให้ไว้มากมาย เช่น ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักผู้ให้ย่อมผูกมิตรไว้ได้^{๗๔}

ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ การมีวาจาเป็นที่รัก เป็นที่ดูดีมีจิตใจของผู้ฟัง มีวาจาสุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจามีความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษาน้ำใจมิตร บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้เป็นทูตหรือเป็นตัวแทนของประเทศในการเจรจาเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติจะต้องมีเทคนิคในการใช้คำพูดอย่างดีเยี่ยม เพราะถ้าหากใช้คำพูดที่ไม่ดีก็จะส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติสูญเสียผลประโยชน์ได้

อถถจริยา การประพฤติตนเป็นประโยชน์ เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในเวลาที่ไม่จำเป็นไม่เป็นคนนิ่งดูตายในเมื่อตนเองมีกำลังความสามารถที่พอจะช่วยเหลือได้ ในการผูกสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศก็เช่นเดียวกัน จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักให้การช่วยเหลือในเวลาที่เหมาะสมช่วยเหลือ เช่น เมื่อถึงคราวที่มิตรประเทศต้องประสบกับภัยพิบัติต่าง ๆ ที่ประเทศสัมพันธ์มิตรพอที่จะช่วยเหลือได้ก็ให้ช่วยเหลือตามกำลังความสามารถเพื่อเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรีหรือแสดงถึงความมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีต่อกัน

สมานัตตตา ความมีตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่คบมิตรเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน มิใช่ว่าเมื่อเห็นว่ามีมิตรหมดประโยชน์สำหรับตนแล้วก็เริ่มห่างเหินหรือเลิกคบไป การคบหามิตรจะต้องคบด้วยความจริงใจและความเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งในยามที่มิตรรุ่งเรืองและในคราวตกต่ำ

หลักธรรมพื้นฐานที่แสดงพฤติกรรมออกมาโดยคำนึงถึงการช่วยเหลือผู้อื่น และการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ แนวทางของพระศรีปริยัติโมลี ประกอบด้วย

ทาน (การให้ การเสียสละ) หมายถึง การให้ การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือผู้อื่นด้วยการให้สิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการผู้ขาดแคลนหรือผู้เดือดร้อน สิ่งของทีนา มาให้มันต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยสุจริตเป็นประโยชน์ คือผู้ให้ก็เป็นสุข อิ่มเอิบใจ ผู้รับก็ก็สามารถบรรเทาทุกข์ความเดือดร้อนรวมทั้งการให้ความรู้ การแนะนำที่ถูกต้อง ชัดเจนและเป็นจริงด้วย

ปิยวาจา (การพูดจาด้วยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน) หมายถึง การใช้วาจาด้วยถ้อยคำที่สุภาพและถ้อยคำที่มีประโยชน์ พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นจริง และถ้อยคำที่ไม่กระทบกระทั่งผู้อื่น พูดแต่ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รู้จักกล่าวขอโทษ รู้จักกล่าวขอบคุณ ซึ่งผู้ปฏิบัติได้ย่อมทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา

^{๗๔}ธรรมรักษา, พระไตรปิฎกฉบับสุภาสิต, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๐๘.

ในตัวผู้พูดจึงให้ละเว้นความชั่ว ทำให้การงานสำเร็จ เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและการงานอย่าง ยิ่ง

อติถจริยา (การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น) หมายถึง ประพฤติตนให้เป็น ประโยชน์แก่ทั้งตนเอง และผู้อื่น รู้จักการเสียสละไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และช่วยเหลือผู้อื่น พร้อมรู้จักแก้ไขปัญหาด้วย ปัญญา

สมานัตตตา (การประพฤติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย) หมายถึง ราววางตัวให้เหมาะสมเสมอ ต้นเสมอปลาย รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย และดำรง ตนไว้ไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับเพื่อนร่วมหรือผู้คนอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งอยู่ร่วมทุกซ์ ร่วมสุข ร่วมแก้ไขปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กร^{๗๕}

สรุปได้ว่า วิธีการทั้ง ๔ นี้ เมื่อปฏิบัติได้ ย่อมให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในกลุ่มชน นั้น ๆ ถ้าไม่มีหลักปฏิบัติเช่นนี้ ผู้นั้นย่อมไม่เป็นที่รักของคนทั่วไป ข้อนี้บางท่านจึงเรียกว่า มนต์มหา เสน่ห์ เพราะทำให้ตนเข้าไปนั่งในใจของผู้อื่นต่อไป จะได้พูดถึงความสำคัญของสังคหวัตถุธรรมที่เป็น ส่วนสำคัญในการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

๒.๕.๓ หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

การอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจและประสาน หมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคีและเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข คือ หลักสังคหวัตถุ ๔^{๗๖} ดังต่อไปนี้

๑. ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปัน เฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วย ปัจจัยสี่ หุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จัก พูดให้เกิดความเข้าใจดีสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้ จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กันและสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์หากฝ่ายประชาสัมพันธ์ พูดจาไม่ดีถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้

^{๗๕} พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), **สงฆ์ผู้นำสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๗๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมบัญญัติชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พระพุทธศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓-๑๔.

๓. อัจฉริยา การทำประโยชน์คือ ช่วยเหลือด้วยร่างกายและชวนช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ บำเพ็ญเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

๔. สมานัตตตา วางตนเสมอต้นเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอแก่ทุกคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า และเสมอในสุขทุกข์คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

๒.๕.๔ หลักสังคหัตถ์ ๔ เป็นเครื่องผูกใจคน

การที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้องอาศัยธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะเห็นได้จากการใช้หลักสังคหัตถ์ ๔ การแสดงพฤติกรรมโต้ตอบระหว่างบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง หรือไปยังกลุ่มบุคคลจะเกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเกิดความเข้าใจอันดี มีทัศนคติที่ดีต่อกัน รู้จักการให้และการรับความช่วยเหลือหรือคำแนะนำต่าง ๆ โดยที่บุคคลสามารถให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเมื่อบุคคลอื่นต้องการ การปฏิบัติตนหรือการแสดงออกต่อกัน เช่น ครูกับนักเรียน ในลักษณะที่เป็นมิตรโดยให้การสนับสนุน ช่วยเหลือสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันมีความใกล้ชิดสนิทสนมโดยที่ครูสามารถให้ความช่วยเหลือและเป็นที่ยึดเหนี่ยวเมื่อนักเรียนต้องการในการเรียนการสอนนั้นเป็นสิ่งที่จะช่วยให้อารมณ์ในการเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นโดยนักเรียนที่รับรู้ว่าครูปฏิบัติกับตนด้วยความจริงใจให้ความรักเอาใจใส่ตนด้วยความจริงใจจะเป็นนักเรียนที่มีความรู้สึกที่ดีกับครูเข้าใจและยอมรับในคำสอนของครูว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติลักษณะการปฏิบัติตนของครูกับนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนยอมรับคำสอนของครู และนำสิ่งที่ครูสอนไปปฏิบัติได้การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนโดยอาศัยการปฏิบัติต่อกันด้วยความจริงใจให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีและยอมรับการปฏิบัติของครูนั้น เป็นการเสริมสร้างลักษณะทางจิตและพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของนักเรียน เช่น พฤติกรรมเอื้อต่อสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ดีงามพฤติกรรมหนึ่งนั้น ครูสามารถปฏิบัติโดยให้ความสำคัญกับนักเรียนของตนเองเข้าใจความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน ทำตนเป็นกันเองกับเด็กไม่เข้มงวดหรือปล่อยปละละเลยนักเรียนจนเกินไปให้ความยุติธรรมกับนักเรียนทุกคน ยอมรับฟังความคิดเห็นและเหตุผลของนักเรียนและแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมกับนักเรียน ลักษณะของครูเหล่านี้จะเป็นลักษณะที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อครูและยอมรับคำสั่งสอนของครูไปปฏิบัติต่อไปได้^{๗๗}

^{๗๗}พุทธทาสภิกขุ, บริหารธุรกิจแบบพุทธ, (กรุงเทพมหานคร : อตัมมโย, ม.ป.ป.).

๒.๕.๕ สัจหวัดถุ ๔ เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

การให้เพื่อสงเคราะห์นี้ หมายถึง การให้เพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจ ร้อยรัดใจให้รวมกันเป็นหมู่ และเห็นอกเห็นใจกัน รักใคร่นับถือสนิทสนมกันมั่นคง จะเห็นได้จากมีกองทุนช่วยสมาชิกในชุมชน ยอมเสียสละเงินของทุกคนที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกกองทุนถือเป็นการช่วยเหลือกัน แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันเอง ก่อนที่จะไปขอรับความช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของ ๆ ตนช่วยเหลือกันด้วยตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำทั้งเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวม และสิ่งที่มีงมงันด้วยการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจจะก่อให้เกิดความสามัคคี เกิดมิตรไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงสิ่งทีทุกคนยอมรับในกฎกติกาที่ได้ตั้งขึ้นมาร่วมกัน ทำให้แสดงถึงการประพฤติปฏิบัติร่วมกันและผลประโยชน์ที่จะได้ร่วมร่วมกันก็คือไมตรีที่ดีต่อกันที่ทุกคนจะได้รับร่วมกันจึงเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาในการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน^{๗๘}

๒.๕.๖ หลักสังหวัดถุ ๔ เป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกันการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ในการอยู่ร่วมกันอันเป็นไปเพื่อดูแลกัน ซึ่งหลักธรรมแห่งการแบ่งปันนี้ ประชาชนในชุมชนได้ถือปฏิบัติร่วมกันโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องกลมเกลียวจิตใจให้มีความเห็นอกเห็นใจกัน มีการแบ่งปันเงินที่มีอยู่เพื่อเข้าเป็นกองทุนชุมชน จึงถือเป็นการแบ่งปันทรัพย์เพื่อช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน จึงเป็นการให้การเผื่อแผ่แก่กันซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุก ๆ คนย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกัน และการแบ่งปันไม่ได้มีแต่ทรัพย์สินเท่านั้น ยังรวมถึงด้านจิตใจ ยังช่วยให้กำลังใจให้ความรู้ให้การแนะนำให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในสิ่งที่ทำร่วมกันในชุมชนแล้วผลที่จะได้ตามมาจึงเป็นมูลเหตุให้ได้รับความร่วมมือสามัคคีกัน ทุกคนจะได้รับความสุขร่วมกัน แต่ถ้าหากสมาชิกในชุมชนคิดเห็น แต่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนร่วม การปฏิบัติหน้าที่ก็จะไม่สามารถสำเร็จได้ และสังหวัดถุ ซึ่งเป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกันก็จะใช้ไม่ได้^{๗๙}

๒.๕.๗ หลักสังหวัดถุ ๔ เป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์

หมายถึง การให้ความเกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา คนที่มีทรัพย์คิดช่วยเหลือคนอื่นให้ตั้งตัวได้ย่อมเป็นกำลังสำคัญ ของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเพื่อเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ

^{๗๘}สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), **สังหวัดถุ ๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๑.

^{๗๙}บุญสิริ ขวลิตรารง, **ธรรมโอสถ**, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๒๓-๓๑.

สรุปได้ว่า การให้ความเกื้อหนุน การโอบอ้อมอารีกันด้วยความเมตตา และการอุดหนุน เอื้อเพื่อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา จึงถือว่ามีเพื่ออนุเคราะห์^{๕๐} ซึ่งหลัก สังคหวัตถุ ๔ คือ หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หรือหลัก มนุษยสัมพันธ์ที่ดีที่ทำให้ คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสมัคสมานสามัคคีและมีความสุข

๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

กรุงเทพมหานคร เมืองหลวงและเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็น ศูนย์กลางการปกครอง การศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ การสื่อสาร และ ความเจริญของประเทศ ความเป็นเมืองหลวงที่มีความโดดเด่นในทุก ๆ ด้าน ทำให้กรุงเทพมหานครเป็น เมืองที่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเป็นอย่างมากทั้งจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์ ความ สะดวกสบายในการเดินทางอันเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของประเทศ นอกจากนี้มีความโดดเด่น เหนือเมืองอื่นๆ ของประเทศแล้วความเป็นมาของกรุงเทพมหานครยังเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมความ เป็นเมืองเอกให้โดดเด่นมากยิ่งขึ้น อีกทั้งกรุงเทพมหานครเป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศไทย มิได้ มีสถานะเป็นจังหวัดและมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง จึงเป็นอีกทางเลือกของคนรุ่นใหม่ที่จะเริ่ม สนใจทางการเมือง จึงทำให้กลุ่มฐานเสียงของพรรค คือ กลุ่มคนที่อยู่อาศัยในเมือง กลุ่มนักศึกษา รวมถึงผู้ที่เปื้อนข่ายทางการเมืองแบบเก่า ๆ มีบทบาทและความสำคัญทั้งในฐานะเป็นเมืองหลวงของ ประเทศไทยและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ ความเป็นรูปแบบพิเศษของกรุงเทพมหานคร ดังจะเห็นจากการมีพระราชบัญญัติเฉพาะองค์กร นั่นคือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ นอกจากนี้รูปแบบการบริหาร กรุงเทพมหานครยังเป็นระบบชั้นเดียว หมายถึง กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรเดียวที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ กรุงเทพมหานครทั้งหมด ในขณะที่พื้นที่จังหวัดอื่น ๆ มีระบบการปกครองท้องถิ่นเป็นสองชั้น คือ องค์กร บริหารส่วนจังหวัดในระดับบน ส่วนเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับล่าง

กรุงเทพมหานครได้รับการสถาปนาเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๒๕ และมีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนขนาดเล็กริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามาเป็นมหานครที่ครอบคลุมพื้นที่ ๑,๕๖๘.๗๔ ตารางกิโลเมตร มีประชากรตามทะเบียนราษฎร ๕,๗๑๐,๘๘๓ คน (ข้อมูล พ.ศ. ๒๕๕๑) และมีลักษณะเป็นเมืองเอกนคร หรือ เมืองโตเดี่ยว (Primate City) ซึ่งหมายถึง เมืองที่เป็นศูนย์กลาง การพัฒนาจนทำให้มีการเติบโตเหนือเมืองอื่น ๆ คาดการณ์ว่ารวมประชากรแฝงของกรุงเทพมหานคร จะมีประชากรถึงราว ๑๐ ล้านคน การขยายตัวอย่างรวดเร็วและความสำคัญของกรุงเทพมหานคร ใน

^{๕๐}สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), สังคหวัตถุ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิ ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๑๑.

ฐานะเมืองหลวงจึงส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารกรุงเทพมหานครอยู่ตลอดเวลา จากเดิมการบริหารราชการกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของกรมเวียง ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกระทรวงเมืองและกระทรวงนครบาลตามลำดับ และต่อมามีการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ ทำให้มีการจัดตั้งเทศบาลนครกรุงเทพขึ้น และได้พัฒนาเป็น เทศบาลนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และสุดท้ายจัดตั้งเป็นกรุงเทพมหานครในฐานะองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

กรุงเทพมหานคร (กทม.) มีฐานะเป็นเมืองหลวงของประเทศไทยและเป็นองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ มีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๕๐ เขตการปกครอง มีสำนักงานใหญ่เรียกว่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

๒.๖.๑ กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหารราชการในปัจจุบัน ดังนี้

๑. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้บริหารสูงสุด ของ กรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๒. สภากรุงเทพมหานคร : สภากรุงเทพมหานครทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ของ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่มาจากการเลือกตั้ง มีวาระในการดำรงตำแหน่ง ๔ ปี

๓. สำนักและสำนักงานเขต : การบริหารงานของกรุงเทพมหานครมีการแบ่งโครงสร้างการบริหารราชการ ประกอบด้วย สำนักและสำนักงานเขต สำนักเป็นการแบ่งการบริหารงาน กรุงเทพมหานครตามหน้าที่ความรับผิดชอบ ปัจจุบันประกอบด้วย ๑๖ สำนัก ผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหาร คือ ผู้อำนวยการสำนัก ส่วนสำนักงานเขตเป็นการแบ่งการบริหารงานตามพื้นที่ และมีบทบาทความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนโดยตรง ผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารของสำนักงานเขต คือ ผู้อำนวยการเขต ซึ่งจะมีสถานะเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานคร

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้รวบรวมศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมือง ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย ซึ่งศึกษากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน ๑,๕๐๐ คน พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุดที่ ๕ อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน ๕ อันดับแรก คือ การมีความภูมิใจเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนในแต่ละภาค มีความแตกต่างกันในคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติเป็นพลเมืองในด้านวิถีวัฒนธรรมมากที่สุด คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง และผู้ที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองด้านความมีอิสระภาพ และความก้าวหน้ามากที่สุด คือ ภาคกลาง รองลงมา คือ กรุงเทพมหานคร ส่วนในด้านเพศ พบว่า ผู้หญิงมีคุณสมบัติความเป็นพลเมืองด้านการดูแลชุมชนสูงกว่าผู้ชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๔๑}

ธนะวัฒน์ พรหมทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมือง:กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองจังหวัดลำพูน พบว่า คุณลักษณะ ความเป็นพลเมืองที่ประชาชนชุมชนตำบลอุโมงค์มีมากที่สุดคือ ๑) ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว ๒) ซื่อสัตย์สุจริต ๓) กล้าและความเชื่อมั่น ๔) ใช้ความคิดเห็นร่วมกันในการจัดการปัญหา ๕) ส่งเสริมคนดี ๖) สามัคคี ๗) ให้ความสำคัญกับปัญหาชุมชนท้องถิ่น และ ๘) มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการปัญหา ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความเป็นพลเมืองของประชาชน พบว่า ครอบครัว สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ กลุ่มเพื่อน สถาบันศาสนา และสื่อมวลชน ล้วนเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน จากการศึกษาพบว่า การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ย่อมขึ้นกับปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ขององค์กรและสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ และทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ ทั้งนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ สถานภาพสมรส อายุระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและสถาบันทางสังคม ล้วนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ครอบครัว สื่อมวลชน หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ความผูกพันกับองค์กรมีผลกระทบในทางตรงและเป็นผลกระทบในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด และในส่วนความตระหนักในหน้าที่ความเป็นพลเมืองไว้วางใจทางการเมือง

^{๔๑}ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๕).

ความรู้สึกในความสามารถทางการเมือง และสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ต่างก็มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน^{๕๒}

ประสิทธิ์ สันติกาญจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า การที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านความสัมพันธ์ขององค์กร และสภาพทางด้านเศรษฐกิจและทางสังคมของบุคคลนั้นๆ ทั้งนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ สถานภาพสมรส อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และสถาบันทางสังคม ล้วนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ครอบครัว สื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ เป็นต้น นอกจากนี้ ความผูกพันกับองค์กร มีผลกระทบในทางตรงและเป็นผลกระทบในเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงสุด และในส่วนของความตระหนักในหน้าที่ความเป็นพลเมืองไว้วางใจทางการเมือง ในความสามารถทางการเมือง และสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ต่างก็มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน^{๕๓}

ณฤทธิ จันทวรรณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยมีระดับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ด้านการปกครองตนเอง และการเคารพสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ในระดับค่อนข้างสูง ส่วนด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยเชิงคุณภาพก็มีความสอดคล้องกัน เมื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ปรากฏว่าเพศ และอายุ มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ส่วนภูมิภาคที่อาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ผลการวิจัยเชิงคุณภาพมีความสอดคล้องกัน ผลการวิจัยยังพบอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับการกล่อมเกลາทางการเมืองค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาตามเมื่อพิจารณาตามตัวกลางของกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง ได้แก่ครอบครัวกลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา กลุ่มสังคม สื่อมวลชน กลุ่มสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ก็ได้ผลเช่นเดียวกันจากผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังพบว่า รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวกลาง นอกจากจะเป็นการเผชิญหน้าแล้ว ยังมีการปฏิสัมพันธ์ผ่าน

^{๕๒}ธนวัฒน์ พรหมทอง, “การศึกษาความเป็นพลเมือง:กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลโหมงค์อำเภอมืองจังหวัดลำพูน”, วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๐๓-๑๒๗.

^{๕๓}ประสิทธิ์ สันติกาญจน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒).

สื่อสังคมออนไลน์อีกด้วยสำหรับการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยในประเด็นที่นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า เพศและอายุ มีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูง โดยพบว่า กระบวนการกลุ่มและการเมืองมีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถกระทำได้โดยเสริมสร้างผ่านตัวกลางต่าง ๆ^{๔๔}

ดวงใจ เขมวิรัตน์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครโดยมุ่งศึกษาและเปรียบเทียบลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครใน ๔ ด้าน คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองพบว่านักศึกษาที่มีความเป็นพลเมืองดีค่อนข้างสูง โดยความเป็นพลเมืองดีที่สูงสุดถึงต่ำสุดลำดับดังนี้ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ ด้านสังคม ส่วนด้านที่มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ต่ำสุด คือ ด้านการเมืองการปกครอง อีกทั้งพบว่า เพศชายมีคุณลักษณะในด้านนี้สูงกว่าเพศหญิง และยังพบอีกว่า เพศ ลำดับชั้นปี คณะที่สังกัดผลการเรียนมีผลต่อระดับความเป็นพลเมืองดีอีกด้วย^{๔๕}

ศรัณยู หมั่นทรัพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมืองพบว่า การเมืองภาคพลเมืองย่อมหลีกเลี่ยงการพูดถึงพลเมืองที่มีประสิทธิภาพมีคุณภาพและมีความกระตือรือร้นไม่ได้ กระนั้นการพัฒนาดนและการสร้างพลเมืองต้องใช้เวลาต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนานั้น การพัฒนาพลเมืองจึงไม่มีวิธีการใดเหมาะสมเท่ากับการบรรจุไว้ในข้อกำหนดเป็นนโยบายหลัก บรรจุเป็นหลักสูตรการศึกษา พร้อมกับปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองที่สนับสนุนการสร้างพลเมืองเป็นแรงขับเคลื่อนทางสังคม เป็นแรงเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้ และให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน เพราะการเมืองภาคพลเมืองคือการเมืองของทุกคนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของทุกคน พลเมืองเป็นฐานรากของการเมืองภาคพลเมืองพลเมืองที่กระตือรือร้นสร้างการเมืองภาคพลเมืองขณะเดียวกันการเมืองภาคพลเมืองที่มีคุณภาพก็เพาะบ่มพลเมืองได้เช่นกันทั้งสองจึงเปรียบดังส่วนหนึ่งของกันและกัน การเรียนรู้การเมืองภาคพลเมืองและการสร้างพลเมืองจึงแยกจากกันไม่ได้ และต้องอาศัยความตั้งใจ

^{๔๔}ณฤทธิ์ จันทวรรณ, “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘).

^{๔๕}ดวงใจ เขมวิรัตน์ และคณะ, “การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”, *รายงานการวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๖).

เรียนรู้ในปรัชญาประชาธิปไตยที่แท้อย่างมีสติใช้ปัญญา และการฝึกตนในการเป็นพลเมืองคุณภาพของประเทศเท่านั้นจึงเป็นคำตอบ^{๖๖}

ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พบว่า ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความแตกต่างกันไปตามที่อยู่อาศัย กล่าวคือ จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง และเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่มากกว่าค่าเฉลี่ยของระดับความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๖๗}

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมที่ค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศ ภูมิลำเนา ผลการเรียน คณะ ชั้น ปี และการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย^{๖๘}

หมัดเฟาซี รูบามา ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสงขลาพบว่า ๑) ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสงขลาภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ ๐.๕๗ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนในจังหวัดสงขลามีความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ด้านให้ความสำคัญกับวิถีวัฒนธรรมสูงที่สุด รองลงมา ด้านให้ความสำคัญกับชุมชนของตน และด้านให้ความสำคัญกับอริสภภาพในการรับรู้ข่าวสารที่ก้าวหน้าและทันสมัย โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๑, ๓.๗๙ และ ๓.๗๐ และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๘, ๐.๖๓ และ ๐.๖๙

^{๖๖}ศรัณยู หมั่นทรัพย์, “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักฝึกอบรม, ๒๕๕๐).

^{๖๗}ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^{๖๘}ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ, “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖).

ตามลำดับ ๒) ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสงขลาตามเขตการเลือกตั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยเขตการเลือกตั้งที่ ๑๐F๑ มีความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสูงกว่า เขตการเลือกตั้งที่ ๒๑ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๕ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๙ และค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๕ ตามลำดับ) ผู้วิจัยจึงทดสอบโดยการพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ คำสำคัญ: ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย, จังหวัดสงขลา, เขตการเลือกตั้ง^{๘๙}

สมชาย แสวงการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย พบว่า คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ คนจึงมีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รัฐธรรมนูญฉบับที่กำลังร่างอยู่นี้มีสาระสำคัญที่จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อบทบาทของภาคประชาชนพลเมือง และเน้นที่จะสร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยด้วยการเพิ่มเติมและปรับขยายจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ ทำให้ร่างรัฐธรรมนูญนี้มีน้ำหนักใหม่ในการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคพลเมือง ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สนับสนุนบทบาทที่เข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น การกระจายอำนาจสู่การบริหารท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่หากรัฐธรรมนูญมีการประกาศใช้และกฎหมายลูกที่เกี่ยวข้องเป็นไปในทิศทางเจตนารมณ์เดียวกันแล้วเชื่อได้ว่าการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริงโดยพลเมืองในทุกพื้นที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ทำให้เกิดดุลยภาพใหม่ในสังคมไทยที่จะลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม สร้างประชาธิปไตยโดยประชาชนที่แท้จริงที่ทำให้ประชาชนพลเมือง ชุมชน และท้องถิ่นสามารถร่วมเป็นเจ้าของร่วมคิด ร่วมทำร่วมตัดสินใจ ร่วมดูแลตรวจสอบ และร่วมเรียนรู้เพื่อสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยพลังของพลเมืองที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง^{๙๐}

อัจฉรา อยุทธศิริกุล ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมัศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคุณลักษณะด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นลำดับหนึ่ง ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมเป็นลำดับสอง และด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมเป็นลำดับ

^{๘๙}หมัดเพาซี รุบามา, “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสงขลา”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (ภาควิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, ๒๕๖๑).

^{๙๐}สมชาย แสวงการ, “สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาการเมืองการปกครอง วิชาโทกฎหมาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๓).

สาม สามารถแสดงรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้ ๑) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบในรายคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทไมยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติดเพื่อรักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล ๒) นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมในรายคุณลักษณะอยู่ในระดับมากทุกคุณลักษณะ โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทใช้สิทธิลงคะแนนเสียงในกิจกรรมเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนของโรงเรียน ๓) นักเรียนส่วนใหญ่มีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ฉันทจะปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ถึงแม้บุคคลอื่นจะไม่เห็นด้วยก็ตามและนักเรียนมีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อย จำนวน ๒ พฤติกรรม คือ ฉันทติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน เพื่อสอบถามปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคม และฉันทเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคมในชุมชน^{๙๑}

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย พบว่า การรู้จักปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ของตนเองบนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การปกป้องตนเองและผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศชาติส่วนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ถึง ๖ ได้ให้ความสำคัญกับการคิดวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาในสังคมไทย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง ชุมชน และประเทศชาติ^{๙๒}

พิธีณฎา หลวงเทพ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี” พบว่า การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม โดยการอยู่ในสังคมนั้น ต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและต้อง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายในตัวเองนั้นต้องสร้างกรอบแนวคิดในการทำคามดี

^{๙๑} อัจฉรา อยุทธศิริกุล, “การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๖๑).

^{๙๒} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, “การพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๖-๗.

ให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอกข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่พึงมี เพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดีในขณะที่การศึกษาระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านการเมืองการปกครอง พบว่า เยาวชนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเยาวชนมีการรับรู้การปฏิบัติที่เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการเมืองการปกครองว่าต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลารวมถึงกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา^{๙๓}

พระกัญจน กนตธมโม (แสงรุ่ง) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลในฐานะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสะท้อนถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ โดยมีข้อค้นพบ ที่สำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย ๔ ด้านหลัก คือ ๑) ด้านกาย ได้แก่ มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารรับรู้ ข่าวสาร ๒) ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์สุจริต ๓) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และ ๔) ด้านปัญญา ได้แก่ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ เคารพความแตกต่าง ส่วนความเป็นพลเมืองดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า จะเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงสถานะของการเป็นสมาชิกในสังคมอันมาพร้อมกับสิทธิ หน้าที่ ข้อผูกพันที่มีต่อสังคม โดยถือปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบการพัฒนาดนของ พลเมืองแบบบูรณาการ และมีคุณภาพตามหลักภavana ๔ ที่มีไตรสิกขาเป็นแกนกลาง สามารถพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม และครอบคลุมองค์ประกอบการดำเนินชีวิตของพลเมืองทุกด้าน คือ กาย เสรีภาพ และความเสมอภาคได้อย่างมีความรับผิดชอบ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ โดยไม่มีความขัดแย้ง รู้จักรับและปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง^{๙๔}

^{๙๓}พริณฎา หลวงเทพ, ภัทรา ดำรงไทย, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”, *Veridian E-Journal Silpakorn University*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.

^{๙๔}พระกัญจน กนตธมโม, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”, *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๔๓-๔๕.

พลศักดิ์ อุดมโภชนและพิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า นักเรียนให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี คือ การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพ และการยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมากทั้งนี้จากสมมติฐานที่ว่า การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของ เยาวชนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองมีอิทธิพลต่อระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดี ผลการศึกษาพบว่า มีตัวแปรเพียง ๒ ตัวแปรที่มีอิทธิพล และสามารถนำไปพยากรณ์คุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีได้แก่การรับรู้หน้าที่ พลเมืองดีของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการที่จะสนับสนุนให้ เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติได้นั้น จะต้องพัฒนาให้เยาวชนตระหนักถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของประเทศ เนื่องจากมนุษย์เป็นทั้งผู้ผลิตสินค้า และผู้บริโภค หากพลเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นย่อมหมายถึงมีปากมีท้องที่ต้องหาเลี้ยงกันมากขึ้น ถ้า พลเมืองเพิ่มมากขึ้นแต่ขาดคุณภาพ คือ มีแต่คนทวิไทย เจ็บป่วยและโง่เขลา ประเทศนั้นๆก็จะลำบาก ในทางเศรษฐกิจ พลเมืองจะมีคุณภาพก็ต่อเมื่อสถาบันครอบครัวอบรมปลูกฝังขัดเกลานิยามตั้งแต่เกิด และได้รับการศึกษาที่ดีพอจากสถาบันการศึกษา ทั้งในระบบ และนอกระบบตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ระดับอุดมศึกษา ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ จากการเปลี่ยนแปลง รัฐธรรมนูญมาหลายฉบับได้ทำให้เกิดความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันในสังคมไทย นำไปสู่ จุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง การขาดความสามัคคี และเหตุการณ์ความรุนแรงในหลายต่อหลายครั้ง ส่งผลต่อสภาวะทางเศรษฐกิจ และภาพลักษณ์ของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การปฏิบัติตนตามรัฐธรรมนูญ เป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ทุกสังคมปรารถนาว่า พลเมืองทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับทางสังคม และกฎหมายบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข นอกจากนั้นพลเมืองในสังคม ประชาธิปไตยต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง โดยใช้สิทธิในการเลือกตั้งรวมถึงการอยู่ใน สังคมเดียวกัน มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ การเป็นสมาชิกของ สังคมจึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับ หมายไว้อย่างเต็มกำลัง รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพราะทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และควร

ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่จะนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนเองและสังคมประเทศชาติผูกพันอยู่กับสังคมไทย วิถีชีวิตคนไทยมาอย่างช้านาน^{๔๕}

ปรมต วรณบวร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยใน ท้องถิ่น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑. ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะสามารถ ควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและ เป็นธรรม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค เคารพสิทธิของกันและกัน เท่าเทียมกัน กล้าเสนอความคิดต่อส่วนรวม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการเมืองคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของสังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจ เลือกรับ ข่าวที่เหมาะสมและมีประโยชน์ ฟังตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อยู่ ภายใต้อำนาจ ครอบงำหรือความอุปถัมภ์ของใครกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบในตนเองในขณะที่ ความเป็นพลเมืองในการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = ๓.๕๕$) เมื่อ พิจารณา เป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย (๑) ด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทาง พระพุทธศาสนา ($X = ๓.๘๙$) (๒) ด้านบุคลิกภาพประชาธิปไตย ($X = ๓.๖๓$) และ (๓) ด้านการมี ส่วนร่วมทางการเมือง ($X = ๓.๔๖$) (๔) ด้านกระบวนการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง ($X = ๓.๓๙$) และ (๕) ด้านการยึดถือค่านิยมพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ($X = ๓.๓๘$) ตามลำดับ ๒. หลักธรรม แนวคิดและทฤษฎีสู่ ำหรับความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตย โดยการยึดมั่นในหลักพุทธธรรม คือ หลักสัปปุริสธรรม ๗ ข้อ พบว่า (๑) การเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหน้าที่ พบว่าได้มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการยึดถือคำสั่งสอนของศาสนามาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน มีการสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ และรู้จักลำดับความคิดไตร่ตรอง ปัญหารู้หน้าที่ ของตนเองเข้าใจตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ข้อที่ (๒) การเป็นผู้รู้จักผล รู้จักเป้าหมาย พบว่าได้มีการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีเป้าหมายในทางความดีงามเพื่อเป็นคนที่ มีเหตุผล และรู้ว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนรอบข้าง และมีการยอมรับ ความเป็นจริงของผลที่ เกิดขึ้น ข้อที่ (๓) การเป็นบุคคลที่รู้จักตนเป็นใคร พบว่าได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงของสังคม มีความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีบทบาทหน้าที่อย่างไรใน สังคม ข้อที่ (๔) การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดีพบว่า ได้มีการรู้จักถึงความพอดี รู้จักพอดีและ พอเพียงในการดำเนินชีวิต ฟังตนเอง อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงตนบนสัมมาชีพและวางตนให้เหมาะสม กับสถานการณ์ทางการเมืองได้ ข้อที่ (๕) การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมพบว่าได้ใช้ดุลยพินิจในการใช้

---

^{๔๕} พูลศักดิ์ อุดมโภชน์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการ ปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”, Veridian E-Journal, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.

เวลาที่เหมาะสมระหว่างประชาธิปไตยกับพุทธ ศาสนาที่มีความเหมาะสมใกล้เคียงกันในหลายมิติ รู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาในการ เอาใจใส่บ้านเมืองในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ข้อที่ (๖) การรู้จักชุมชน รู้จักระเบียบในสังคม พบว่าได้ ปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม รู้จักและเคารพ ระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และรู้ถึงจารีต ขนบธรรมเนียมของชุมชนและข้อที่ (๗) การรู้จักบุคคล หรือการรู้จักอุปนิสัยใจคอและอารมณ์ของ ผู้อื่นพบว่าได้มีการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เข้าใจพื้นเพ ใจคอ เข้าใจอารมณ์ของคนในชุมชนมีการยอมรับข้อดีข้อเสียของตนเองและของผู้อื่นเรียนรู้การ ดำเนินชีวิตร่วมกัน ๓. แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยใน ท้องถิ่นด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนได้ยึดหลักธรรมเป็น แนวทางในการใช้ชีวิตชีวิตเป็นทุนทางสังคมอยู่แล้ว การส่งเสริมประชาธิปไตยมีพื้นฐานจากการยึดถือ ปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นจริงก่อน หลังจากนั้นอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในการปลูกฝัง การอบรม การ ส่งเสริม การจัด กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยที่ ถูกต้องและเหมาะสมในท้องถิ่นและมีความรู้หลักพุทธธรรมให้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง เกิดชุมชน แห่งการเรียนรู้การเมืองกับหลักพุทธธรรม^{๙๖}

สมพิศ คล้ายวงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มี สิทธิเลือกตั้ง อายุ ๑๘-๒๐ ปี ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำแนกได้ ดังนี้ ส่วนใหญ่ติดตามข่าวสารทางการเมืองไม่สม่ำเสมอ ใช้โทรทัศน์ในการติดตามข่าวสาร มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนาน ๆ ครั้ง ฟังคำปราศรัยของนักการเมืองติดตามบ้าง พอสมควร เคยชักชวนญาติ พี่น้องและผู้อื่นเคยตรวจดูบัญชีรายชื่อ ใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเป็น ครั้งแรก เกิดความเบื่อหน่ายการเมืองเป็นเหตุผลสำคัญไม่ไปลงคะแนนเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของพลเมือง เป็น เหตุผลสำคัญที่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเมื่ออายุครบ ๑๘ ปี บริบูรณ์ไปใช้สิทธิเลือกตั้งแล้ว ๆ เพราะต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม ทาง การเมือง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา^{๙๗}

นิยม เวชกามา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า ๑. จากการศึกษา

^{๙๖}ปรมต วรรณบวร, “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน -มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๕-๑๐๐.

^{๙๗}สมพิศ คล้ายวงษ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ ๑๘ - ๒๐ ปี”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๖๘ - ๗๒.

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนคร พบว่า

๑) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนทำหน้าที่ เป็นสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติบริหารและตุลาการ ด้วยตนเอง โดยมีความคิด พุด และทำด้วยเมตตาต่อกัน กระจายผลประโยชน์ปฏิบัติตามระเบียบ วินัยและกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและ เคารพความคิดที่แตกต่าง ๒) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยอ้อม ประชาชนเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจนิติบัญญัติและ บริหารแทนตนผ่านการเลือกตั้งด้วยความรู้รัก สามัคคีปรารถนาดีและหวังประโยชน์สุขร่วมกัน ๓) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมี อำนาจตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารในเรื่อง สำคัญที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิต ของตนในรูปของภาคพลเมืองหรือผ่านตัวแทนตาม หลักสาราณียธรรม และ ๔) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แบบถกแถลง เป็นกระบวนการสำคัญของ ประชาธิปไตยภาคพลเมืองในรูปของประชาธิปไตยชุมชน เป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดจากข้อบกพร่องของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เป็นรูปแบบ สถาบันที่ตายตัว ไม่สามารถตอบสนอง ความต้องการของประชาชนที่มีความซับซ้อน และมีความ แตกต่างหลากหลายให้มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันด้วยไมตรีจิต

๒. จากการสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบการมี ส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร พบว่า แนวทางการสร้าง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวจังหวัดสกลนครตาม แนวพุทธจิตวิทยาด้านการมีส่วนร่วมโดยตรง ด้านการมีส่วนร่วมโดยอ้อม ด้านการมีส่วนร่วมแบบการ มีส่วนร่วม และด้านการมีส่วนร่วมแบบถกแถลงตั้งอยู่บนหลักเมตตาทายกรรม เมตตาวิจิตรกรรม เมตตา มโนกรรม คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน กระจายผลประโยชน์หรือทรัพยากรทั่วถึงกัน เคารพ ระเบียบวินัย กฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และเคารพความคิดของผู้อื่นและรับ ฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยเมตตา

๓. จากการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า ๑) รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชนชาว สกลนครโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย ๒.๖๑ เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วม ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วน ร่วมทางการเมืองโดยอ้อม ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๒.๖๘ รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยตรง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๖๒ ด้านการมี ส่วนร่วมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๙ และน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมืองแบบถกแถลง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๗ ๒) รูปแบบ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาว สกลนครพิจารณาตามลำดับ

ความต้องการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า ลำดับความต้องการในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๔ รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการที่จะได้รับการ ยอมรับจากคนในหมู่บ้านค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๔ น้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเพราะมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้เกี่ยวกับการเมืองให้ดีที่สุดค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๙๙^{๙๘}

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ	ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย คือ การมีความภูมิใจเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี การปฏิบัติตามกฎหมาย
ธนะวัฒน์ พรหมทอง	ความเป็นพลเมืองในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน คือ ละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว ซื่อสัตย์สุจริต กล้าและความเชื่อมั่น ใช้ความคิดเห็นร่วมกันในการจัดการปัญหา ส่งเสริมคนดี สามัคคี ให้มีความสำคัญกับปัญหาชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการปัญหา
ประสิทธิ์ สันติกาญจน์	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครคือ ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ สถานภาพสมรส อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และสถาบันทางสังคม ล้วนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ครอบครัว สื่อมวลชน หน่วยงานของรัฐ
ณฤทธิ์ จันทวรรณ	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือด้านการปกครองตนเอง การเคารพสิทธิ เสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

^{๙๘}นิยม เวชกามา, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา”, *คุษณินิพนธ์พุทธศาสตร์คุษณินิพนธ์จิต* สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ดวงใจ เขมวีรัตน์ และคณะ	ลักษณะความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนครใน ๔ ด้าน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองการปกครอง
ศรัณยู หมั่นทรัพย์	ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาคนและการสร้างพลเมืองต้องกำหนดเป็นนโยบายหลัก บรรลุเป็นหลักสูตรการศึกษา การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมและการเมืองที่สนับสนุนการสร้างพลเมืองเป็นแรงขับเคลื่อนทางสังคม เป็นแรงเสริมต่อกระบวนการเรียนรู้ เป็นหน้าที่รับผิดชอบของทุกคน
ลัดดาวรรณ สุขใหญ่	ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความแตกต่างกันไปตามที่อยู่อาศัย
ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ	ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีความแตกต่างกันไปตามที่อยู่อาศัย
หมัดฟาซี รุบามา	ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้านการเคารพกติกา ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
สมชาย แสวงการ	สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย พบว่าคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ ๑. ความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ๒. พลเมืองในทุกพื้นที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ทำให้เกิดดุลยภาพใหม่ในสังคมไทยที่จะลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมสร้างประชาธิปไตยโดยประชาชนที่แท้จริง
อัจฉรา อยุทศิริกุล	คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา ความรับผิดชอบต่อเป็นลำดับหนึ่ง ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วมเป็นลำดับสอง ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมเป็นลำดับสาม

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง	การพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย การรู้จักปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพหน้าที่ของตนเองพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง
ริณฎา หลวงเทพ และคณะ	ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดี การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน
พระกัญจน กนตธมโม (แสงรุ่ง)	การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ตามหลักพระพุทธศาสนา สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ
พูลศักดิ์ อุดมโภชน์และพิทักษ์ศิริวงศ์	แนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดี การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การเคารพในสิทธิเสรีภาพ และการยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
ปรมต วรรณบวร	ความเป็นพลเมืองดีเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ประกอบด้วยมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค เคารพสิทธิของกันและกันเท่าเทียมกัน กล่าวเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม ให้เวลากับกิจกรรมทางการเมืองคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของสังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจ เลือกรับ ข้าราชการที่เหมาะสมและมีประโยชน์ ฟังตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำหรือความอุปถัมภ์ของใครกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบในตนเองในขณะที่ความเป็นพลเมืองดีในการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น

๒.๗.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้มากมาย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาเพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

วิจิตร เกิดน้อยและคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในตำบลไทยวาสา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปในตำบลไทยวาสา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ปัญหาและและอุปสรรค คือประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งบางส่วนไม่สนใจการเลือกตั้ง ดังนั้น หน่วยงาน จึงควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาข้อมูลผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งต้องรณรงค์ให้เห็นประโยชน์ที่เกิดจากการเลือกตั้งของประเทศ^{๙๙}

๒.๗.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ ๔

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมการศึกษาวิจัยและบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ โดยสรุปรายละเอียดดังต่อไปนี้

พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองมีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดหนองสนมมีการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนมเป็นอย่างดีเมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านทานผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดีด้านปิยวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนหนองสนมพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พูดให้กำลังใจเพื่อนบ้าน ไม่ตำหนิ ด้านอรรถจริยาพบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปันความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาเดือดร้อน และด้านสมานัตตตตพบว่ามี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มี

^{๙๙}วิจิตร เกิดน้อยและคณะ, “พฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในตำบลไทยวาสา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๒๙ -๑๓๙.

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอเนื่องมีความประพัตติเสมอดันเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน^{๑๐๐}

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับสังคหวัตถุ ๔ ไว้ว่า เมื่อทุกคนต่างประพัตติตามหลักสังคหวัตถุทั่วถึงกันแล้ว อย่าว่าแต่เฉพาะคน เฉพาะครอบครัวจะรักใคร่นับถืออยู่เป็นสุขสบายเลย ถึงคนทั้งหมู่บ้าน ทั้งเมือง ทั้งประเทศ ทั้งโลกก็ต้องอยู่เป็นสุขสบายตลอดไปเหมือนกัน เพราะฉะนั้นท่านจึงว่าสังคหวัตถุทั้ง ๔ อย่าง เป็นเครื่องสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือ ช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้^{๑๐๑}

พระสรวุทธิติปุณฺโณ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า อายุการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แตกต่างกันในด้านทานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สำหรับด้านอื่น ๆ ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ไม่แตกต่างกัน^{๑๐๒}

ราชนันท์ ธงชัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการ ให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการ ให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง มีความพึงพอใจต่อการ ให้บริการ

^{๑๐๐}พระสุนทร ธรรมธโร (บุญคง) , “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^{๑๐๑}สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน), **สังคหวัตถุ ๔**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๕๓.

^{๑๐๒}พระสรวุทธิติปุณฺโณ, “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๙.

ด้านทานเป็นอันดับแรก รองลงมามีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านปิยวาจา และสุดท้าย มีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านอัตถจริยา โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก^{๑๐๓}

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง)	การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ๑.ด้านทาน ๒.ด้านปิยวาจา ๓.ด้านอัตถจริยา ๔.ด้านสมานัตตตา
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ	สังคหวัตถุทั้ง ๔ เป็นเครื่องสำหรับยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นให้รักใคร่นับถือ ช่วยเหลือกันอย่างวิเศษแท้
พระสรวุทธิคดีปุณฺโณ	การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม แตกต่างกันในด้านทาน สำหรับด้านอื่น ๆ ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔
ราชันย์ ธงชัย	แนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง ในด้านปิยวาจา และสุดท้ายมีความพึงพอใจต่อการให้บริการในด้านอัตถจริยา

๒.๗.๔ งานวิจัยต่างประเทศ

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย” ดังนี้

เกลสตัน (Galston) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการศึกษาความเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการทบทวนวรรณกรรม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้าง ความเป็นพลเมืองให้กับประชาชน ตั้งแต่

^{๑๐๓}ราชันย์ ธงชัย, “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

อดีตจนถึงปัจจุบัน ว่ามีการดำเนินการในรูปแบบใด และนำมาปรับเปลี่ยนการพัฒนาความเป็นพลเมืองให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น ซึ่งพบว่าประชาชนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการเมืองลดลงจากร้อยละ ๖๐ เหลือ ร้อยละ ๓๔ และประเด็นเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเมืองจากสื่อต่างๆ ประชาชนให้ความสนใจลดลงจากร้อยละ ๓๓ เหลือเพียงร้อยละ ๒๒.๕ จากสถิติดังกล่าว เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องบ่งบอกถึงความล้มเหลวในการพัฒนาความเป็นพลเมือง ให้กับประชาชน ดังนั้น การให้การศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองจะช่วยทำให้ประชาชนมีการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง ในการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งภายในชุมชน และทางการเมืองมากขึ้น ทั้งนี้การให้การศึกษาเกี่ยวกับพลเมือง ไม่จำเป็นต้องได้รับจากสถาบันการศึกษาเท่านั้น ยังมีชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็สามารถเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนได้ ในลักษณะของการฝึกฝนบทบาทของการเป็นพลเมือง เช่น การเป็นอาสาสมัครชุมชน^{๑๐๔}

เอ็ดการ์ (Edgar) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของแคนาดา พบว่า การศึกษาหน้าที่พลเมือง ๑) เกิดขึ้นในระดับชุมชน แต่ยังไม่ได้ครอบคลุมทั่วประเทศจึงควรสนับสนุนให้มีการเรียนหน้าที่พลเมืองกันอย่างจริงจัง ๒) ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งนานๆ จะมีสักครั้ง แต่การเรียนรู้ประชาธิปไตยต้องอย่างต่อเนื่อง จึงควรสอนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในชุมชน การเรียนหน้าที่พลเมืองในระบบการศึกษาไม่เพียงพอ ต้องเสริมประสบการณ์แก่นักเรียน ๓) ต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมจึงต้องเข้าไปหาเยาวชนในพื้นที่ที่เขาอยู่ และใช้วิธีการที่จะทำให้เขาเข้าใจว่าความเป็นพลเมืองควรจะมีบทบาทอย่างไร^{๑๐๕}

ซุฮาร่า จี ฮัมหมัด (Zahra G. Ahmed) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากโครงการพลเมืองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเน้นศึกษาการสังเคราะห์ปัญหาสำคัญทางการศึกษาและหลักปรัชญา ประชาธิปไตย ด้วยการอธิบายหลักการปฏิบัติการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สนับสนุนให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยด้วยการอธิบายหลักการปฏิบัติการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม สนับสนุนให้ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยในกลุ่มนักศึกษาและชุมชน และพันธกิจ การรับผิดชอบต่อสังคมของการศึกษาขั้นสูง ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร การศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาจากประสบการณ์ความเกี่ยวเนื่องของชุมชน ผู้นำชุมชนบรรยายผลกระทบจากชุมชนและความขัดแย้งซึ่งเพิ่มขึ้นระหว่าง เจ้าหน้าที่ด้านการศึกษา

^{๑๐๔}Galston W, A, “ Political Knowledge Political Engagement and Civil Education”, *Annual Review of Political Science*, 4, (2001), pp. 217-234.

^{๑๐๕}Edgar W, Schneider, *English around the world : an introduction*, (Cambridge New York: Cambridge University Press, 2011).

และเจ้าหน้าที่บริหารงาน นักเรียนและผู้ที่มีส่วนกับชุมชน ผู้วิจัยนำผลจากกาวิเคราะห์การออกแบบนโยบายมาสร้างเป็นตัวแบบนโยบาย และศึกษาโครงสร้างทฤษฎี และนโยบายการให้บริการทางการศึกษา จากการสัมภาษณ์ การสังเกตชาติพันธุ์ และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ครอบคลุมภาพรวมของนโยบายการเรียนรู้ แบบรับใช้สังคมที่จัดทำขึ้น สำหรับการศึกษาขั้นสูง^{๑๐๖}

มอร์แกน (Morgan) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างความเป็นพลเมืองโดยการเรียนรู้ แบบรับใช้สังคมและภาวะผู้นำของนักศึกษาเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ ซึ่งศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แบบรับใช้สังคมที่มีต่อทัศนคติของการเป็นพลเมือง โดยเชื่อว่าการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมก่อให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการสร้างทักษะทางวิชาการ และองค์ความรู้ใหม่ รวมถึงพัฒนาทักษะอื่นๆ และทัศนคติที่มีต่อการเป็นพลเมืองในประเทศระบอบประชาธิปไตย นักศึกษาได้มีโอกาสได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้จากการดำเนินโครงการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม โดยคาดหวังพฤติกรรมของการเป็นพลเมืองจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติและความตั้งใจในการทำหน้าที่พลเมืองในอนาคต ซึ่งการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบรับใช้สังคมเป็นแนวทางในการแก้ไขการขาดความสามัคคีทางสังคม ซึ่งมีปัจจัยเฉพาะอย่างของโครงการที่สามารถใกล้เคียงผลกระทบของการมีส่วนร่วม^{๑๐๗}

อายะกะ คาซามะ (Ayaka Kazama) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองท้องถิ่น และการฟื้นฟูสิทธิทางการเมืองของชาวญี่ปุ่น : เปรียบเทียบของจังหวัดไอจิและยามานาชิของญี่ปุ่น ซึ่งศึกษา สิทธิทางการเมืองของผู้อพยพชาวบราซิลยังไม่เกิดขึ้นจริงในญี่ปุ่น แม้ว่ารัฐบาลท้องถิ่นบางแห่งจะยอมรับแนวคิดเรื่องสัญชาติท้องถิ่นก็ตาม ความแตกต่างในระดับภูมิภาคในการบริหารผู้ย้ายถิ่นฐานเกิดจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ ขนาดประชากรและประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ ยังพบว่า ในกรณีของญี่ปุ่น ความเป็นสากลทั้งจำกัดและส่งเสริมอุดมการณ์ของการเป็นพลเมืองท้องถิ่น ในขณะที่ลัทธิชาตินิยมขัดขวางการตระหนักถึงแนวคิดดังกล่าว ปัจจุบัน ผู้คนจำนวนมากขึ้นอพยพย้ายถิ่นฐานและอาศัยอยู่ในประเทศที่แตกต่างจากที่พวกเขาถือสัญชาติ วิทยานิพนธ์นี้

---

^{๑๐๖}Zahra G, Ahmed, *Service Learning in Policy and Practice: A Study of Service Learning Across Three Universities*, (Irvine : University of California, 2010).

^{๑๐๗}Morgan, “ Determining Sample Size for Research Activities” , *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), (2020) pp. 607-610.

เสนอแนะว่าการเสนอสถานะพลเมืองท้องถิ่นเป็นสถานะที่เป็นทางการสามารถแก้ปัญหาความไม่ยุติธรรมของการกีดกันทางการเมืองของผู้ย้ายถิ่นฐานได้^{๑๐๘}

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยต่างประเทศ

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Galston W. A.	ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการศึกษาความเป็นพลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา
Edgar W. Schneider	การศึกษาหน้าที่พลเมือง ๑) เกิดขึ้นในระดับชุมชน แต่ยังไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ จึงควรสนับสนุนให้มีการเรียนหน้าที่พลเมืองกันอย่างจริงจัง ๒) ประชาธิปไตยเป็นมากกว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เพราะการเลือกตั้งนานๆ จะมีสักครั้ง ๓) ต้องให้เยาวชนมีส่วนร่วมจึงต้องเข้าไปหาเยาวชนในพื้นที่ที่เขาอยู่และใช้วิธีการที่จะทำให้เขาเข้าใจว่าความเป็นพลเมืองควรมีบทบาทอย่างไร
Zahra G. Ahmed	พลเมืองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเน้นศึกษาการสังเคราะห์ปัญหาสำคัญทางการศึกษาและหลักปรัชญา ประชาธิปไตย
Morgan	การสร้างความเป็นพลเมืองโดยการเรียนรู้ แบบปรับใช้สังคมและภาวะผู้นำของนักศึกษาเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์
Ayaka Kazama	ความเป็นพลเมืองท้องถิ่นและการฟื้นฟูสิทธิทางการเมืองของชาวญี่ปุ่น มีความแตกต่างในระดับภูมิภาคในการบริหาร ผู้ย้ายถิ่นฐานเกิดจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจขนาดประชากรและประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์

^{๑๐๘} Ayaka Kazama, *Local Citizenship and the regularization of political right of Japanese*, (brazillians : Comparative Studies of Aichi and Yamanashi prefecture of Japan, 2011), pp. 1-2.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะ ของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัยรวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี มาจากหลากหลายแหล่งที่มาประกอบด้วย

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๑. การเคารพกฎกติกา ๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น ๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๐๙}

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง^{๑๑๐}

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑. ทาน (การให้, การเสียสละ) ๒. ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน) ๓. อตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น) ๔. สมานัตตตา (การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย)^{๑๑๑}

---

^{๑๐๙}ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑.

^{๑๑๐}ฟ้าดาว คงนคร, พลเมืองในระบบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗-๒๘.

^{๑๑๑}พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต), สงฆ์ผู้นำสังคม, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

ตัวแปรต้น

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑. การเคารพกฎกติกา
๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น
๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย
๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ
๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรม ในสังคม
๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนา ได้อย่างมั่นคง

ตัวแปรตาม

การบูรณาการตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

หลักสังคหวัตถุ ๔

๑. ทาน การให้ การเสียสละ
๒. ปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน
๓. อัตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น
๔. สมานัตตา การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑.เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๒.เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๓.เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร คือ สังคหัตถุ ๔ ซึ่งการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๑ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๑.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๑.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีและหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหัตถุ ๔ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์และทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หลังจากนั้นนำผลที่ได้

จากการวิจัยเชิงคุณภาพไปทำการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และนำผลที่ได้ไปทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบ เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน ๑๘ คน ประกอบด้วย

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มที่ ๑ ผู้นำชุมชน จำนวน ๖ คน		
๑.	นายสุรัช หมัดนุรักษ์	ประธานกรรมการชุมชนธรรมานุรักษ์
๒.	นายสุชิน คุ่มมณี	ประธานกรรมการชุมชนวัดสังฆราชา
๓.	ว่าที่ร้อยตรีรามัญ สาระพันธ์	ประธานกรรมการชุมชนเลียบคลองมอญ
๔.	นางสวายนัยนา ยลจจอหอ	ประธานกรรมการชุมชนวัดสวัสดิ์วารีสีมาราม
๕.	นายอุบล ม่วงทิม	ประธานกรรมการชุมชนบ้านพักองค์ทอผ้า
๖.	นางสาวสุภีร์ ศรีนาคร	ประธานชุมชนสวนหลวงแก้วหน้า
กลุ่มที่ ๒ เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน ๖ คน		
๗.	นายโชคพิสิฏฐ์ ต้นสุทธิเวสส์	พนักงานการเลือกตั้งชำนาญการ
๘.	นางสาวณัฐชนันท์พร ชนะวรรโณ	พนักงานการเลือกตั้งชำนาญการ
๙.	นางสาวอัญชลี ขาวสะอาด	พนักงานการเลือกตั้งชำนาญการ
๑๐.	นางจารุภา เรืองสุวรรณ	พนักงานการเลือกตั้งชำนาญการ
๑๑.	นางสาวชนิดาภา ชนิดาณนนท์	พนักงานการเลือกตั้งชำนาญการ
๑๒.	ว่าที่ร้อยตรียุทธนา จรรย์พงษ์	พนักงานการเลือกตั้งปฏิบัติการ
กลุ่มที่ ๓ เจ้าหน้าที่สำนักงานเขต จำนวน ๓ คน		
๑๓.	นายสมมาตร ภัทรปรีชาการ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตลาดกระบัง
๑๔.	นายธานินทร์ เนียมหอม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตดุสิต
๑๕.	นายทวิช เข้มทอง	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมปฏิบัติงาน

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มที่ ๔ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๓ คน		
๑๖.	รศ.ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๗.	อาจารย์ ดร.ธัญกร หอมกลิ่น	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๘.	อาจารย์สมชัย แสนภูมิ	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(๒) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน ๘ รูป/คน ประกอบด้วย พระนักวิชาการ ผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๑ รูป และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๗ คน ดังนี้

ลำดับที่	ชื่อ/ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๒	รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษาศาสาวิชา รัฐศาสตร์
๓	รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๔	รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๕	ผศ.ดร.ยุพธนา ปราณีต	เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์
๖	อาจารย์ ดร.อารดา ฉิมมากุล	อาจารย์ ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๗	อาจารย์ ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์	อาจารย์ ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๘	อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง	อาจารย์ ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑) หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การเคารพกฎกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นอย่างไร

๒) การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม และสังคมประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง เป็นอย่างไร

๓) หลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ทาน (การให้, การเสียสละ) ปิยวาจา (การพูดจาด้วยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน) อตถจริยา (การประพฤติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น) และสมานัตตตา (การประพฤติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย) ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เป็นอย่างไร

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๒ อย่าง ประกอบด้วย

๑) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากพระนักวิชาการผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาและนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับ การวิจัย จำนวน ๑๘ รูป/คน

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

๑) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินได้ว่า จะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

๒) คำเนื่งถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

๓) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการถอดถ้อยคำการสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง พร้อมทั้งรายละเอียดเพิ่มเติมจากการจดบันทึก โดยการทำการคัดลอกข้อความและบันทึกอย่างละเอียดเพื่อตีความและกำหนดประเด็นที่สำคัญได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ซึ่งในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยใช้การถอดข้อความทั้งหมดในภาพรวม แล้วนำข้อความมาทำการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นและแต่ละกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในกรุงเทพมหานครที่มีอายุ ๑๘ ปี ขึ้นไป โดยเลือกจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในเขตชั้นในและเขตชั้นกลาง จับฉลากเลือก ๓ เขต เขตชั้นในประกอบด้วย เขตดุสิต เขตจตุจักร เขตบางกอกน้อย เขตชั้นกลาง ประกอบด้วย เขตคันนายาว เขตสวนหลวง เขตบางแค และเขตชั้นนอก จับฉลากเลือก ๒ เขต ประกอบด้วย เขตหนองแขม เขตลาดกระบัง รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘ เขต ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มี อายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๘ เขต การปกครองเลือกตั้ง รวมทั้งสิ้น จำนวน ๔,๔๙๗,๑๘๖ คน^๑

โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งทั้งสิ้น จำนวน ๓๐ เขตการเลือกตั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้คำนวณกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตาราง Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเกิน ๑๐๐,๐๐๐ คน ขึ้นไปได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน โดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้คือ ๐.๐๕^๒ สูตรการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

^๑ ผ่าสนามโหวทหน้ารัฐบาลใหม่, “ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://election.pptvhd36.com/>, [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒].

^๒ Yamane, t, *Statistic: An Introductory Analysis*, 3rd ed., (Time Printers Sdn. Bnd. Singapore, 1973), p. 1130.

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมรับให้มีได้

กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕

ดังนั้นเมื่อ N มีจำนวน ๓๒๙,๙๔๒ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ๔๐๐

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งกลุ่มประกอบด้วยขั้นตอน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีลักษณะกระจายให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) เพื่อให้เกิดความแม่นยำมากขึ้นในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ ตัวอย่างจากการแบ่งเขตออกเป็น ๓ กลุ่ม ตามสภาพพื้นที่ คือเขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยการจับฉลากจากการแบ่งเขตตามที่ตั้งของพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ๓ เขต และจากเขตการปกครอง จำนวน ๕๐ เขต ดังนี้

เขตตามพื้นที่ตั้ง	เขตการปกครอง	เขตที่จับฉลากได้
เขตชั้นใน	พระนคร บ่อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก ยานนาวา สาทร บางคอแหลม ดุสิต บางซื่อ พญาไท ราชเทวี ห้วยขวาง คลองเตย จตุจักร ธนบุรี คลองสาน บางกอกน้อย บางกอกใหญ่ ดินแดง วัฒนา	ดุสิต, จตุจักร, บางกอกน้อย
เขตชั้นกลาง	พระโขนง ประเวศ บางเขน บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม บางพลัด ภาษีเจริญ จอมทอง ราษฎร์บูรณะ สวนหลวง บางนา ทุ่งครุ บางแค วังทองหลาง คันนายาว สะพานสูง สายไหม	คันนายาว, สวนหลวง, บางแค
เขตชั้นนอก	มีนบุรี ดอนเมือง หนองจอก ลาดกระบัง ตลิ่งชัน หนองแขม บางขุนเทียน หลักสี่ คลองสามวา บางบอน ทวีวัฒนา	หนองแขม, ลาดกระบัง

โดยเขตชั้นในและเขตชั้นกลาง จับฉลากเลือก ๓ เขต และเขตชั้นนอก จับฉลากเลือก ๒ เขต รวมทั้งสิ้น จำนวน ๘ เขต

ขั้นตอนที่ ๒ ใช้การสุ่มตัวอย่าง เขตละ ๕๐ ตัวอย่าง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ ตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ ๓ ทำการสุ่มแบบบังเอิญ โดยแจกแบบสอบถามตามสถานที่ชุมชนต่างๆ จนครบตามจำนวน

๓.๓.๒ เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น ๕ ส่วน

ส่วนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๕ ข้อ

การเคารพกฎกติกา จำนวน ๕ ข้อ

การเคารพสิทธิผู้อื่น จำนวน ๕ ข้อ

ความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ สอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้ง ๒๐ ข้อ โดยแยกตามตัวแปร ดังนี้

สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย จำนวน ๕ ข้อ

มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ จำนวน ๕ ข้อ

มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม จำนวน ๕ ข้อ

สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๔ สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้ง ๑๖ ข้อ โดยแยกตามตัวแปร ดังนี้

ทาน (การให้, การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) จำนวน ๔ ข้อ

ปียวาจา (วาจาสุภาพหรือวาจาเป็นที่รัก) จำนวน ๔ ข้อ

อิตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) จำนวน ๔ ข้อ

สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) จำนวน ๔ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ถึงส่วนที่ ๔ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale ซึ่งจะมีข้อความแบบประมาณค่าที่ใช้วัด ๕ ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน ๕ คะแนน
มาก	ให้คะแนน ๔ คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน ๓ คะแนน
น้อย	ให้คะแนน ๒ คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน ๑ คะแนน

๑) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(๑.๑) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

(๑.๒) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลเพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยการนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อความถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ทั้ง ๑๑ ตัวแปร รวมข้อความถามทั้งสิ้น ๕๗ ข้อความถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ๕ คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า ๐.๖๐ ขึ้นไป

(๑.๓) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบมาเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครและการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๒) การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

(๒.๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้

(๒.๒) หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมา

ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ ท่าน เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของ คำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่า ดัชนีความคล่องตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item-Objective Congruent : IOC)

(๒.๓) แบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ ท่าน เพื่อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Contents Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของประเด็น คำถามการวิจัยกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในรูปแบบของเทคนิคการวิเคราะห์ IOC (Index of Congruence) โดยมีรายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ IOC ดังนี้

- ๑) รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์
- ๒) รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ โขเวชม
- ๓) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ปราณีต
- ๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรียา รักษาเมือง
- ๕) ดร.กาญจนา คำจตุ

(๒.๔) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ตรงตามคำแนะนำของอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

(๒.๕) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญนำมา คำนวณหาค่าของความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจโดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC = ดรรชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

+๑ = แนใจว่าข้อคำถามตรงตามวัตถุประสงค์

๐ = ไม่แนใจว่าข้อคำถามตรงตามวัตถุประสงค์

๑ = แนใจว่าข้อคำถามไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ค่าความสอดคล้องแบบ IOC ของแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมือง ใน ระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ทำการ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้องแบบ IOC ที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป จำนวน ๔๐ ข้อ จึงบ่ง ชี้ให้เห็นว่า คำถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำแบบทดสอบนี้ไปหาค่าความเชื่อมั่นได้

การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไป ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชากรในพื้นที่ตำบล

จักรสีห์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)^๑

$$\alpha = \left[\frac{k}{k-1} \right] \left[1 - \frac{\sum s_1^2}{s_1^2} \right]$$

α	=	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
k	=	จำนวนข้อคำถามของเครื่องมือ
$\sum s_1^2$	=	ความแปรปรวนของคะแนนคำถามแต่ละข้อ
s_1^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

นำค่าสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไข เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติเพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓) การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(๓.๑) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

(๓.๒) การสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ตลอดจนหลักพุทธธรรมที่นำมาบูรณาการและนำมาร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาเกี่ยวกับความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ ในส่วนของความสอดคล้องกับเนื้อหาและทฤษฎีและนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์และข้อคำถามมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ ข้อมูลที่สำคัญ คือ ข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี ความเป็นพลเมือง ประชาธิปไตย การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมือง พุทธธรรมที่สอดคล้องกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน คือ สังคหวัตถุ ๔ นำมาบูรณาการเพื่อให้เกิดรูปแบบใหม่หรือองค์ความรู้จากการวิจัยตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้และองค์ความรู้จากการวิจัยโดยสังเคราะห์สร้างเป็นความรู้เชิงนวัตกรรม

^๑ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๙๑.

(๑) การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๘ ท่าน จะใช้การสัมภาษณ์แบบที่ไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของผู้อำนวยการหลักสูตร ฯ เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญให้เครื่องบันทึกเสียงกล้องบันทึกภาพนิ่งและเคลื่อนไหว อนึ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจึงมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑) ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับขอเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พร้อมกันนั้น ผู้วิจัยจะต้องศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒) ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูป เพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยก็จะไม่ทำการบันทึก

(๒) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม จำนวน ๘ รูป/คน จะใช้การสนทนากลุ่มแบบที่ไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะส่งหนังสืออย่างเป็นทางการโดยคำรับรองของผู้อำนวยการหลักสูตร ฯ เพื่อขอให้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ณ วัน เวลาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้า และกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ส่วนในขณะการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตจากผู้เชี่ยวชาญใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องบันทึกภาพนิ่ง และเคลื่อนไหว

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามชนิดเทคนิคการวิจัย ๓ ชนิด ได้แก่

(๑) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บ

รวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจน ก็จะไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ต่าง ๆ ทางวิชาการมาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริง

(๒) การวิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

๓) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยงเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริง

(๓) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลักโดยการดำเนินการขั้นแรก คือ นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสำรวจ (Editing) แล้วดำเนินการลงรหัสตามคู่มือการลงรหัส (Code Book) หลังจากนั้นได้มีการตรวจสอบแบบสำรวจ เพื่อความถูกต้องอีก ๑ ครั้ง แล้วจึงดำเนินการถ่ายรหัสทั้งหลายลงในแบบฟอร์มถ่ายข้อมูล (Transfer Sheet) บรรจุข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้นำคำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ คน และได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๔๐๐ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ ทั้ง ๓ ข้อ โดยนำเสนอ ดังต่อไปนี้

๔.๑ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๔.๒ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๔.๓ การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๕ องค์กรความรู้

๔.๕.๑ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๕.๒ องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

๔.๑ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ ข้อ ๑. เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน ๑๘ คน ซึ่งครอบคลุมประเด็นเรื่องที่วิจัย โดยผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

๑) การเคารพ กฎ กติกา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงที่สลับซับซ้อนมีประชากรที่แน่นหนา การเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ภายใต้ พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครในปัจจุบันนั้น การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมกันของมนุษย์มีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงสภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของ ทุกคน ด้านความมั่งคั่งและรายได้ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาที่มีลักษณะไม่สมดุลหรือกระจุกตัวในบางพื้นที่หรือบางสาขาการผลิต ส่งผลให้ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนากระจายไปไม่ถึงถึงในเชิงพื้นที่และเชิงบุคคล ด้านการกระจายโอกาส ในการเข้าถึงโครงสร้างและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพทั้งในด้านการศึกษา การเข้าถึงสวัสดิการสังคม และการเข้าถึงแหล่งทุนหรือปัจจัยการผลิต และอำนาจทั้งด้านสิทธิทางการเมือง อำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากร^๑ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น ส่งผลให้การจัดทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียม และอาจเกิดการเลือกปฏิบัติ ต่อกลุ่มที่มีอำนาจในสังคมน้อย ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ด้านสิทธิ ด้านโอกาส ด้านอำนาจ และด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้ง ๕ มิติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเพราะความเหลื่อมล้ำด้านหนึ่งก็อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำด้านอื่นๆด้วย^๒ ปัญหาความเท่าเทียมทางสังคมนั้นเป็นผลพวงจากโครงสร้างสังคมไทยที่ไม่คำนึงในหลัก การสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ระดับแนวนโยบายสาธารณะ การบริหารราชการแผ่นดินของภาครัฐ ที่เอื้อต่อระบบทุนแบบปลาใหญ่กินปลาเล็ก อำนาจของท้องถิ่นที่จะจัดการผลประโยชน์จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจท้องถิ่น การจัดสรรงบประมาณรายจังหวัดที่ขาดความเป็นธรรมภายใต้อำนาจราชการรวมศูนย์จากส่วนกลาง มาจนเรื่องมายาคติ ค่านิยมของสังคมในหมู่ประชาชนด้วยตนเอง ทั้งการกดขี่ แบ่งแยกด้วยเหตุแห่งความยากจนแบ่งแยกด้วยเหตุแห่งความเป็นกลุ่มชนที่ไร้อำนาจต่อรอง อันหมายถึงกลุ่ม

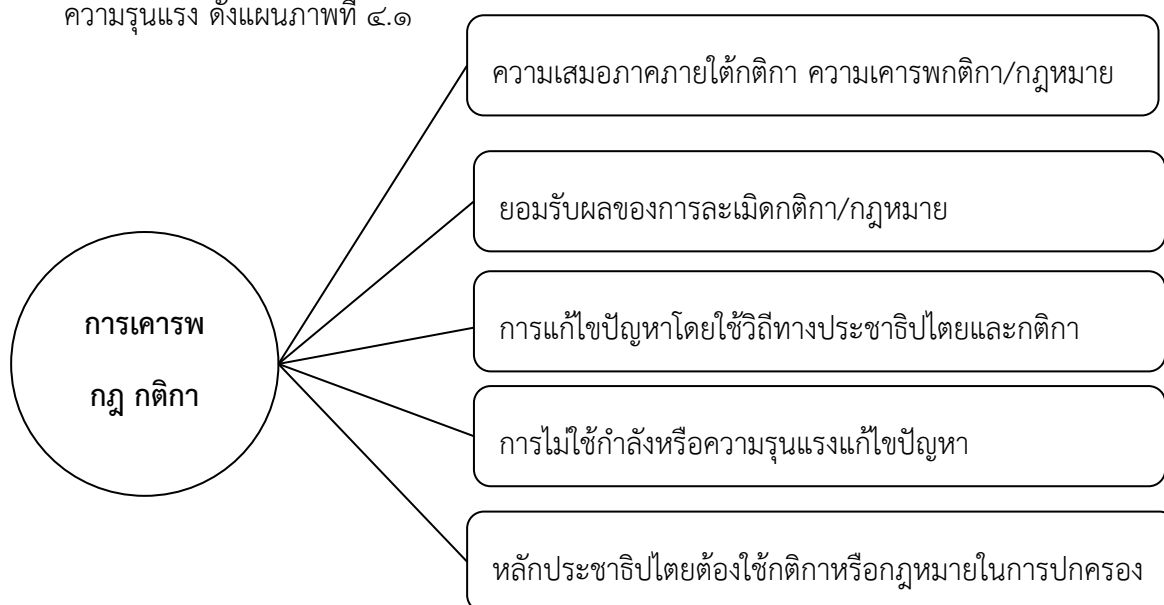
^๑สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๓ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๒สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

เพราะบางทางสังคม แต่รวมถึงการผลิตสิ่งที่เป็นคุณค่า เช่น ศิลปะ วิชาความรู้ สติปัญญาและด้านจิตวิญญาณของสังคมด้วย^๓

กล่าวโดยสรุป การเคารพกติกาถือเป็นการยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกา ความเคารพกติกา/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกา/กฎหมาย การแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีทางประชาธิปไตยและกติกา การไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงแก้ไขปัญหา โดยประชาธิปไตยต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครอง ไม่ใช่ตามอำเภอใจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมาย หรือกติกา แต่หากประชาชนไม่เคารพหรือไม่ปฏิบัติตาม กติกาก็หาประโยชน์อันใดไม่ ระบบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อ “พลเมือง” ที่เคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา “พลเมือง” จึงต้องเคารพ “กติกา” ถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็ต้องแก้ไขโดยใช้วิธีทางประชาธิปไตย และกติกา ไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรง ดังแผนภาพที่ ๔.๑

๒) เคารพสิทธิของผู้อื่น

การเคารพสิทธิเสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิด โดยการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่มีรัฐธรรมนูญเป็นแม่บทกำหนดกรอบให้ทุกภาคส่วนของสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน โดยกรอบที่สำคัญในการดำรงตนอย่างเหมาะสมของประชาชน คือการยึดมั่นในสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

^๓สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

หากประชาชนทุกคนรู้ถึงสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ และต่างปฏิบัติได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ประชาชนในชาติย่อมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และชาติบ้านเมืองก็จะพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว^๔ ซึ่งสิทธิของตนเองและผู้อื่นตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยการ ปฏิบัติตนตามสิทธิของตนเองภายใต้กรอบรัฐธรรมนูญ โดยไม่กระทบสิทธิบุคคลอื่น ย่อมได้ชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีส่วนนำพาบ้านเมืองให้พัฒนา ในที่นี้จะกล่าวถึงการปฏิบัติตนในการรักษาและเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและ ผู้อื่นต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดไว้

๑. การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อครอบครัว ครอบครัวประกอบด้วยพ่อแม่ลูก ทุกครอบครัวมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในหลายประเด็นด้วย กัน โดยเฉพาะเรื่องการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม หมายความว่า พ่อ แม่ และลูกจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติต่อกันอย่างไม่เป็นธรรม กรณีระหว่างสามีภรรยาจะต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ไม่ตัดสินปัญหาโดยใช้กำลัง กรณีระหว่างบุตรกับบิดามารดา บุตรต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา บิดามารดาจะต้องอบรมสั่งสอนบุตรโดยใช้เหตุผล ไม่ใช้การแก้ไขพฤติกรรมลูกด้วยการเมียนตี เลี่ยงลูกด้วยรักความเข้าใจ และใช้สิทธิเสรีภาพในการแสวงหาความสุขส่วนตัว แต่ต้องอยู่ในขอบเขตและไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือสร้างปัญหาใด ๆ ให้แก่บิดามารดา^๕

๒. การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อชุมชนและสังคม สมาชิก ทุกคนในสังคมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการดำรงชีวิตในสังคม โดยสิทธิดังกล่าวจะต้องไม่ละเมิดสิทธิของสมาชิกคนอื่นในสังคม ในที่นี้ขอยกตัวอย่างสิทธิของตนเองที่มีต่อชุมชนบางประการ ดังนี้

๑) เสรีภาพในเคหสถาน ชาวไทยทุกคนย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน ที่จะสามารถอาศัยและครอบครองเคหสถานของตนโดยปกติสุข ไม่ว่าจะเกิดจากการเช่าหรือเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ซึ่งบุคคลอื่นจะต้องให้ความเคารพในสิทธินี้ แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐหากจะต้องเข้าไปดำเนินการตามกฎหมายใด ๆ เช่น การตรวจค้นเคหสถานของประชาชนก็จะทำการมิได้ เว้นแต่จะมีหมายค้นที่ออกโดยศาลเท่านั้น^๖

๒) เสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ชาวไทยทุกคนมีเสรีภาพที่จะเดินทางไปในที่ต่าง ๆ บนผืนแผ่นดินไทยได้ทุกพื้นที่ของประเทศไทย และสามารถเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย ณ ที่ใดก็ได้

^๔สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๕สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๖สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ในประเทศไทย รวมทั้งชาวไทยทุกคนสามารถที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นไม่ว่าจะเป็นทาง จดหมาย โทรศัพท หรืออินเทอร์เน็ต^๗

๓) เสรีภาพในการนับถือศาสนา สมาชิกทุกคนในสังคมมีสิทธิ เสรีภาพที่จะนับถือศาสนา แตกต่างกันได้ ซึ่งบุคคลอื่นในสังคมนั้นรัฐจะต้องให้ความเคารพสิทธิเสรีภาพในเรื่องนี้ ด้วย

๔) เสรีภาพในทางวิชาการ เยาวชนไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้คนไทยทุกคนยังมีสิทธิในการที่จะศึกษาค้นคว้าหรือทำวิจัย ตามที่ตอง การ โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย^๘

๕) เสรีภาพในการชุมนุมอย่างสงบโดยปราศจากอาวุธ หมายถึง ประชาชนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพในการชุมนุมแต่ตองเป็นไปโดยสงบ ปราศจากอาวุธ และตองไม่รบกวนสิทธิของผู้อื่น การ ปราศจากอาวุธนั้น หมายถึงรวมถึง ห้ามทุกคนที่มาร่วมชุมนุมพกพาอาวุธเข้ามาในที่ชุมนุมเด็กขาด บุคคลใดพกพาอาวุธเข้ามาในที่ชุมนุม บุคคลนั้นจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญในกรณีที่ได้ กล่าวมาข้างต้น^๙

๖) สิทธิเสรีภาพในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทุกคนย่อมมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และร่วมสืบสานศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของ ประเทศชาติเพื่อให้ดำรงอยู่ต่อไปกับอนุชนรุ่นหลัง

๗) สิทธิเสรีภาพในการประกอบอาชีพ โดยเสรีภาพในหารประกอบอาชีพจะต้องไม่เอาไรด เอาเปรียบผู้อื่น เช่น ผู้ประกอบการจะต้องเคารพและซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค และไม่เอาเปรียบผู้บริโภค เป็นต้น

๓. การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อประเทศชาติ

๑) สิทธิในการมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิการมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของ เจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติ ราชการด้านการปกครอง อันมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของคน ในสังคมโดยตรง^{๑๐}

๒) สิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือองค์กรของรัฐที่เป็นนิติบุคคล ประชาชนมีสิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ให้รับผิดชอบ หากการกระทำใด ๆ หรือการละ

^๗สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๘สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

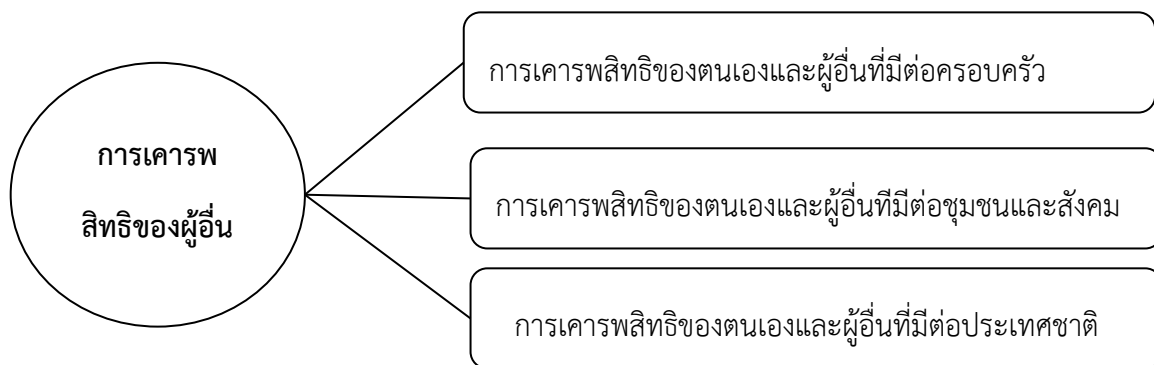
^๙สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๔ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

เว้นการกระทำใด ๆ ของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานนั้น ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนต่อศาลปกครอง^{๑๑}

๓) สิทธิที่จะต่อต้านโดยสันติวิธี การกระทำใดจะเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติได้ในรัฐธรรมนูญ เช่นการต่อต้านการทำปฏิวัติรัฐประหาร เป็นสิ่งที่ประชาชนมีสิทธิที่จะออกมาต่อต้าน แต่ต้องเป็นไปโดยสันติวิธี

กล่าวโดยสรุป ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนจึงมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพ โดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอว หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิเสรีภาพที่กระทบกระทั่งกัน จนไม่อาจที่จะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิเสรีภาพของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด การใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๒๘ วรรคหนึ่งจึงบัญญัติว่า “บุคคลย่อมใช้... สิทธิเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น...” การไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพผู้อื่น การคำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นที่จะเกิดจากการสิทธิเสรีภาพของตน การยอมรับความแตกต่างหลากหลายของผู้อื่นในสังคม การเคารพผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเองทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ และความคิด การไม่ใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน การมองคนในสังคมมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนในสังคมล้วนเป็นเจ้าของประเทศ ดังแผนภาพที่ ๔.๒

^{๑๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

๓) ความรับผิดชอบต่อสังคม

การรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคมของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด และตระหนักถึง บทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม^{๑๒} การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วย เหตุ และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไปชาวกรุงเทพมหานครหันมาให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย และนับวันปัญหาดังกล่าว ยิ่งมีความรุนแรงมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้มีความสุขและมีสันติสุข คือ ทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม^{๑๓} ได้แก่ การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

๑. **สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์** ความมีอิสรภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิในชีวิต และร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่าง ๆ การได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งการถูกกีดกันสิทธิและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึงการถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคมนั้น ๆ โดยศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีใคร สามารถพรากสิทธิดังกล่าวจากความเป็นตัวตนได้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเองซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน^{๑๔}

๒. **ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์** สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กลุ่มคำ ดังกล่าวมีนัยสำคัญ ต่อการพิทักษ์ประโยชน์ สร้างความสงบ และการอยู่อย่างสันติสำหรับมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ ตามหลักสิทธิมนุษยชนที่มนุษย์ทุกคนพึงได้รับนับแต่การ ปฏิสนธิไปจนถึงสิ้นชีวิต ความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญในการเชื่อมประสานสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ^{๑๕} ซึ่งความเท่าเทียมกัน ในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ใน

^{๑๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๖ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

ที่นี้หมายถึง สิ่งที่จำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอด และพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือ ศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณสุขและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย^{๑๖}

๓. **เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม** การสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทยที่ส่งเสริม ความเป็นประชาธิปไตย ย่อมต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมของ สังคมไทยหากไม่สอดคล้องกันแล้ว ความเป็นพลเมือง ก็ไม่มีความหมาย หรือไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดังนั้น การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย จึงต้องกระทำควบคู่กันไปกับการสร้างวัฒนธรรมของสังคมไทยที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วย^{๑๗} การสร้างพลเมืองให้มีจิตสาธารณะ รักความเป็นธรรม สำนึกในพันธะหน้าที่ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ และมีความรู้มากพอที่จะประเมินว่าการกระทำหนึ่ง ๆ ของตนจะมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร เพื่อจะเลือกดีที่สุดว่าตนควร จะทำอะไร และทำอย่างไร เพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมหรือส่วนรวม ขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญทางจริยธรรม คือ กล้าพูด กล้าเขียน หรือกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงาม แม้ว่าตนเองจะต้องได้รับผลร้ายจากการพูด การเขียน หรือ การกระทำ ในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงามก็ตาม นอกจากนี้ ยังต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพร้อมที่จะพิจารณาความเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรมใจกว้างมากพอที่จะเปลี่ยนความคิดเมื่อได้รับรู้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ดีกว่า และ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จต่าง ๆ ^{๑๘}

๔. **ยึดหลักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง** การยอมรับความแตกต่างของกันและกันว่าเป็นสิ่งที่ปกติของมนุษย์ ทั้งความแตกต่างในเรื่องกายภาพและในเรื่องพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด การแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และตราบไต่ที่ความแตกต่างนั้น ไม่ทำ ความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้ใด การไม่กล่าวหาใครง่าย ๆ โดยไม่คิดใคร่ครวญให้รอบคอบเสียก่อน ซึ่งการอดกลั้นในความแตกต่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคนเรามีความเคารพซึ่งกันและกัน^{๑๙}

กล่าวโดยสรุป สังคมหรือประเทศชาติ มิได้ดีขึ้นหรือแย่ลงโดยตัวของมันเอง ที่สังคมแย่ลงไปทุกวันนี้ เป็นเพราะการกระทำของคน ในทางกลับกันสังคมก็ย่อมจะดีขึ้นได้ด้วยการกรพทของคน ในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นผู้ที่ตระหนักว่าตนเองสมาชิกคนหนึ่งของสังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำ

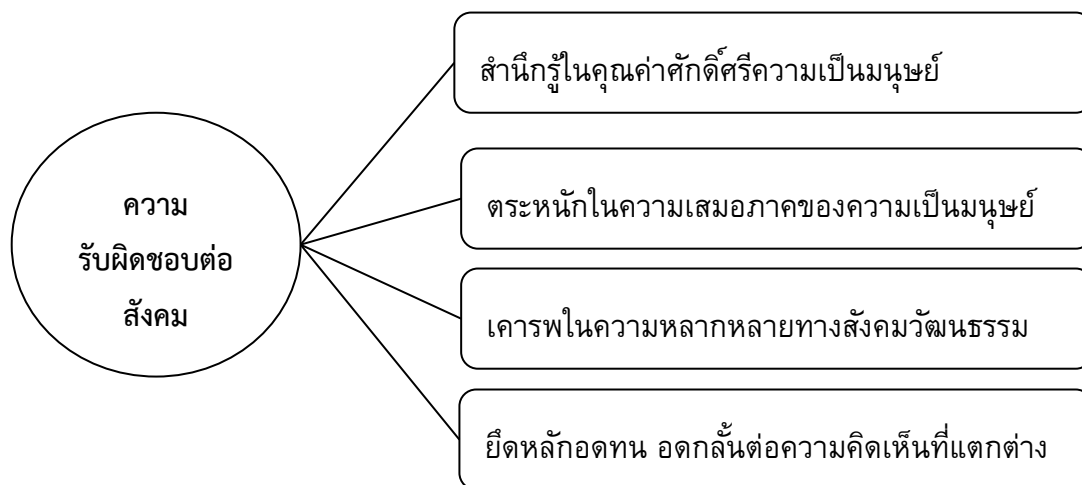
^{๑๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๘ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ให้สังคมเสื่อม หรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดย ตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม “พลเมือง” จึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเอง เชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น โดยเริ่มต้น ที่ตนเอง คือ ร่วมแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่น หรือรัฐบาลแก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อปัญหานั้นต่อไป และความรับผิดชอบต่อตนเอง และพึงตนเองได้ ใน ระบอบประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอิสระสูงสุดของประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนเป็น เจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้าน มีสิทธิเสรีภาพใน บ้านของตน ระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นไท คือ เป็นอิสระชน ที่รับผิดชอบต่อ อำนาจ หรือภายใต้อุปถัมภ์ ของผู้ใด เด็กก็จะกลายเป็นผู้ใหญ่ และเป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบต่อตนเองได้ ดังแผนภาพที่ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๑ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของหลักปฏิบัติเพื่อ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปใน กรุงเทพมหานคร ภาพรวม (n=๔๐๐)

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. การเคารพกฎกติกา	๓.๔๔	.๗๕๒	มาก
๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น	๒.๕๕	.๗๒๒	ปานกลาง
๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม	๓.๔๒	.๘๓๔	มาก
รวม	๓.๑๓	.๕๑๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเคารพกฎกติกา ค่าเฉลี่ย ๓.๔๔ รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ค่าเฉลี่ย ๓.๔๒ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ค่าเฉลี่ย ๒.๕๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกา (n=๔๐๐)

การเคารพกฎกติกา	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าความขัดแย้งทางการเมืองของคนในสังคมมีผลต่อการเลือกตั้ง	๓.๔๕	๑.๔๓๒	มาก
๒. ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง	๓.๕๗	๑.๒๗๘	มาก
๓. ท่านเห็นว่าวิธีการที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จคือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัดโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	๓.๔๙	๑.๓๓๕	มาก
๔. ท่านเห็นว่าผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย	๒.๙๓	๑.๒๗๗	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง	๓.๗๕	๑.๑๓๓	มาก
รวม	๓.๔๔	.๗๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ รองลงมาคือ ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ค่าเฉลี่ย ๒.๙๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของหลักปฏิบัติเพื่อ
ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป
ในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น (n=๔๐๐)

การเคารพสิทธิผู้อื่น	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้ง	๒.๒๒	๑.๑๖๓	น้อย
๒. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรยอมรับความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น	๒.๖๓	๑.๑๖๐	ปานกลาง
๓. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนไม่ควรละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ	๒.๖๑	๑.๐๓๘	ปานกลาง
๔. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย	๒.๖๔	๑.๒๔๕	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน	๒.๖๕	๑.๑๕๗	ปานกลาง
รวม	๒.๕๕	.๗๒๒	น้อย

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๕ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน ค่าเฉลี่ย ๒.๖๕ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย ค่าเฉลี่ย ๒.๖๔ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ๒.๒๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (n=๔๐๐)

ความรับผิดชอบต่อสังคม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันในระบอบประชาธิปไตย	๔.๒๓	๑.๑๐๑	มากที่สุด
๒. ท่านเห็นว่าควรมีหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย	๓.๔๑	๑.๔๔๖	มาก
๓. ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงาน ทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม	๓.๐๓	๑.๔๔๒	ปานกลาง
๔. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	๓.๒๓	๑.๓๓๗	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีน้ำใจไมตรีต่อกันและรับผิดชอบต่อส่วนรวมตามภาระหน้าที่ของตน	๓.๑๘	๑.๓๙๓	ปานกลาง
รวม	๓.๔๒	.๘๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันในระบอบประชาธิปไตย ค่าเฉลี่ย ๔.๒๓ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าควรมีหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม ค่าเฉลี่ย ๓.๐๓ ตามลำดับ

สรุปได้ว่า หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ใน กรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกาประชาชนให้ความสำคัญกับการเคารพกฎกติกาเพราะเชื่อว่า จะทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ด้านเคารพสิทธิของผู้อื่นเชื่อว่าการเคารพสิทธิเสรีภาพ ต่อตนเองและผู้อื่นที่มีต่อสังคมจะทำให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและชาติบ้านเมือง ก็จะพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมวิถีชีวิตของประชาชน ใน กรุงเทพมหานครเป็นวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด และตระหนักถึง บทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การช่วยเหลือ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความกตัญญูทศเวทต่อผู้มีพระคุณ โดยมีศาสนาประเพณี และวัฒนธรรม ที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

๔.๒ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการ เลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ข้อ ๒. เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของ ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑) สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย

สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อยสามารถทำให้สังคมมีความสงบเรียบร้อย โดย ส่วนนี้เป็นผลประโยชน์ของประเทศ และชาวกรุงเทพมหานครต้องยอมรับในกติกา และผลการ เลือกตั้ง ซึ่งสามารถทำให้การเลือกตั้ง เป็นไปด้วยความมีระเบียบเรียบร้อย ประชาชนในสังคมรู้จักการ สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ว่ามีขอบเขต สิ่งใดควรหรือไม่ควรกระทำต่อสังคม แม้ในทางการเมืองจะเป็น เรื่องของผลประโยชน์ การที่จะให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม กฎระเบียบ ตามกติกาทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิด การเคารพ กฎหมาย และกติกาในการเลือกตั้ง ประชาชนรู้หน้าที่ตนเอง ทำให้การเลือกตั้งเป็นไปด้วยดี ซึ่ง ประกอบด้วย ๑. ประชาชนมีจิตสำนึก ๒. ยอมรับความถูกต้อง ๓. ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ๔. มอง ประโยชน์สาธารณะเป็นหัวใจ ๕. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และขนบธรรมเนียมทางการเมืองไทย^{๒๐}

๒) มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ

ความรัก ความสามัคคีเกิดขึ้นได้ในการเลือกตั้ง ต้องปรับปรุงกติกา คือ รัฐธรรมนูญ พรรค การเมือง กรรมการการเลือกตั้ง ผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยของการเลือกตั้ง (กกต.) ให้ความเข้าใจ

^{๒๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

ความเข้าใจประชาชนในกรุงเทพมหานครเป็นสำคัญ จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และควรให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการเลือกตั้งทุกครั้ง ผู้สมัครหรือแกนนำทางการเมือง หัวคะแนน ควรมีสถานะของการเป็นผู้ให้ที่ดี เพื่อให้ประชาชน เกิดการแตกแยก ขาดความรัก ความสามัคคี^{๒๑}

๓) มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม

ความเท่าเทียมคือ การให้โอกาสทุกท่าน ที่มีสิทธิในการเลือกตั้ง เพราะสังคมในปัจจุบัน เป็นยุคก้าวกระโดด ดังนั้นควรสร้างความมีส่วนร่วมโดยยึดหลัก ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรม^{๒๒} ดังนั้น การเลือกตั้งที่เลือกตัวแทนผ่านการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ต้องเป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการที่ดี มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่เลือกคนดี มีศีลธรรมเท่านั้น

๔) สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

ความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ชาวกรุงเทพมหานครนั้นต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของตน ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป แต่ในหลักใหญ่และรายละเอียดจะเหมือนกัน ถ้าทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องก็จะได้ชื่อว่าเป็น "พลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ" และยังส่งผลให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้น ประชาชนในกรุงเทพมหานครจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตน เพื่อช่วยนำพาประเทศชาติให้พัฒนาสืบไป ทุกคนในสังคมจะต้องเคารพซึ่งกันและกัน การเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ยุติธรรม สามารถตรวจสอบได้ จะช่วยให้คัดเลือกผู้แทนประชาชนให้มาพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคง ในขณะที่เดียวกันก็สามารถสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้มีความเป็นพลเมืองที่ดี ทำให้สังคมประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง และประชาชนในกรุงเทพมหานครมีส่วนร่วมมากขึ้น^{๒๓} คุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องประกอบไปด้วย ๓ องค์ประกอบ คือ มีค่านิยมตามประเพณีนิยม ได้แก่

๑) การเคารพผู้อาวุโสกว่า เสียสละเวลา ทำงานเพื่อส่วนรวม ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตามหลักศาสนา มีความภูมิใจในการเป็นคนไทย ทำงานแบบสุจริต

๒) มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมือง ที่สามารถเปรียบเทียบกับนโยบายของพรรค และผู้สมัคร มีความรู้เรื่องการเมืองของประเทศต่าง ๆ เต็มใจที่จะเสียภาษี

^{๒๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๓) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งเสมอ การเป็นสมาชิกกลุ่มสามารถไปร่วมชุมนุม ติดตามการทำงานของนักรณรงค์เมืองและข้าราชการได้

การส่งเสริมต่อการสร้างสำนึกพลเมืองทางสังคมและประเทศชาติทำให้มีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ดังนั้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งยังมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางสังคมและการเมืองเพิ่มขึ้นกว่าเดิม^{๒๔} ดังนั้น แม้ว่าประชาชนชาวกรุงเทพมหานครจะต้องประสบกับเงื่อนไขที่เกิดขบวนการสร้างความเป็นพลเมือง ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น แต่สิ่งที่แตกต่างไปจากบุคคลอื่นก็คือ “ใจ” และความมุ่งมั่นที่ได้รับการ “กระตุ้น” ให้เกิดขึ้นจากปฏิบัติการในระยะแรก ทำให้พวกเขาได้มี ปฏิบัติการหลายอย่างเพื่อเผยแพร่ความเป็นพลเมืองสู่คนในชุมชน และได้กลายเป็น “สื่อบุคคล” ที่ดีที่สุดในการส่งเสริมและสร้างความเป็นพลเมืองในระดับพื้นที่ด้วยเหตุผลอย่างน้อย ๒ ประการ คือ

ประการแรก ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจส่งผลต่อการตื่นนหารายได้ของประชาชน ในการตัดสินใจไปเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับบทบาทความสำคัญของพลเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองลงไป ช่องว่างระหว่างรายรับและรายจ่าย

จึงกลายเป็นข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ความสนใจหลักของอยู่ที่การหารายได้เพื่อการครองชีพเป็นหลัก^{๒๕} การที่เลือกเข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะส่งเสริมรายได้และพัฒนาอาชีพมากกว่าตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้ เรื่องความเป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หรือกิจกรรมที่มีลักษณะต้องเสียสละเวลาบางส่วน เพื่อกิจกรรมสาธารณประโยชน์จึงเป็นเรื่องเข้าใจได้ในเชิงเศรษฐกิจ เนื่องจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวไม่ สร้างรายได้ให้แก่พวกเขาโดยตรงทั้งยังเป็นการลดทอนระยะเวลาที่พวกเขาจะสามารถสร้างรายได้ลงไปอีกด้วย ดังสะท้อนให้เห็นได้จากบทสัมภาษณ์ของตัวแทนประชากรในพื้นที่หลายรายที่มีกระบวนว่า ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของแกนนำพลเมืองเพราะพวกเขา “ไม่ว่าง” “ติดภารกิจ” ในการประกอบอาชีพนั่นเอง

ประการที่สอง นอกจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจจะส่งผลต่อประชากรในกรุงเทพมหานคร การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและสร้างความเป็นพลเมืองแล้ว ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจยังส่งผลต่อการผลักดันโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองสู่คนในชุมชนของแกนนำพลเมืองในระดับพื้นที่อีกด้วยโดยจะขัดขวางศักยภาพในการรวมตัวกันของแกนนำพลเมือง^{๒๖} ผลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่ามีแกนนำพลเมืองจำนวนไม่น้อย ที่ไม่สามารถปลีกเวลาจากภารกิจในการหาเลี้ยงชีพมาเพื่อรวมกลุ่มกับเพื่อนแกนนำพลเมืองคนอื่นได้ ส่งผลต่อความกลมเกลียวเหนียวแน่นและ

^{๒๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๙ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๒ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๑ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ศักยภาพในการผลักดันโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองใน รูปแบบต่างๆให้ลดน้อยลง และเมื่อแกนนำพลเมืองที่สามารถรวมตัวกันได้มีจำนวนลดน้อยลง จำนวนงานและความรับผิดชอบจึง เพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อจำนวนโครงการส่งเสริมความเป็นพลเมืองสู่คนในชุมชน โดย โครงการส่วนใหญ่เป็นไปในระยะสั้น ในแง่นี้การดำเนินโครงการ/กิจกรรมของแกนนำพลเมืองจึงไม่ เพียงพอต่อการสร้างสภาพแวดล้อมในการปรับทัศนคติและ พฤติกรรมความเป็นพลเมืองสู่คนใน ชุมชนได้^{๒๗}

มิตินี้แรก เป็นผลจากรูปแบบและวิธีการที่โครงการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาเศรษฐกิจส่วน ใหญ่ ดำเนินการในพื้นที่โดยเน้นไปที่ “การให้” มากกว่า “การสร้าง” ซึ่งส่งผลกระทบต่อสำนักการ พึ่งพาตนเองและ การตระหนักในศักยภาพตนเองอย่างสำคัญ ผลจากการศึกษาพบว่าโครงการส่งเสริม อาชีพทั้งหลายมักจะมีสูตร ในการส่งเสริมอาชีพที่คล้ายคลึงกันกล่าวคือ เริ่มต้นจากการ “ให้” ความรู้ ด้านการประกอบอาชีพ จากนั้นจึง ปิดท้ายด้วยการ “ให้” บางสิ่งบางอย่างกับคนในชุมชน อาทิ ให้ งบประมาณสนับสนุนบางส่วน หรือ ให้อุปกรณ์ พันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ เป็นต้น^{๒๘} โดยหวังให้สิ่ง เหล่านั้นเป็นทุนแรกเริ่มดำเนินการของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยมองว่า “การให้” โดยปราศจาก “การ สร้าง” สำนักพลเมืองตระหนักรู้และกระตือรือร้นควบคู่กันไป เพื่อให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึง ความสำคัญของทุนตั้งต้นและตระหนักในศักยภาพของพวกเขาในการพัฒนา ชุมชนด้วยตนเองเป็น ปัญหาอย่างสำคัญที่ส่งผลให้โครงการเหล่านั้นไม่ยั่งยืน เพราะสุดท้ายแล้วชาวบ้านไม่ สามารถใช้งาน ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทราบถึงแนวทางการต่อยอดต้นทุนที่ได้รับ การสนับสนุนดังกล่าวให้ยั่งยืน ทำให้หลายครั้งกลุ่มอาชีพที่ก่อตั้งขึ้นต้องล้มลงไม่อาจต่อยอดให้งอก งามได้ เป็นต้น

มิตินี้ที่สอง เป็นผลข้างเคียงจาก “การให้” การสนับสนุนงบประมาณเพื่อการส่งเสริมรายได้ และพัฒนา อาชีพอย่างต่อเนื่องข้างต้น ที่เปิดช่องทางการบิดเบือนเจตนารมณ์ของความช่วยเหลือเหล่านั้น ที่ส่งผล กระทบต่อสำนักพลเมืองที่มี ความซื่อสัตย์และรับผิดชอบอย่างสำคัญ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เรื่อง กองทุนว้าวของยายแยมเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นว่า “การให้” ของหน่วยงานราชการได้ถูก แปลงให้กลายเป็นแหล่งรายได้ของคนในชุมชนอย่างไรเมื่อคนในชุมชนได้รับการสนับสนุนการแก้ไข ปัญหาความยากจน โดยปราศจากการสร้างสำนักพลเมืองควบคู่ กัน ในที่นี้คือการนำว้าวไปขายเพื่อนำ เงินที่ได้มาแบ่งกันนั่นเอง^{๒๙}

^{๒๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๙}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๓ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

มิติที่สาม เป็นผลมาจากปรัชญารากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งมองการพัฒนาแบบ “ปัจเจกชน นิยม” (individualism) เป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมเศรษฐกิจและสร้างรายได้ในชุมชนให้ ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองและคำนึงถึงประโยชน์ “ส่วนตัว” อย่างเหนียวแน่นกระทั่งบางครั้งเลย ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มตนชุมชนและสังคมไป รากฐานความเชื่อในการพัฒนาดังกล่าวจึงกลายเป็น เงื่อนไขที่ขัดขวางต่อการสร้างสำนักพลเมืองที่ตระหนักถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักอย่างสำคัญ^{๓๐}

ปัจจัยด้านการเมือง

จากผลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่าโครงสร้างทางด้านกฎหมายและการเมืองการปกครองนั้น มีส่วนผลักดันให้กระบวนการจัดการเลือกตั้งเกิดข้อจำกัดในการกำหนดนโยบายโดยส่วนใหญ่มักจะกำหนดนโยบายตาม กรอบยุทธศาสตร์และโครงการที่มีปรากฏอยู่ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร สำหรับ ผู้วิจัยแล้ว ปัญหาหลักของการกำหนดโครงการพัฒนาได้อย่างจำกัดไม่หลากหลายและไม่ครอบคลุมมิติของการพัฒนาความรู้สำหรับพลเมืองและมิติทางด้านจิตใจมากนั้น ไม่ได้เกิดจากข้อจำกัดด้านกฎหมายที่ตีกรอบให้ การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้องกัน

๑. การให้คำนิยามเรื่องการพัฒนาที่คับแคบครอบคลุมเพียงการพัฒนาด้านกายภาพ จากผลการศึกษาที่พบว่าแม้แต่ยุทธศาสตร์ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน และสังคม ซึ่งควรมีโครงการที่เป็นไปเพื่อพัฒนาความรู้ความคิด และจิตวิญญาณมากกว่าโครงการภายใต้ ยุทธศาสตร์อื่นๆ ก็ยังพบว่ามีโครงการในลักษณะดังกล่าวน้อย โครงการส่วนใหญ่ที่พบนอกเหนือจากการอบรม ด้านอาชีพแล้วก็ไปโครงการส่งเสริมสุขภาพและมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานเป็นหลัก อาทิ สร้างถนน ระบบชลประทาน สร้างสนามกีฬา และศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ สะท้อนให้เห็น ว่าความเข้าใจเรื่อง “คุณภาพชีวิต” และความเข้มแข็งของชุมชนที่หน่วยงานราชการยึดถือในการผลักดัน โครงการพัฒนาที่ผ่านมา ยังจำกัดอยู่เพียงมิติทางด้านกายภาพเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นกายภาพของ สภาพแวดล้อมหรือกายภาพของบุคคล จึงส่งผลให้โครงการพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความรู้ และคุณธรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมากนัก หากหน่วยงานราชการขยายนโยบายเรื่องการพัฒนาออกไปให้ครอบคลุมมิติทางด้านความรู้และความคิดจิตใจมากขึ้น อาจช่วยขยายมุมมองต่อการกำหนดโครงการพัฒนาในระดับต่างๆให้มีความหลากหลาย ได้มากยิ่งขึ้น^{๓๑}

^{๓๐}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๗ เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๑}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒. แรงจูงใจทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้งและการกลับเข้ารับตำแหน่งทางการเมืองในวาระถัดไปนั้นเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลให้ผู้บริหาร และสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดมี “ความเต็มใจ” ที่จะดำเนินโครงการพัฒนาทางกายภาพมากกว่าการ โครงการพัฒนาความคิดจิตใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและโครงการส่งเสริมอาชีพ ต่างๆทั้งนี้เพราะโครงการประเภทนี้สามารถผลักดันออกมาให้เป็นรูปธรรมจับต้องได้ อันจะเป็นประโยชน์ใน การหาเสียงในการลงสมัครรับเลือกตั้งในคราวต่อไปยิ่งกว่าโครงการที่เป็นการอบรมพัฒนาความรู้เสริมทักษะ การมีส่วนร่วมต่างๆซึ่งไม่เห็นผลลัพธ์เป็นรูปธรรมชัดเจนนัก^{๑๒}

๓. ปัจจัยส่วนบุคคลภายในนั้นมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อความสนใจและการตัดสินใจ เข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วมกิจกรรมนั้นนับเป็นเพียงขั้นแรกของการสร้างความ เปลี่ยนแปลงความเป็นพลเมืองเท่านั้น เพราะระหว่างที่แกนนำพลเมืองมีปฏิบัติการส่งเสริม ความเป็นพลเมืองสู่ คนในชุมชน ปัจจัยส่วนบุคคลภายใน ในเรื่องของความสามารถในการถ่ายทอด ความรู้ การเรียนรู้ ความตั้งใจ และความทรงจำ ก็ยังเป็นอีกข้อจำกัดหนึ่งที่พร้อมจะลดทอน ประสิทธิภาพในการถ่ายทอดความรู้ของแกนนำ และประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยเรื่องความทรงจำ การ เลือกจำ และการเลือกถ่ายทอดความรู้ที่ สอดคล้องกับประสบการณ์ตนหรือเลือกจำเฉพาะสิ่งที่สอดคล้องกับสิ่ง ที่ตนเชื่อ ซึ่งเรื่องนี้เป็น ข้อจำกัดที่ไม่อาจแก้ไขได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้วิจัยแล้วข้อจำกัดเรื่องความทรงจำนั้นไม่รุนแรง เท่ากับข้อจำกัดเรื่อง “ความพึงพอใจ” เพราะความชอบหรือความสุชนั้นเป็นปรกาด้านสำคัญที่จะ ทำให้ผู้นั้นเปิดใจรับฟังเรื่องราวใหม่ๆแม้ จะจำได้ไม่หมดแต่สุดท้ายพวกเขายังคงเลือกจดจำบาง เรื่องราวไว้ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ดีในการส่งเสริมและสร้าง ความเป็นพลเมืองต่อไปได้ เพราะ “สำนึก พลเมือง” นั้นไม่ใช่สัญชาตญาณแต่เป็นการเรียนรู้ที่จำเป็นต้องสร้างอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึง ได้เสนอแนวทางในการสร้างแรงจูงใจและการใช้ข้อจำกัดของปัจจัยส่วนบุคคลทำให้เกิดประโยชน์ สูงสุดเพื่อสร้างสำนึกพลเมืองนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงต่อไปในส่วนของการเสนอแนะ

ปัจจัยด้านสังคม

สำหรับปัจจัยทางด้านสังคมนั้นผู้วิจัยมองว่าปัจจัยด้านนี้มีลักษณะที่ส่งเสริมมากกว่า ขัดขวางการสร้าง สำนึกพลเมืองสู่คนในชุมชน แม้ผลการศึกษาจะชี้ให้เห็นว่าสังคมชนบทในจังหวัด ร้อยเอ็ดผู้คนส่วนใหญ่ยังคงมี ค่านิยมบางอย่างที่สะท้อนถึงการยอมรับในลำดับขั้นสูงต่ำที่ส่งผลต่อการ รับรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกันในเรื่อง ความสามารถในการคิด ศักยภาพ และบทบาทหน้าที่ อาทิ ความ เชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ไม่ใช่เรื่อง ของเด็ก ความเชื่อว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม

^{๑๒}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๖ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

ต่างๆของชุมชนเป็น “หน้าที่” ของผู้นำและอาสาสมัคร ประจำหมู่บ้าน ซึ่งความเชื่อเช่นนี้เป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมความตระหนักรู้และความกระตือรือร้นของ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสู่คนในชุมชนอย่างสำคัญ กระนั้น ผลจากการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า โครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นลำดับชั้น (hierarchy) เช่นนี้กำลังถูกบ่อนทำลายลงไปจาก โครงสร้างทางสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างน้อยใน ๒ มิติที่มีแนวโน้มส่งเสริมและสร้างความเป็นพลเมืองสู่ คนในชุมชนได้

มิติแรก การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารและโซเชียลมีเดีย (Social Network Sites) ผลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบันคนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น โดยสื่ออินเทอร์เน็ตกำลังทำให้คนในชุมชนมีช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ทั้งความรู้ และประสบการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลเหล่านี้สามารถยกระดับความรู้และประสบการณ์ของคนใน ชุมชนให้กว้างขวางออกไปได้ อันส่งผลต่อสำนึกพลเมืองอย่างสำคัญ ผลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบัน แอปพลิเคชัน “ไลน์” ได้กลายเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารที่สำคัญของคนในชุมชน ทั้งยังเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพราะทำให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของชุมชนได้มากขึ้นรวดเร็วขึ้น ขณะที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าหลายกรณีการพูดคุย ประเด็นต่างๆในไลน์กลุ่มนั้นช่วยสร้างความสนใจต่อประเด็นที่จะ มีการพูดคุยในการประชุมประชาคมมากขึ้น ส่งผลให้มีผู้ร่วมประชาคมมากขึ้น แม้ในการประชุมประชาคม คนในชุมชนอาจไม่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นกันทุกคน กระนั้น กลุ่มตัวอย่างยืนยันว่าการประชุม ประชาคมในปัจจุบันมีผู้สนใจแสดงความคิดเห็นมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับแต่ก่อน ส่วนหนึ่งคาดว่าเป็นเพราะ คนในชุมชนสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้และได้แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันมากขึ้น แม้แต่ผู้ที่ไม่กล้าแสดง ความคิดเห็นก็ยังมีแนวโน้มที่จะเข้าร่วมประชุมและรับฟังการให้เหตุผลของแต่ละฝ่ายเพื่อประกอบการตัดสินใจ มากขึ้น ในแง่นี้จึงกล่าวได้ว่าการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารกำลังเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางด้าน สังคมและวัฒนธรรม ในแง่ของการเสริมสร้างความตระหนักรู้ในศักยภาพตนเองของคนในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น อย่างสำคัญ ซึ่งสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้มีลักษณะที่เอื้อต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยอย่างยิ่ง

มิติที่สอง อุดมการณ์เรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กำลังหยั่งรากในสังคม ผลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางการเมืองเรื่องการกระจายอำนาจที่เกิดขึ้น กำลังบ่มเพาะวัฒนธรรมการระดมความคิดเห็นก่อนเริ่มต้นดำเนินโครงการต่างๆ ในระดับพื้นที่ได้อย่างลึกซึ้งน่าสนใจ แม้ว่าผลจากการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างจะชี้ให้เห็นว่าการประชุมประชาคม ถูกใช้เป็นเพียงเครื่องมือในการรับรองโครงการที่ทางราชการ กำหนดขึ้นแล้วเท่านั้น การแสดงความคิดเห็นต่างๆของคนในชุมชนเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นต่อ โครงการที่ทางราชการได้จัดทำเป็นข้อเสนอเรียบร้อยแล้วและเป็นไปในลักษณะของการจัดลำดับการดำเนิน โครงการใดก่อนหรือหลังเท่านั้น ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อปรับเปลี่ยนโครงการในภาพรวม หากพิจารณาในแง่ นี้ “การประชุมในชุมชน

ขุน” จึงไม่ได้สะท้อนให้เห็นการกระจายอำนาจการปกครองอย่างแท้จริง แต่เป็นไปตาม กระแสที่ปี
 บรัดเข้ามาของสังคมไทยและสังคมโลกที่เรียกร่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในฐานะหนึ่งใน
 ตัวชี้วัดคุณภาพประชาธิปไตยเท่านั้น การประชาคมหมู่บ้านที่ผ่านมาจึงยังไม่ถูกใช้เพื่อสร้างประโยชน์
 และ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเต็มที่

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนา ความ
 เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ใน
 กรุงเทพมหานคร ภาพรวม (n=๔๐๐)

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๓.๒๖	.๕๘๘	ปานกลาง
๒. ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ	๓.๐๓	.๘๔๓	ปานกลาง
๓. ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมใน สังคม	๒.๙๗	.๗๙๘	ปานกลาง
๔. ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่าง มั่นคง	๓.๔๓	.๘๖๓	มาก
รวม	๓.๑๗	.๕๖๗	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของ
 ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มี
 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๗ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมและ
 ประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย ๓.๔๓ รองลงมาคือ ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบ
 และสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย ๓.๒๖ ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ค่าเฉลี่ย ๓.๐๓ ส่วนค่าเฉลี่ย
 ต่ำสุดคือ ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ค่าเฉลี่ย ๒.๙๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนา ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปใน กรุงเทพมหานคร ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย (n=๔๐๐)

สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนาสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๓.๒๙	๑.๔๘๙	ปานกลาง
๒. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี ทำให้ได้รัฐบาลที่ดีและสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๓.๑๔	๑.๒๔๔	ปานกลาง
๓. ท่านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ กต. มีความเป็นกลางในการจัดการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๓.๓๖	๑.๒๕๑	ปานกลาง
๔. ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๔.๑๐	๑.๐๒๗	มาก
๕. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	๒.๔๑	.๘๗๔	น้อย
รวม	๓.๒๖	.๕๘๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย ๔.๑๐ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ กต. มีความเป็นกลางในการจัดการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย ๓.๓๖ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ย ๒.๔๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ (n=๔๐๐)

มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าประชาชนในประเทศควรจะมีความรักและสามัคคีกัน	๓.๒๕	๑.๒๙๔	ปานกลาง
๒. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกัน	๒.๐๑	.๗๓๕	น้อย
๓. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีกัน	๓.๓๐	๑.๒๖๑	ปานกลาง
๔. ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีกัน	๓.๑๗	๑.๓๐๙	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่า การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีกัน	๓.๔๑	๑.๓๒๑	มาก
รวม	๓.๐๓	.๘๔๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่า การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีกัน ค่าเฉลี่ย ๓.๓๐ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกัน ค่าเฉลี่ย ๒.๐๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม (n=๔๐๐)

มีความเท่าเทียม และเกิดความเป็นธรรมในสังคม	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนา ประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมใน สังคม	๓.๐๓	๑.๓๑๕	ปานกลาง
๒. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรดีทำให้ ได้รัฐบาลดีประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็น ธรรมในสังคม	๓.๕๐	๑.๒๕๔	มาก
๓. ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการ จัดบริการของรัฐแก่ประชาชนให้มีความเท่าเทียม และเกิดความเป็นธรรมในสังคม	๒.๕๓	๑.๐๓๒	น้อย
๔. ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียน	๓.๒๓	๑.๒๖๗	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมใน สังคม	๒.๕๕	๑.๐๑๒	น้อย
รวม	๒.๙๗	.๗๙๘	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๙๗ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรดีทำให้ได้รัฐบาลดีประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียน ค่าเฉลี่ย ๓.๒๓ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ค่าเฉลี่ย ๒.๕๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง (n=๔๐๐)

สังคมและประเทศชาติ มีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๓.๖๕	๑.๑๙๓	มาก
๒. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่รู้จักสิทธิหน้าที่ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๓.๖๘	๑.๑๙๓	มาก
๓. ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๓.๓๔	๑.๒๓๓	ปานกลาง
๔. ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียนทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๓.๓๑	๑.๒๑๖	ปานกลาง
๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคมทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	๓.๓๘	๑.๒๐๘	ปานกลาง
รวม	๓.๔๓	.๘๖๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าพลเมืองที่รู้จักสิทธิหน้าที่ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย ๓.๖๘ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าพลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียนทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ค่าเฉลี่ย ๓.๓๑ ตามลำดับ

๔.๓ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ ๓. เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในกรุงเทพมหานคร ได้ยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตเป็นทุนทางสังคมอยู่แล้ว การส่งเสริมประชาธิปไตย มีพื้นฐานจากการยึดถือปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นจริงก่อน หลังจากนั้นอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นในการปลูกฝัง การอบรม การส่งเสริม การจัด กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสมในท้องถิ่นและมีความรู้หลักพุทธธรรมให้เข้าใจ และปฏิบัติได้จริง เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ การเมือง และหลักพุทธธรรมตามหลักสังคหวัตถุ ๔

๑) ทาน การให้, การเอื้อเพื่อเพื่อแผ่ การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย โดยยึดหลักการบูรณาการตามหลักธรรม ถือเป็นกาให้โอกาสประชาชน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง รูปแบบต่างๆ เช่น ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ หรือการออกเสียงประชามติ^{๓๓} การมีหลักสังคหวัตถุ ๔ ในรูปแบบของการให้ ซึ่งเป็นการให้ด้วยใจ มิได้หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสันติภาพในการไม่แบ่งแยก หรือแข่งขันเพื่อเอาชนะชนะ ทานหรือการให้เพื่อการบูรณาการความเป็นพลเมืองในการเลือกตั้ง ควรเป็นการให้ตามความจำเป็น เหมาะสมกับบุคคล สถานที่และช่วงเวลา โดยการให้ด้วยความยุติธรรม ทั้งนี้ การให้ทาน ขัดกับหลักการ Free and Fair เมื่อพรรคการเมืองอื่นๆ หรือพรรคการเมืองขนาดเล็ก ๆ ไม่มีศักยภาพในการให้ทาน เท่ากับพรรคใหญ่ และสุ่มเสี่ยงกับการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง^{๓๔}

๒) ปิยวาจา การใช้วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ จริงใจ ซื่อสัตย์ จะสามารถทำให้ทุกฝ่ายที่ได้ยิน หรือรับรู้ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือ ปฏิบัติตาม ทำให้บรรลुวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ การพูดต้องไม่พูดจาใส่ร้ายผู้อื่น หรือผู้แข่งขัน หรือบุคคลอื่น รวมถึงการรับฟังปัญหาต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ไม่พูดซ้ำเติม หรือทำให้บุคคลอื่นเสียหาย เมื่อถึงเวลาตอบโต้ ควรใช้วาจา ที่สุภาพ และไม่ทำให้เสียความรู้สึกในแง่ลบ ต้องมีความจริง และชัดเจน เชื่อถือได้ ข้อมูลที่น่าเสนอต่อต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง สร้างประโยชน์ และมีคุณค่าทางสังคม การเมืองและ

^{๓๓}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๔}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๗ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

การเลือกตั้งของประชาชน^{๓๕} ทั้งนี้ นักการเมืองต้องนำเสนอข้อมูลเชิงนโยบาย แนวคิด ทักษะคติทางการเมืองของตนเองที่เป็นข้อมูลที่แท้จริงและสร้างสรรค์ต่อสังคมการเมืองการเลือกตั้ง ในขณะที่บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งเอง จำต้องยึดหลักของความจริงใจ และโปร่งใสในการเลือกตั้ง เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชนในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่าการเลือกตั้ง เปรียบเสมือนอาชีพหนึ่ง การที่จะขายสินค้า ให้เป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้ซื้อควรใช้วาจาสุภาพ ย่อมได้เปรียบกว่าคนพูดจาไม่สุภาพ ไม่ไพเราะ เปรียบเทียบเสมือนการขายสินค้า สินค้าย่อมขายได้ดี ส่งผลต่อการเลือกตั้งเป็นอย่างดี^{๓๖}

๓) **อัตถจริยา การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์** การทำประโยชน์ช่วยให้การเลือกตั้งดีขึ้น เพราะทุกคนช่วยกันคิดถึงประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกันมากกว่าตนเอง ผู้สมัครหรือผู้ที่เสนอตัวมาเป็นตัวแทน ควรจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาควรมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม ประพฤติตามโดยยึดหลักธรรมประพฤตินให้เหมาะสม จะได้รับการเลือกตั้ง การประพฤติตนไม่ว่าต่อหน้าหรือลับหลังควรทำด้วยความจริงใจ และประพฤติตนให้เป็นประโยชน์จะช่วยให้สังคมมีความสุข^{๓๗}

๔) **สมานัตตตา การเป็นบุคคลที่มีความเสมอต้นเสมอปลาย** การวางตัวเสมอต้น เสมอปลายกับทุกคน ควรทำตัวให้เป็นคนน่ารักพอ น่าเชื่อถือ ไม่ถือเนื้อ ถือตัว อ่อนน้อม ถ่อมตน มีใจที่ไม่อ่อนไหว ในฐานะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย วางตนเป็นกลาง ปราศจากอคติ มุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ และยึดหลักการคงเส้น คงวา คือ การให้ตัวเองมีการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในการเลือกตั้ง ที่ต้องออกมาจากใจจริง อยากจะทำงานอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่ต้องมีการสั่งการจากใคร ทั้งนี้ยังรวมถึงการไปใช้สิทธิเสรีภาพในการเลือกตั้ง^{๓๘}

^{๓๕}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๕ เมื่อวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๖}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๔ เมื่อวันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๗}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๑๕ เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๘}สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ ๘ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร (n=๔๐๐)

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ทาน (การให้ การเอื้อเพื่อผู้เฒ่า)	๓.๔๓	.๗๘๙	มาก
๒. ปิยวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก)	๒.๕๒	.๗๔๐	น้อย
๓. อุตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์)	๓.๓๘	.๖๙๒	ปานกลาง
๔. สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ)	๓.๑๖	.๘๔๔	ปานกลาง
รวม	๓.๑๒	.๕๐๐	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๒ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านทาน (การให้ การเอื้อเพื่อผู้เฒ่า) ค่าเฉลี่ย ๓.๔๓ รองลงมาคือ ด้านอุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ค่าเฉลี่ย ๓.๓๘ ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) ค่าเฉลี่ย ๓.๑๖ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปิยวาจา(วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก) ค่าเฉลี่ย ๒.๕๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๑ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านทาน (การให้, การเอื้อเพื่อพ่อแม่) (n=๔๐๐)

ทาน (การให้, การเอื้อเพื่อพ่อแม่)	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. เมื่อท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อนบ้านได้รับรู้เสมอ	๓.๕๗	๑.๒๗๘	มาก
๒. เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อน ท่านยินดีให้ความช่วยเหลือทันที	๓.๔๙	๑.๓๓๕	มาก
๓. ท่านคอยสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิ ขายเสียง ของนักการเมือง	๒.๙๓	๑.๒๗๗	ปานกลาง
๔. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้งจัดขึ้น	๓.๗๕	๑.๑๓๓	มาก
รวม	๓.๔๓	.๗๘๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านทาน (การให้, การเอื้อเพื่อพ่อแม่) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๓ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้งจัดขึ้น ค่าเฉลี่ย ๓.๗๕ รองลงมาคือ เมื่อท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อนบ้านได้รับรู้เสมอ ค่าเฉลี่ย ๓.๕๗ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านคอยสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิ ขายเสียง ของนักการเมือง ค่าเฉลี่ย ๒.๙๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านปียวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก) (n=๔๐๐)

ปียวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก)	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านพูดด้วยถ้อยคำไพเราะต่อผู้คนในสังคม	๒.๖๑	๑.๐๓๘	ปานกลาง
๒. ท่านพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ถือตัวต่อผู้คนในสังคม	๒.๖๓	๑.๑๖๐	ปานกลาง
๓. ท่านคอยพูดแนะนำสิ่งที่ดี ถูกต้องและไม่ผิดกฎหมาย	๒.๒๒	๑.๑๖๐	น้อย
๔. ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรักและสามัคคีกัน			
ในหมู่คณะ	๒.๖๔	๑.๒๔๕	ปานกลาง
รวม	๒.๕๒	.๗๔๐	น้อย

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านปียวาจา (วาจาสุภาพหรือวาจาเป็นที่รัก) โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๒.๕๒ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรักและสามัคคีกันในหมู่คณะ ค่าเฉลี่ย ๒.๖๔ รองลงมาคือ ท่านพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ถือตัวต่อผู้คนในสังคม ค่าเฉลี่ย ๒.๖๓ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านคอยพูดแนะนำสิ่งที่ดี ถูกต้องและไม่ผิดกฎหมาย ค่าเฉลี่ย ๒.๒๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) (n=๔๐๐)

อัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์)	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุและผู้พิการ	๒.๖๕	๑.๑๕๗	ปานกลาง
๒. ท่านเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา	๓.๒๓	๑.๓๓๗	ปานกลาง
๓. ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง	๓.๔๑	๑.๔๕๖	มาก
๔. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	๔.๒๓	๑.๑๐๑	มากที่สุด
รวม	๓.๓๘	.๖๙๒	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๘ เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ๔.๒๓ รองลงมาคือ ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง ค่าเฉลี่ย ๓.๔๑ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ค่าเฉลี่ย ๒.๖๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติของการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) (n=๔๐๐)

สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ)	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด	๓.๒๙	๑.๔๘๙	ปานกลาง
๒. ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	๓.๑๘	๑.๓๙๓	ปานกลาง
๓. ท่านกระตือรือร้น คอยดูแลเอาใจใส่ต่อคนในสังคม	๓.๑๔	๑.๒๔๔	ปานกลาง
๔. ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม	๓.๐๓	๑.๔๔๒	ปานกลาง
รวม	๓.๑๖	.๘๔๔	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๖ เมื่อพิจารณา ในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ค่าเฉลี่ย ๓.๒๙ รองลงมาคือ ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ค่าเฉลี่ย ๓.๑๘ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ค่าเฉลี่ย ๓.๐๓ ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร สามารถประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการรณรงค์ ให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งซึ่งเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญและจำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนจะต้องมีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีหรือมีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย อันจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) สำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดจัดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔ โดยกำหนดประเด็น การสนทนากลุ่มเฉพาะ แบ่งออกเป็น ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

๑) หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๒) การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๓) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๘ รูป/คน โดยภาพรวมได้ให้ความเห็นว่า ผลการวิจัยของผู้วิจัย ตอบคำถามการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อแล้ว โดยแต่ละรูป/คน มีความเห็นเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

การขยายความหรืออธิบายเพิ่มเติมองค์ความรู้ เช่น ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ด้านการเคารพกฎกติกา ยังมีความแตกต่างกันอยู่ เลือมล้ากันอยู่กับกลุ่มที่มีอำนาจในสังคมน้อยจะมีความแตกต่างความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ด้านสิทธิ ด้านโอกาส ด้านอำนาจ และด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้ง ๕ มิตินี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เพราะความเหลื่อมล้ำด้านหนึ่งก็อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำด้านอื่นๆด้วย^{๓๙}

การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อครอบครัว ทุกครอบครัวมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะเรื่องการใช้ความรุนแรง สามีภรรยาจะต้องเคารพและรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน บุตรต้องเคารพและเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา^{๔๐}

การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อชุมชนและสังคมเสรีภาพในเคหสถาน ชาวไทยทุกคนย่อมมีเสรีภาพในเคหสถานที่จะสามารถอาศัยและครอบครองเคหสถานของตนโดยปกติสุข เช่น การตรวจค้นเคหสถานของประชาชนจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีหมายค้นที่ออกโดยศาลเท่านั้นเสรีภาพในการเดินทางและติดต่อสื่อสาร ชาวไทยทุกคนมีเสรีภาพที่จะเดินทางไปในที่ต่างๆรวมถึงสามารถที่จะติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ไม่ว่าจะเป็นทางจดหมาย โทรศัพท์หรือ อินเทอร์เน็ตเสรีภาพในการนับถือศาสนาเสรีภาพในทางวิชาการ ชาวไทยทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒

^{๓๙}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๔๐}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๒ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

ปี โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสิทธิและเสรีภาพในการอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เช่น ผู้ประกอบการจะต้องเคารพและซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค^{๔๑}

การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่มีต่อประเทศชาติ สิทธิในการมีส่วนร่วม หมายถึงสิทธิ การมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาของเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสิทธิที่จะฟ้องร้องหน่วยงาน ราชการ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลสิทธิที่จะต่อต้านโดยสันติวิธี เช่น การต่อต้านการปฏิวัติ รัฐประหาร เป็นสิ่งที่ประชาชนมีสิทธิที่จะออกมาต่อต้านแต่ต้องเป็นไป โดยสันติวิธี^{๔๒}

การปฏิบัติตนตามสิทธิของตนเองและผู้อื่นในสังคม เป็นสิ่งที่ช่วยจัดระเบียบให้กับสังคม สงบสุข โดยมีแนวทางปฏิบัติ เคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สามารถ แสดงออกได้หลายประการ เช่น การแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักใช้ สิทธิของตนเองและแนะนำให้ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเองเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพใน เคหสถาน และปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิ เลือกตั้ง การเสียภาษีให้รัฐเพื่อนำเงินมาพัฒนาประเทศ^{๔๓}

ผลที่เกิดกับประเทศชาติ หากประชาชนในกรุงเทพมหานครมีความสมัครสมานรักใคร่สมัครดี ไม่มีความแตกแยก ไม่แบ่งเป็นพวกเป็นเหล่า บ้านเมืองก็จะสงบสุขเกิดสวัสดิภาพ บรรยากาศโดยรวมก็จะ สดใส ปราศจากการระแวงต่อกัน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น นักลงทุน นักท่องเที่ยวก็จะเดินทางมาเยือนประเทศของเราด้วยความมั่นใจผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคม เมื่อ ประชาชนในสังคมรู้จักสิทธิของตนเอง และของผู้อื่น ก็จะทำพาให้ชุมชนหรือสังคมเกิดการพัฒนา เมื่อ สังคมมั่นคงเข้มแข็งก็จะมีส่วนทำให้ประเทศชาติเข้มแข็ง เพราะชุมชนหรือสังคมเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ชาติบ้านเมืองโดยรวม ผลที่เกิดขึ้นกับครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคม เมื่อครอบครัว เข้มแข็ง และอบรมสั่งสอนให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนรู้บทบาท สิทธิ เสรีภาพของตนเองและปฏิบัติ ตามที่กฎหมายและรัฐธรรมนูญได้ให้ความคุ้มครองได้ อย่างเคร่งครัด โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของ สมาชิกอื่นในสังคม ก็จะนำพาให้สังคมและประเทศชาติเข้มแข็ง ตามไปด้วย^{๔๔}

^{๔๑}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๗ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๔๒}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๔๓}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

^{๔๔}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

การเคารพกฎกติกาของสังคม รวมทั้งการเคารพสิทธิของผู้อื่นเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดการพัฒนาพลเมือง เกิดความเป็นประชาธิปไตยในสังคม อันจะส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน^{๔๕}

๔.๕ องค์ความรู้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” โดยได้ตอบวัตถุประสงค์ครบทั้ง ๓ ข้อที่มาจากการวิจัยแบบผสวนวิธีดังกล่าวข้างต้น ซึ่งบัดนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย ทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็นองค์ความรู้ได้ ๒ ประเภท กล่าวคือ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย และองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปและวิเคราะห์ในรูปแบบของแผนภาพและมีคำอธิบายขยายความได้ ดังนี้

---

^{๔๕}สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิ ลำดับที่ ๘ วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔.

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวอธิบายได้ว่า

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ๓ ด้าน ๑) ด้านการเคารพกฎกติกา ๒) ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และ ๓) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และบูรณาการตามหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก) ด้านอตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) และด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) เพื่อให้เกิดการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร มากยิ่งขึ้นในแต่ละด้าน ดังนี้

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มี ๓ ด้าน ดังนี้

๑) การเคารพกฎกติกา ได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองของคนในสังคมมีผลต่อการเลือกตั้ง ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกา และไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง วิธีการที่จะทำให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยประสบผลสำเร็จ คือ คนในสังคมจะต้องเคารพกฎกติกา เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ที่สำคัญจะต้องเคารพผลของการเลือกตั้ง

๒) การเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง คนไทยทุกคนควรยอมรับความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น คนไทยทุกคนไม่ควรละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสติวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน

๓) ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ คนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันในระบอบประชาธิปไตย ยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย การทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม คนไทยทุกคนควรมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และคนไทยทุกคนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจไมตรีต่อกันและรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันตามภาระหน้าที่ของตน

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มี ๔ ด้าน ดังนี้

๑) ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ได้แก่ การเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนา สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย การเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี เจ้าหน้าที่ กกต. มีความเป็นกลาง ในการจัดการเลือกตั้ง การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ได้รัฐบาลที่ดีและสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย

๒) ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ได้แก่ ประชาชนในประเทศควรจะมีความรักและความสามัคคีกันในหมู่คณะ หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกันในหมู่คณะ การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งที่มีความสุจริตเที่ยงธรรม จะทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ

๓) ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรม ได้แก่ การเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนา ประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม การเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดีรัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชน รวมถึงให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ทำให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม

๔) ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ได้แก่ พลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมรู้จักสิทธิหน้าที่ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง รัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชน ให้ความเป็นธรรมในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน รวมถึงได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกันทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง

หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร มีดังต่อไปนี้

๑. ทาน (การให้,การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) คือ มีการการเผยแพร่ข่าวสารการเลือกตั้งให้กับคนในชุมชนของตนเอง การให้ความช่วยเหลือแนะนำตลอดจนชักชวนผู้มีสิทธิออกเสียงในชุมชนของตนเองให้เดินทางไปใช้สิทธิออกเสียง ส่งเสริมสนับสนุนให้เพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิขายเสียงของนักการเมือง รวมทั้งให้ความร่วมมือในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทุกรูปแบบ

๒. ปิยวาจา (วาจาสุภาพ) คือ การพูดด้วยวาจาไพเราะในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในชุมชน ไม่พูดคำหยาบคาย หรือใช้อารมณ์คุกกัน การพูดคุยและปฏิบัติตัวอย่างเป็นกันเองต่อเจ้าหน้าที่หน่วยเลือกตั้งที่มาปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้ง การพูดคุยชักชวนให้คนในชุมชนที่มีสิทธิออกไปใช้สิทธิออกเสียง รวมถึง การพูดคุยกับเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนให้ยอมรับผลของการเลือกตั้ง

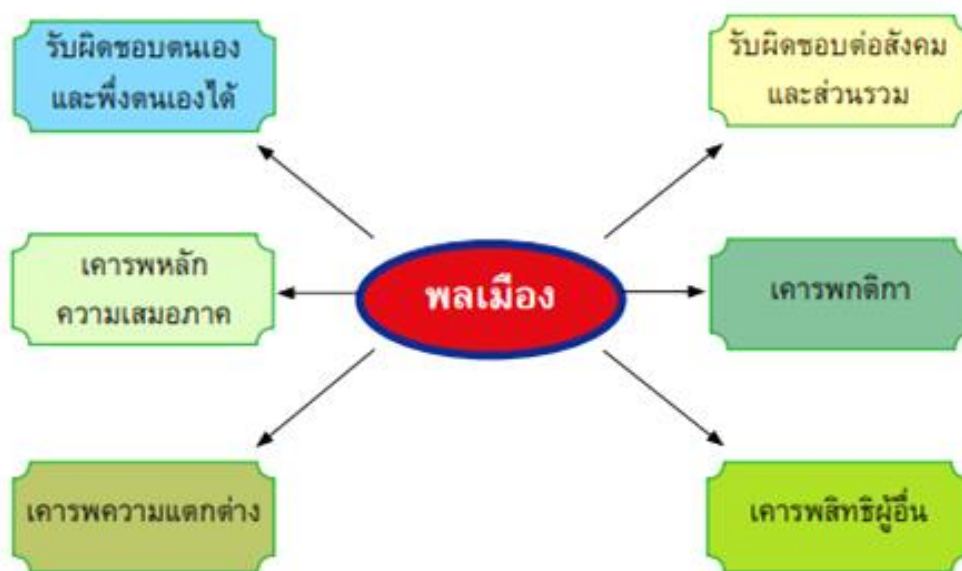
๓. อัถถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) คือ การให้ความสะดวกหรือให้ความอนุเคราะห์ แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การมีจิตอาสาคอยช่วยเหลือให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างสำเร็จ การร่วมมือกับคนในชุมชนช่วยอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง เช่น การจราจร การจัดแถวให้เป็นระเบียบ และการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

๔. สมานัตตตา (ความมีตนสม่ำเสมอ) คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัดสม่ำเสมอ ปฏิบัติตนกับทุกคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่ง

ตอบแทน มีความกระตือรือร้นคอยดูแลเอาใจใส่ต่อคนในชุมชน และยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกัน ในสังคม

๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ เรื่องการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชน เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และเพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร ดังแผนภาพที่ ๔.๕

แผนภาพที่ ๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

๑. รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเอง ทำนองเดียวกับเจ้าของบ้าน มีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตน ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพคือเป็นเจ้าของชีวิตตนเอง “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นไท คือเป็น อิสระชน ที่พึ่งตนเองและสามารถรับผิดชอบได้ และไม่ยอมตกอวยภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือภายใต้ “ระบบอุปถัมภ์” ของผู้ใด เด็กจะเป็น “ผู้ใหญ่” และเป็น “พลเมือง” หรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคม ได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

๒. เคารพหลักความเสมอภาค ประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศเป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างกันหรือสูงต่ำ กันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะจบดอกเตอร์หรือจบ ป.๔ จะมีอาชีพอะไร จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ “พลเมือง” จึงต้องเคารพ หลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือเห็นคนในแนวระนาบ (horizontal) เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่นและเห็นคนอื่น เท่าเทียมกับตน ไม่ว่าจะยากดีมีจน ทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัย แต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียม ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคม แบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการ หรือสังคมระบบอุปถัมภ์ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวตั้ง (vertical) ที่ประชาชน ไม่เสมอภาค ไม่เท่าเทียม ไม่ใช่อิสระชน และมองเห็นคนเป็น แนวตั้ง มีคนที่อยู่สูงกว่า และมีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่า แต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมีใช้ลักษณะของ “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตย

๓. เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือก อาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง นำมาซึ่งความแตกแยก ในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับ และเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทาง การเมืองคนละข้างกัน

๔. เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตย ทุกคน เป็นเจ้าของประเทศทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดย คำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงสิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อน แก่ผู้ใด ย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกันจนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกต่อไปได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้าย ประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตย จึงจำ เป็นต้องมีขอบเขต คือมีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่น และจะต้องไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

๕. เคารพกติกา ประชาธิปไตยต้องใช้กติกา หรือ กฎหมายในการปกครองไม่ใช่อำเภอใจหรือใช้กำลัง โดยทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้จะมีกฎหมาย หรือมีกติกา แต่หาก

ว่าประชาชนไม่เคารพ หรือไม่ปฏิบัติตามกติกาก็ห้ามมีประโยชน์อันใดไม่ระบอบประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ ต่อเมื่อมี “พลเมือง” ที่เคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิด กติกา “พลเมือง” จึงต้องเคารพ “กติกา” ถ้ามีปัญหาหรือมีความ ขัดแย้ง

๖. เกิดขึ้นก็ต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข ไม่เล่นนอกกติกา และไม่ใช่กำลังหรือความรุนแรงหรือแย่งโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคน ในสังคมและที่สังคมแย่งไปก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคม “พลเมือง” จึงต้องตระหนักว่าตนเองเป็นสมาชิกคนหนึ่งของ สังคม และรับผิดชอบต่อการกระทำของตน “พลเมือง” จึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพตามอำเภอใจ แล้วทำให้สังคมเสื่อมลงหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพ โดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใด ๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมและส่วนรวม “พลเมือง” ต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา นั้น โดย เริ่มต้นที่ตนเอง หรือร่วมแก้ปัญหา ด้วยการไม่ก่อปัญหา และลงมือ ทำ ด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่น หรือเรียกร้องแต่รัฐบาลให้ แก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อปัญหานั้นต่อไป

สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยรู้จักปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยย่อมเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศ ดังนี้

๑. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง เพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่าง ๆ ทั้งในระดับชุมชน ถึง ระดับประเทศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงาน ย่อมส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพ

๒. เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเมื่อมี การทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายได้

๓. สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาของสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคน ยอมรับ

๔. สังคมมีความเป็นธรรม สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนได้ รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

๕. สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีประชาธิปไตย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเสนอการพัฒนา ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อเสนอการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

จากวัตถุประสงค์งานวิจัยผู้ศึกษาได้วิจัยสรุปและอภิปรายผล รวมถึงการนำเสนอแนะ โดยอาศัยเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ๒ แบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมดจำนวน ๑๘ คน ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นเนื้อหา ในการสัมภาษณ์โดยแยกประเด็นในการวิเคราะห์หรือออกตามวัตถุประสงค์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๘ รูป/คน และการสำรวจโดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปและมีสิทธิ์เลือกตั้งซึ่งมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของกรุงเทพมหานคร แบ่งเขตการเลือกตั้งจำนวน ๓๐ เขตการเลือกตั้ง ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มพื้นที่การเลือกตั้งจาก เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง จับฉลากเลือก ๓ เขต และเขตชั้นนอก จับฉลากเลือก ๒ เขต รวมจำนวน ๕ เขต รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐๐ คน จากจำนวนประชากร ๔,๔๙๘,๑๐๙ คน โดยสามารถนำเสนอรายงานการวิจัย ตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ผู้วิจัยได้วิจัย “หลัก

ปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” จากแบบสัมภาษณ์จากนั้นได้สรุปแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ สรุปจากผลการศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเคารพกฎกติกา รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ตามลำดับ

ด้านการเคารพกฎกติกา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง รองลงมาคือ ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ตามลำดับ

ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้ง ตามลำดับ

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบต่อส่วนกันในระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าควรยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม ตามลำดับ

๕.๑.๒ สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง รองลงมาคือ ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ตามลำดับ

ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ กกต. มีความเป็นกลางในการจัดการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ตามลำดับ

ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีกัน ในหมู่คณะ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกัน ในหมู่คณะ ตามลำดับ

ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎร ทำให้ได้รัฐบาลดีประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม รองลงมาคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ตามลำดับ

ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าพลเมืองที่รู้จักสิทธิหน้าที่ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าพลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรม ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มาร้องเรียนทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง ตามลำดับ

๕.๑.๓ สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร

การบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านทาน (การให้, การเอื้อเพื่อเอื้อแก่) รองลงมาคือ ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประประโยชน์) ด้านสมานัตตตา (ความมีตนสม่าเสมอ) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก) ตามลำดับ

ด้านทาน (การให้, การเอื้อเพื่อเอื้อแก่) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้ง

จัดขึ้น รองลงมาคือ เมื่อท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อนบ้านได้รับรู้เสมอ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านคอยสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิ ขายเสียง ของนักการเมือง ตามลำดับ

ด้านปียวาจา (วาจาสุภาพ, วาจาเป็นที่รัก) โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรักและสามัคคีกัน ในหมู่คณะ รองลงมาคือ ท่านพูดคุยเป็นกันเองไม่ถือตัวต่อผู้คนในสังคม ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านคอยพูดแนะนำสิ่งที่ถูกต้องและไม่ผิดกฎหมาย ตามลำดับ

ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชน ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รองลงมาคือ ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ตามลำดับ

ด้านสมานัตตตา (ความมีตนสม่ำเสมอ) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้ง อย่างเคร่งครัด รองลงมา คือ ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ตามลำดับ

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๒.๑ จากการศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผล ต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการเคารพกฎกติกา รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ ต่อสังคม ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกัญจน์ กนตธมโม (แสงรุ่ง) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพื้นฐานที่ จำเป็นของบุคคลในฐานะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสะท้อนถึงสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ^๑ และสอดคล้องกับ

^๑ พระกัญจน์ กนตธมโม, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”, วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

งานวิจัยของ **พิริณญา หลวงเทพ และคณะ** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของ ความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัย ศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี” พบว่า การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม โดยการอยู่ในสังคม นั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้ ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและ ต้อง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นจากการ ปลุกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายในตัวเองนั้นต้องสร้างกรอบคิดในการทำความดี ให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้^๒ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พุลศักดิ์ อุดม โภชน์และพิทักษ์ ศิริวงศ์** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มา ของความหมาย และ แนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนคร นครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า นักเรียนให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี คือ การเคารพและ ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง การเคารพในสิทธิ เสรีภาพ และการยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของ ตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมาก^๓ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรมต วรณบวร** ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า ความเป็นพลเมือง เพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า มีลักษณะสามารถ ควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของ ศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความ เข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาค เคารพสิทธิของกันและกัน เท่าเทียมกัน กล้าเสนอ ความคิดต่อส่วนรวม ให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางการเมืองคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนใหญ่ ยึดถือกติกาของ สังคมเป็นหลัก ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ มีน้ำใจ เลือกรับ ข้าราชการที่เหมาะสมและมีประโยชน์ ฟังตนเอง ดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ไม่อยู่ภายใต้การ ครอบงำหรือความอุปถัมภ์ของ ใครกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบในตนเองในขณะที่ ความเป็นพลเมืองในการส่งเสริม

---

^๒พิริณญา หลวงเทพ, ภัทรา ดำรงไทย, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนใน การเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”, *Veridian E-Journal Silpakorn University*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.

^๓พุลศักดิ์ อุดมโภชน์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการ ปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”, *Veridian E-Journal*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.

ประชาธิปไตยในท้องถิ่น^๔ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิวพร โพธิวิทย์**^๕ ผลการวิจัยพบว่า ด้านเคารพกติกา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่ากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมาคือ กฎหมายถูกกำหนดจากผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย และสุดท้ายการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข จำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกฎกติกา

ด้านการเคารพกฎกติกา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง รองลงมาคือ ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พิริณญา หลวงเทพ และคณะ** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี” พบว่า การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมเยาวชนที่เป็นกลุ่มโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยการอยู่ในสังคมนั้นต้องเป็นผู้ที่รู้จักเคารพกฎกติกา รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและต้อง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัติที่นั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายใต้นั้นต้องสร้างกรอบแนวคิดในการทำความดีให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอกข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่พึงมี เพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดีในขณะที่การศึกษาระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านการเมืองการปกครอง พบว่า เยาวชนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเยาวชนมีการรับรู้การปฏิบัติที่เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการเมืองการปกครองว่าจะต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นข้อสัถย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลารวมถึงกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

^๔ปรมต วรณบวร, “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน –มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๕-๑๐๐.

^๕ศิวพร โพธิวิทย์, “ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในระบบประชาธิปไตย”, วารสารสารสนเทศ, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) : ๘๓-๙๑.

หรือสมาชิกวุฒิสภา^๖ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อุดมโภชน์และพิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มา ของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า นักเรียนให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี คือ การเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย

บ้านเมืองเป็นอันดับแรก มีตัวแปรเพียง ๒ ตัวแปรที่มีอิทธิพล และสามารถนำไปพยากรณ์คุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีได้แก่การรับรู้หน้าที่ พลเมืองดีของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองชี้ให้เห็นว่าการที่จะสนับสนุนให้ เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติได้นั้น จะต้องพัฒนาให้เยาวชนตระหนักถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของประเทศ เนื่องจากมนุษย์เป็นทั้งผู้ผลิตสินค้า และผู้บริโภค มีความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ การเป็นสมาชิกของ สังคมจึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับ หมายหมายไว้อย่างเต็มกำลัง รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพราะทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และควรปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่จะนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนเองและสังคมประเทศชาติผูกพันอยู่กับสังคมไทย วิถีชีวิตคนไทยมาอย่างช้านาน”สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร โพธิวิทย์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านเคารพกติกา มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่ากฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะทำให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้มีความเห็นด้วยสูงสุด รองลงมาคือ กฎหมายถูกกำหนดจากผู้แทนของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องเคารพกฎหมาย และสุดท้ายการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข จำเป็นต้องยอมรับผลของการละเมิดกฏกติกา” สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฤทธิ์ จันทร์วรรณ ได้ทำการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง พบว่า ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเคารพสิทธิ และเสรีภาพ

---

^๖พริณฎา หลวงเทพ, ภัทรา ดำรงไทย, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”, *Veridian E-Journal Silpakorn University*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.

“พูลศักดิ์ อุดมโภชน์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”, *Veridian E-Journal*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.

“ศิวพร โพธิวิทย์, “ความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในระบอบประชาธิปไตย”, *วารสารสารสนเทศ*, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) : ๘๓-๙๑.

รองลงมาคือ การปกครองตนเอง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์^๙ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธัญธัช วิกิติภูมิประเทศ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ด้านการเคารพกติกา อันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในภาพรวมของนักศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ^{๑๐}

ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมาคือ ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้ง ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พริณฎา หลวงเทพ และคณะ** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศ เพชรบุรี” พบว่า การเคารพสิทธิผู้อื่นย่อมต้องรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและต้อง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายในตัวเองนั้นต้องสร้างกรอบแนวคิดในการทำความดีให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอกข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่พึงมี เพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดีในขณะที่การศึกษาระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านการเมือง การปกครอง พบว่า เยาวชนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเยาวชนมีการรับรู้การปฏิบัติที่เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการเมืองการปกครองว่าจะต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมาย รับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลารวมถึงกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้า

^๙ณฤทธิ์ จันทวรรณ, “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง”, **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๘).

^{๑๐}ธัญธัช วิกิติภูมิประเทศ, “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต”, **รายงานการวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๖).

เสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา^{๑๑} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระกัญจน์ กนตธมโม (แสงรุ่ง) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า การเคารพสิทธิผู้อื่นในแง่ของความเป็นพลเมืองดีเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลในฐานะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสะท้อนถึง สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติ โดยมีข้อค้นพบ ที่สำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย ๔ ด้านหลัก คือ ๑) ด้านกาย ได้แก่ มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารรับรู้ ข่าวสาร ๒) ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์สุจริต ๓) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และ ๔) ด้านปัญญา ได้แก่ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ เคารพความ แตกต่าง ส่วนความเป็นพลเมืองดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า จะเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงสถานะของการเป็นสมาชิกในสังคมอันมาพร้อมกับ สิทธิ หน้าที่ ข้อผูกพันที่มีต่อสังคม โดยถือปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบการพัฒนาตนเองของ พลเมืองแบบบูรณาการ และมี ดุลยภาพตามหลักภาวนา ๔ ที่มีไตรสิกขาเป็นแกนกลาง สามารถพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม และครอบคลุมองค์ประกอบการดำเนินชีวิตของพลเมืองทุกด้าน คือ กาย เสรีภาพ และความเสมอภาคได้อย่างมีความรับผิดชอบ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ โดยไม่มีความขัดแย้ง รู้จักรับและปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง^{๑๒} สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรมต วรรณบวร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เคารพสิทธิของกันและกันมีลักษณะสามารถควบคุมตนเองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมโดยยึดมั่นและเชื่อมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม ความเป็นตัวของตัวเอง มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเคารพหลักความเสมอภาคหลังจากนั้นอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในการปลูกฝัง การอบรม การส่งเสริม การจัด กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ ถูกต้องและเหมาะสมในท้องถิ่นและมีความรู้

^{๑๑}พิริณญา หลวงเทพ, ภัทรา ดำรงไทย, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”, *Veridian E-Journal Silpakorn University*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.

^{๑๒}พระกัญจน์ กนตธมโม, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”, *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

หลักพุทธธรรมให้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง เกิดชุมชน แห่งการเรียนรู้การเมืองกับหลักพุทธธรรม^{๑๓} และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พลศักดิ์ อุดมโกษณ์และพิทักษ์ ศิริวงศ์** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มา ของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า การเคารพในสิทธิเสรีภาพ และการยึดมั่นปฏิบัติในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา การมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมากทั้งนี้จากสมมติฐานที่ว่า การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง มีอิทธิพลต่อระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดี^{๑๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นิยม เวชกามา** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยตรง ประชาชนทำหน้าที่เป็นสภาใช้อำนาจนิติบัญญัติบริหารและตุลาการด้วยตนเอง โดยมีความคิด พูด และทำด้วยเมตตาต่อกัน กระจายผลประโยชน์ปฏิบัติตามระเบียบวินัยและกฎหมาย รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเคารพความคิดที่แตกต่าง ซึ่งเป็นการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน^{๑๕}

ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและรับผิดชอบต่อร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย รองลงมาคือ ท่านเห็นว่าควรยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจ ในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายของสังคม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศิวพร โพธิวิทย์** ศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผลการวิจัยพบว่า ด้านรับผิดชอบต่อสังคม มีความเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีการไปใช้สิทธิ

^{๑๓}ปรมต วรรณบวร, “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๕-๑๐๐.

^{๑๔}พลศักดิ์ อุดมโกษณ์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”, **Veridian E-Journal**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.

^{๑๕}นิยม เวชกามา, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

เลือกตั้งหรือลงประชามติเสมอ รองลงมาคือ การรักษาสິงแวดล้อม เช่น การนำกลับไปใช้ใหม่หรือช่วยแยกขยะ และเคยพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านการเมืองการปกครองกับผู้อื่น มีความเห็นด้วยต่ำที่สุด^{๑๖} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พริณฎา หลวงเทพ และคณะ** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี” พบว่า การปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม โดยการอยู่ในสังคมนั้นต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีน้ำใจ การรับฟังความคิดเห็นจากคนในสังคมด้วยกัน เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมและต้อง ปฏิบัติตามหลักศีลธรรม จริยธรรม ประเพณี ไม่ทำผิดกฎหมาย โดยการปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นจากการปลูกฝังของครอบครัวเป็นสถานที่แรก และภายในตัวเองนั้นต้องสร้างกรอบคิดในการทำความดีให้กับตัวเอง แล้วจึงนำมาปฏิบัติตามกรอบที่สร้างไว้ เช่น การไม่ลอกข้อสอบ ไม่ชักจูงผู้อื่นไปในทางที่ไม่ดี เป็นต้น ทั้งนี้ที่สำคัญต้องไปทำหน้าที่ในการเลือกตั้งไปใช้สิทธิที่พึงมี เพื่อแสดงการเป็นพลเมืองที่ดีในขณะที่การศึกษาระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านการเมืองการปกครอง พบว่า เยาวชนที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างมีระดับการรับรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเยาวชนมีการรับรู้การปฏิบัติที่เป็นหน้าที่ของพลเมืองดีในการเมืองการปกครองว่าจะต้องเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคนโดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลารวมถึงกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม กล้าเสนอตนเองในการทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา^{๑๗} สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระกัญจน์ กนตมโฆ (แสงรุ่ง)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่าความเป็นพลเมืองดีเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวมด้วยการการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย ๔ ด้านหลัก คือ ๑) ด้านกาย ได้แก่ มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารรับรู้ ข่าวสาร ๒) ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์สุจริต ๓) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และ ๔) ด้านปัญญา ได้แก่ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ เคารพความ แตกต่าง ส่วนความเป็นพลเมืองดีทางพระพุทธศาสนา พบว่า จะเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงสถานะของการเป็นสมาชิกในสังคมอันมาพร้อมกับสิทธิ หน้าที่ ข้อผูกพันที่มีต่อ

^{๑๖}ศิวพร โพธิวิทย์, “ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในระบบประชาธิปไตย”, **วารสารสารสนเทศ**, ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) : ๘๓-๙๑.

^{๑๗}พริณฎา หลวงเทพ, ภัทรา ดำรงไทย, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”, **Veridian E-Journal Silpakorn University**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน -ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.

สังคม โดยถือปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย และแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา พบว่า ระบบการพัฒนาตนของ พลเมืองแบบบูรณาการ และมีคุณภาพตามหลักภาวนา ๔ ที่มีไตรสิกขาเป็นแกนกลาง สามารถพัฒนาบุคคลอย่างเป็นองค์รวม และครอบคลุมองค์ประกอบการดำเนินชีวิตของพลเมืองทุกด้าน คือ กาย เสรีภาพ และความเสมอภาคได้อย่างมีความรับผิดชอบ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ โดยไม่มีความขัดแย้ง รู้จักรับและปฏิบัติต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องได้อย่างถูกต้อง^{๑๘} สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลศักดิ์ อุดมโภชนและพิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การให้ความหมาย ที่มา ของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐม จังหวัดนครปฐม” พบว่า นักเรียนให้ความหมายของความเป็นพลเมืองดี คือ การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และการยอมรับมติของเสียงข้างมากทั้งนี้จากสมมติฐานที่ว่า การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของ เยาวชนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครอง มีอิทธิพลต่อระดับการรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนด้านคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดี ผลการศึกษา พบว่า มีตัวแปรเพียง ๒ ตัวแปรที่มีอิทธิพล และสามารถนำไปพยากรณ์คุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองดีได้แก่การรับรู้หน้าที่ พลเมืองดีของเยาวชนด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองการปกครองชี้ให้เห็นว่าการที่จะสนับสนุนให้ เยาวชนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และประเทศชาติได้นั้น จะต้องพัฒนาให้เยาวชนตระหนักถึง ความสำคัญของเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองของประเทศ เนื่องจากมนุษย์เป็นทั้งผู้ผลิตสินค้า และผู้บริโภค หากพลเมืองมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นย่อมหมายถึงมีปากมีท้องที่ต้องหาเลี้ยงกันมากขึ้น ถ้า พลเมืองเพิ่มมากขึ้นแต่ขาดคุณภาพ คือ มีแต่คนทวิไทย เจ็บป่วย และโง่เขลา ประเทศนั้นๆจะลำบาก ในทางเศรษฐกิจ พลเมืองจะมีคุณภาพก็ต่อเมื่อสถาบันครอบครัวอบรมปลูกฝังขัดเกลานิสัยมาตั้งแต่เกิด และได้รับการศึกษาที่ดีพอจากสถาบันการศึกษา ทั้งในระบบ และนอกระบบตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ระดับอุดมศึกษา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญ จากการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญมาหลายฉบับได้ทำให้เกิดความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันในสังคมไทย นำไปสู่จุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง การขาดความสามัคคี และเหตุการณ์ความรุนแรงในหลายต่อหลายครั้ง ส่งผลต่อสภาวะทางเศรษฐกิจ และภาพลักษณ์ของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น การปฏิบัติตนตามรัฐธรรมนูญ เป็นคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ทุกสังคมปรารถนาว่า พลเมืองทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับทางสังคม และกฎหมายบ้านเมืองเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข นอกจากนั้น พลเมืองในสังคม ประชาธิปไตยต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครอง โดยใช้สิทธิในการ

^{๑๘}พระกัญจน์ กนตธมโม, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”, วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

เลือกตั้งรวมถึงการอยู่ใน สังคมเดียวกัน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นพลเมืองของประเทศ การเป็นสมาชิกของ สังคมจึงต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ให้สมาชิกแต่ละคนนำไปปฏิบัติตามที่ได้รับ หมอบหมายไว้อย่างเต็มกำลัง รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพราะทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน และควรปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่จะนำความสุข ความเจริญมาสู่ตนเองและสังคมประเทศชาติผูกพันอยู่กับสังคมไทย วิถีชีวิตคนไทยมาอย่างช้านาน^{๑๔} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ปรมต วรรณบวร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ๑. ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น พบว่า (๑) การเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักหน้าที่ พบว่าได้มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีการยึดถือคำสั่งสอนของศาสนาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน มีการสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ และรู้จักลำดับความคิดไตร่ตรอง ปัญหาหน้าที่ของตนเองเข้าใจตระหนักในหน้าที่ของตนเอง ข้อที่ (๒) การเป็นผู้รู้จักผล รู้จักเป้าหมาย พบว่าได้มีการคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีเป้าหมายในทางความดีงามเพื่อเป็นคนที่มีความดี และรู้ว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคนรอบข้าง และมีการยอมรับ ความเป็นจริงของผลที่เกิดขึ้น ข้อที่ (๓) การเป็นบุคคลที่รู้จักตนเป็นใคร พบว่าได้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีความรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีบทบาทหน้าที่อย่างไรในสังคม ข้อที่ (๔) การรู้จักประมาณ รู้จักความพอดีพบว่า ได้มีการรู้จักถึงความพอดีและพอเพียงในการดำเนินชีวิต พึ่งตนเอง อยู่อย่างพอเพียง เลี้ยงตนบนสัมมาชีพและวางตนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางการเมืองได้ ข้อที่ (๕) การรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมพบว่าได้ใช้ดุลยพินิจในการใช้เวลาให้เหมาะสมระหว่างประชาธิปไตยกับพุทธ ศาสนาที่มีความเหมาะสมใกล้เคียงกันในหลายมิติ รู้จักแสดงออกให้เหมาะสมกับกาลเวลาในการ เอาใจใส่บ้านเมืองในการมีส่วนร่วมตัดสินใจ ข้อที่ (๖) การรู้จักชุมชน รู้จักระเบียบในสังคม พบว่าได้ ปฏิบัติตนเหมาะสมกับสภาพของสังคม รู้จักและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม และรู้ถึงจารีต ขนบธรรมเนียมของชุมชนและข้อที่ (๗) การรู้จักบุคคลหรือการรู้จักอุปนิสัยใจคอและอารมณ์ของ ผู้อื่นพบว่าได้มีการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เข้าใจพื้นเพ ใจคอ เข้าใจอารมณ์ของคนในชุมชนมีการยอมรับข้อดีข้อเสียของตนเองและของผู้อื่นเรียนรู้การดำเนินชีวิตร่วมกัน ๓. แนวทางในการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่นด้านการยึดมั่นในหลักธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนได้ยึดหลักธรรมเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตเป็นทุนทางสังคมอยู่แล้ว การส่งเสริมประชาธิปไตยมีพื้นฐานจากการยึดถือ

^{๑๔} พูลศักดิ์ อุดมโกชน และพิทักษ์ ศิริวงศ์, “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”, *Veridian E-Journal*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.

ปฏิบัติในหลักพระพุทธศาสนาให้เป็นจริงก่อน หลังจากนั้นอาศัยความร่วมมือระหว่างบุคคล ครอบครัว โรงเรียน วัดและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ในการปลูกฝัง การอบรม การส่งเสริม การจัด กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ ถูกต้องและเหมาะสมในท้องถิ่นและมีความรู้หลักพุทธธรรมให้เข้าใจและปฏิบัติได้จริง เกิดชุมชน แห่งการเรียนรู้การเมืองกับหลักพุทธธรรม^{๒๐}

๕.๒.๒ จากการศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง รองลงมาคือ ด้านสังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย ด้านมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระกัญจน์ กนตธมโม (แสงรุ่ง)** ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดี ตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า ความเป็นพลเมืองดี เป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลในฐานะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสะท้อนถึงสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค ภายใต้กฎหมาย ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ที่สำคัญต่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยมีข้อค้นพบ ที่สำคัญของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับสังคมไทย ๔ ด้านหลัก คือ ๑) ด้านกาย ได้แก่ มีความสามารถในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการสื่อสารรับรู้ข่าวสาร ๒) ด้านทักษะทางสังคม ได้แก่ มีความรับผิดชอบ เคารพกฎหมาย และมีความซื่อสัตย์สุจริต ๓) ด้านจิตใจ ได้แก่ มีสำนึกความเป็นไทย มีความยุติธรรม มีจิตสาธารณะ และ ๔) ด้านปัญญา ได้แก่ มีความคิดเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง แก้ปัญหาแบบสันติวิธี และ เคารพความแตกต่าง^{๒๑}

๕.๒.๓ ผลจากการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ ๔

การนำหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านทาน (การให้

^{๒๐}ปรมต วรณบวร, “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน –มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๕-๑๐๐.

^{๒๑}พระกัญจน์ กนตธมโม, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”, วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙).

การเอื้อเพื่อพ่อแม่) รองลงมาคือ ด้านอัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ด้านสมานัตตตา (ความมีตนเสมอ) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็น ที่รัก) ตามลำดับ

ด้านทาน (การให้ การเอื้อเพื่อพ่อแม่) โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้งจัดขึ้น รองลงมาคือ เมื่อท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อนบ้านได้รับรู้เสมอ ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านคอยสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิ ขายเสียง ของนักการเมือง ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านทาน อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี และงานวิจัยของ **นิยม เวชกามา** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการศึกษาพบว่า การสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเกี่ยวกับแนวทางการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนคร พบว่า แนวทางการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา มีการนำหลักธรรมเมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม คิดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน กระจายผลประโยชน์หรือทรัพยากรทั่วถึงกัน เคารพ ระเบียบวินัย กฎหมาย และบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และเคารพความคิดของผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างด้วยเมตตา^{๒๖}

ด้านปิยวาจา (วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก) โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรักและสามัคคีกัน ในหมู่คณะ รองลงมาคือ ท่านพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ถือตัวต่อผู้คนในสังคม ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านคอยพูดแนะนำสิ่งที่ดี ถูกต้องและไม่ผิดกฎหมาย ตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านปิยวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนหนองสนมพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พูดให้กำลังใจเพื่อนบ้าน ไม่ตำหนิ

^{๒๖}นิยม เวชกามา, “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา”, **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

ด้านอัตถจริยา (การประพฤติตนเป็นประโยชน์) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รองลงมาคือ ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยองผลการวิจัยพบว่า หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านอัตถจริยา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปันความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาเดือดร้อน

ด้านสมานัตตตา (ความมีตนสม่าเสมอ) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านปฏิบัติตามกฏระเบียบของการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด รองลงมาคือ ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ตามลำดับ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุนทร ธมฺมธโร (บุญคง)** ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม

จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านสมานัตตตา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่าเสมอต่อเนื่องมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย ประชาชนยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” มีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอันเนื่องมาจากผลการวิจัย ดังนี้

๑. รัฐบาลควรรีเริ่มอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีความเป็นประชาธิปไตยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน เพื่อให้ทัศนคติของประชาชนพร้อมจะเป็นประชาธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

๒. รัฐบาลควรนำกระบวนการกล่อมเกลากองการการเมืองเข้ามาใช้กับประชาชน เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายปฏิบัติการ ดังนี้

๑. การสร้างประชาธิปไตยให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ต้องเริ่มจากการสร้างคนหรือประชาชนให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ปรับเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางสังคม ที่เริ่มจากโครงสร้างรากฐานจากสถาบันการกล่อมเกลากองการเมือง คือ กระบวนการอบรมปลูกฝังหรือถ่ายทอดให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ และเกิดพฤติกรรมทางการเมือง รูปแบบต่าง ๆ ควรปลูกฝังแนวความคิดที่ดี และอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้เป็นพลเมืองที่ดี ให้เกิด ความสุขและความอบอุ่นในครอบครัว เป็นคนที่รู้หน้าที่ กตัญญู รู้คุณ ต่อบิดามารดา ครูอาจารย์และผู้ มีพระคุณ เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลัก ในการพัฒนาสังคม

๒. สำนึกในความเป็นพลเมือง สิ่งสำคัญสถาบันการศึกษาควรมีหลักสูตรเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นด้านสิทธิหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมถึงความรับผิดชอบ ต่อสังคม มีจิตสำนึกที่ดีมีความรักชาติ มีความภูมิใจที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย มีความซื่อสัตย์ สุจริต มี เกียรติและศักดิ์ศรี มีความจงรักภักดี ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงส่งเสริมความเข้าใจทาง การเมืองและความรู้ความสนใจทางการเมือง เช่น ความเข้าใจในเรื่องของการเมือง และความสนใจที่ จะติดตามข่าวสารทางการเมือง เพื่อเน้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่คนมีสิทธิทางการเมือง ตามที่กฎหมายกำหนด และออกไปใช้สิทธินั้นอย่างสม่ำเสมอ

๓. วัฒนธรรมทางการเมือง คือ แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองของบุคคลที่ได้รับการปลูกฝัง อบรมและถ่ายทอดสืบทอดต่อกันมา ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์

๔. ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องสร้างรับรู้ข่าวสารทางการเมือง เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อาจเผยแพร่ข้อมูล ให้มากขึ้น เพื่อให้เยาวชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารและวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดีได้

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเรื่องที่วิจัยดังกล่าวนี้มาแล้ว พิจารณาเห็นว่าควรจะมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควรศึกษาตัวแปรอิสระอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร เช่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อต่าง ๆ

๒. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระหว่างประชาชนในกรุงเทพมหานครและประชาชนในต่างจังหวัด ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป เพื่อให้ได้องค์ความรู้ด้านความเป็นพลเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่ครอบคลุมมากขึ้น

๓. ควรศึกษาองค์ประกอบของหลักธรรมที่เหมาะสมในการส่งเสริมความเป็นพลเมือง

๔. ควรศึกษาวิจัยรากฐานความเป็นพลเมืองที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กนก วงษ์ตระหง่าน. **การเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๐.

กนก วงษ์ตระหง่าน. **พรรคการเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๖.

กระมล ทองธรรมชาติและคณะ. **การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพของรัฐบาล**. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๑.

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. **ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๒.

คณะกรรมการการเลือกตั้ง. **คุณลักษณะของพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ๒๕๕๘.

คณะกรรมการการเลือกตั้งกรุงเทพมหานคร (กกต.). **ผลการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๖๒.

คำนิง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง. **ประชาธิปไตยในวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพมหานคร : แม็ค. ๒๕๔๙.

คุณ โทจันทร์. **พุทธศาสนากับชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. ๒๕๓๗.

จรรยา สุภาพ และพรรคดี ผ่องแผ้ว. **รายงานการวิจัยประเมินผล เรื่อง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการบริหารการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: ศึกษาจากกรณี เลือกตั้งผู้แทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดบุรีรัมย์ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๖**. กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. ๒๕๒๖.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการเรียนรู้อจากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร : ศุภสมาคมคุณธรรม. ๒๕๕๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ถวิลวดี บุรีกุล เออเจนี เมริโอ และ รัชวดี แสงมหะหมัด. **พลเมืองไทย : การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๗.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. **ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๕.
- ถวิลวดี บุรีกุล และรัชวดีแสงมหะหมัด. **ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมภูมิประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๗.
- ถวิลวดี บุรีกุล. **“การมีส่วนร่วม : แนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ.”** ใน เอกสารประกอบการ ศึกษา ติงงานของคณะกรรมการการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๑.
- _____. **การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๒.
- _____. **ค่านิยม วัฒนธรรม และอุดมภูมิประชาธิปไตยไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๗.
- ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา. ๒๕๕๔.
- ธเนศวร์ เจริญเมือง. **๑๐๐ ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. ๒๔๔๐-๒๕๔๐**. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คปไฟ. ๒๕๔๘.
- ธโรธร ตู๋ทองคำ. **“กระบวนการการเลือกตั้ง”** ในเอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๔๕.
- ธรรมรักษา. **พระไตรปิฎกฉบับสุภากษิต**. กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์. ๒๕๓๒.
- ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. ไพฑูรย์ โพธิสว่างและยุทธพร อิศรชัย. **การประเมินผลการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ: คณะกรรมการการเลือกตั้ง**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๔๘.
- นรนิติ เศรษฐบุบุตร และคณะ. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ประชาธิปไตย : องค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๔๑.
- นามอนัดดา. **คู่มือการใช้อำนาจอธิปไตยประชาชนในระบอบประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : เอมีเอ็นเตอร์ไพรส์. ๒๕๕๐.
- บุญสิริ ขวลิตรารง. **ธรรมโอสถ**. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์การพิมพ์. ๒๕๒๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปรัชญา เวสารัชช์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๒๘.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น. ๒๕๕๕.
- ปรีชา นันตาภิวัฒน์ น.อ.(พิเศษ). พจนานุกรมหลักธรรมพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว. ๒๕๔๔.
- พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. “การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๓๔.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. ๒๕๕๐.
- พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต). สงฆ์ผู้นำสังคม. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๗.
- พิมลจรรย์ นามวัฒน์. “การเลือกตั้ง” เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย หน่วยที่ ๑๒ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช. ๒๕๓๔.
- พุทธทาสภิกขุ. บริหารธุรกิจแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร : อตัมมโย. ม.ป.ป.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. CCPR กรอบคิดใหม่ทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๔.
- ฟ้าดาว คงนคร. พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๕.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๔๖.
- วัชรวิชัย. ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม. ๒๕๔๑.
- วันชัย วัฒนศัพท์. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๔๔.
- วิชัย ต้นศิริ. การพัฒนาการเมืองที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายศึกษา. ๒๕๕๖.
- วิสุทธิ โปธิแทน. ประชาธิปไตย : แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๔๓.
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. การสร้างสำนักพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สถาบันพระปกเกล้า. **คู่มือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๖.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน). **สังคหวัตถุ ๔.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาภูมิ
ราชวิทยาลัย. ๒๕๒๘.

สมบัติ อารังอัญวงศ์. **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสน
ศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๔๓.

_____. **การเมืองอังกฤษ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม. ๒๕๔๔.

_____. **การเมืองอเมริกา.** กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม. ๒๕๔๒.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **ความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย.**

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ๒๕๕๔.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **หลักการมาภิบาลของสำนักงานเลขาธิการสภา ๘๐
ผู้แทนราษฎร.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
๒๕๕๕.

เสน่ห์ จามริก. **การเมืองกับการศึกษาของไทย.** กรุงเทพมหานคร : โครงการพัฒนาสังคมศาสตร์ที่
เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
๒๕๒๓.

สิน พันธุ์พินิจ. **เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทจูนพับลิชชิ่ง จำกัด.
๒๕๔๗.

สุวิมล จุลวานิช. **ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม.**
กรุงเทพมหานคร : ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น. ๒๕๔๘.

อมร รักษาสัตย์. **การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สาธารณประโยชน์
และประชาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ๒๕๔๓.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. **การเมืองภาคพลเมือง.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๔.

(๒) วิทยานิพนธ์:

เวสาลี ชาตีสุทธิพันธุ์. “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงบริการเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
สาธารณะของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจระดับปริญญาบัณฑิต”. **วิทยานิพนธ์
ปริญญาตรี สาขาวิชาอุดมศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- กรรณิกา ชมดี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภีตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๒๔.
- ณฤทธิ์ จันทวรรณ. “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรีส่วนกลาง”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๕๘.
- นิยม เวชกามา. “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนชาวสกลนครตามแนวพุทธจิตวิทยา”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๑.
- ปนัดดา รักษาแก้ว. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร : ศึกษาในห้วงเวลาปี พ.ศ. ๒๕๕๙”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก. ๒๕๕๙.
- พระสราวุธ กิตติปัญโญ. “การบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๔.
- พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง). “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๖๐.
- ราชนัย ธงชัย. “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการในการลงบัญชีทหารกองเกินตามแนวสังคหวัตถุ ๔ ของหน่วยงานสัสดีอำเภอเมือง จังหวัดระยอง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ๒๕๕๑.
- สนิท ขาวสะอาด. “ปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น : ศึกษากรณีโครงการประปาหมู่บ้าน อำเภอเมืองนครพนมและอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง**. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สมชาย แสวงการ. “สร้างความเป็นพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) สาขาการเมืองการปกครอง วิชาโทกฎหมาย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๖๓.

สมพิศ คล้ายวงษ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งอายุ ๑๘ - ๒๐ ปี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ๒๕๔๓.

หมัดเฟาซี รุบามา. “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดสงขลา”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. ภาควิชาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. ๒๕๖๑.

อัจฉรา อยุทศิริกุล. “การศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนมัธยมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๖๑.

(๓) รายงานวิจัย:

ดวงใจ เขมวีรัตน์ และคณะ. “การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. ๒๕๕๖.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. “ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๖.

ประสิทธิ์ สันติกาญจน์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๕๒.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. “การพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. ๒๕๕๒.

สุทธิพงษ์ ปานเพ็ชร. “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”. **รายงานการวิจัยอิสระ**. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๐.

(๔) บทความ:

ธนะวัฒน์ พรหมทอง. “การศึกษาความเป็นพลเมือง:กรณีศึกษาประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน”. **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๐๓-๑๒๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ธีระพงษ์ วงษ์นา. “ความเป็นธรรม หลากมิติ หลายมุมมอง สู่ดัชนีชี้วัดทางสังคม”. **วารสารธรรมศาสตร์**. ปีที่ ๓๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗) : ๑๓๑-๑๕๐.
- ปรมต วรรณบวร. “ความเป็นพลเมืองเพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตยในท้องถิ่น”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๘๕-๑๐๐.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความ เป็นประชาธิปไตยทางตรง.” **วารสารกฎหมายปกครอง**. ปีที่ ๑๗ (สิงหาคม ๒๕๕๑) : ๖๙.
- พระกัญจน์ กนตธมโม. “การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีตามหลักพระพุทธศาสนา”. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียว**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙) : ๔๓-๕๕.
- พิริณญา หลวงเทพ. ภัทรา ดำรงไทย. “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาคณะวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี”. **Veridian E-Journal Silpakorn University**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน -ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๗๑๘-๗๒๘.
- พลศักดิ์ อุดมโภชน และพิทักษ์ ศิริวงศ์. “การให้ความหมาย ที่มาของความหมาย และแนวทางการปฏิบัติในความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนกีฬาเทศบาลนครนครปฐมจังหวัดนครปฐม”. **Veridian E-Journal**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓ (กันยายน -ธันวาคม ๒๕๕๖) : ๔๓๑-๔๔๒.
- วิจิตร เกิดน้อยและคณะ. “พฤติกรรมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ในตำบลไทยवास อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑๒๙ -๑๓๙.
- ศรัณยู หมั่นทรัพย์. “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง”. **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๑) : ๑๐๑-๑๑๕.
- ศิวพร โพธิวิทย์. “ความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในระบบประชาธิปไตย”. **วารสารสารสนเทศ**. ปีที่ ๑๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน) : ๘๓-๙๑.
- สิริพัฒน์ ลาภจิตร. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี”. **Veridian E - Journal Silpakorn University**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (สิงหาคม ๒๕๕๒) : ๑๓๗-๑๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ผ่าสนามโศกหน้ารัฐบาลใหม่. “ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://election.pptvhd36.com/>. [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒].

๒. ภาษาอังกฤษ:

2. Secondary Sources

(I) Books:

Abowitz and Harnish. **Contemporary Discourses of Citizenship**. Volume 76 issue 4. Miami University, 2006.

Ayaka Kazama. **Local Citizenship and the realization of political right of Japanese brazillians: Comparative Studies of Aichi and Yamanashi perfecter of Japan**, 2011.

Edgar W. Schneider. **English around the world: an introduction**. Cambridge New York: Cambridge University Press, 2011.

Etzioni-Halevy. **Classes and Elites in Democracy and Democratization**. New York: Garland Publishers, 1997.

Galston W. A. “Political Knowledge Political Engagement and Civil Education”. **Annual Review of Political Science**. 4. (2001).

Hilliard. V. G.. & Kemp. N. D. **Citizen Participation Crucial to Good Governance and Administration in South Africa**. *Politeia*. 18 (3). (1999).

J. Cogan and Derricott. **Citizenship for the 21st Century: An International Perspective on Education**. London: Routledge, 2000.

Karen L. Hinton. **Self Responsibility and Social Responsibility**. Accessed May 5. 2017. Available from. 2010.

Mc Closky. “Political participation”. **International Encyclopeda of the Social Science** 12. 1968.

Milbrath. **Political participation: How and why do people get involved in politics?**. Chicaco: Rand Mc.Nally&Company, 1965.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Myron Weiner. **Political Participation : Crisis of The Political Process**. Princeton: Princeton University Press, 1985.
- Norman H. Nie and Sidney verba. **Political Participation** Readings Mass: Addison Wesley, 1975.
- Robert D. Putnam. **Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community**. New York: Simon & Schuster, 2000.
- T.H. Marshall. **Citizenship and Social Class in Citizenship and Social Class and Other Essays**. Cambridge University Press, 1994.
- Yamane. t. **Statistic: An Introductory Analysis**. 3rd ed. . Time Printers Sdn. Bnd. Singapore, 1973.
- Zahra G. Ahmed. **Service Learning in Policy and Practice: A Study of Service Learning Across Three Universities**. Irvine: University of California, 2010.

(II) Articles:

- Morgan. “ Determining Sample Size for Research Activities” . **Educational and Psychological Measurement**. 30 (3). (2020): 607-610.
- Weeks J.C. et al. “ Relationships between cancer patients’ predictions of prognosis and thier treatment preference” . **The Journal of the American Medical Association**. 279 (21). (2998): 12-15.
- Westheimer and Kahne. “What Kind of Citizen? The Politics of Educating for Democracy American”. **Educational Research Journal**. 41 (2). (2004): 237-269.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อเสนอการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร ๓) เพื่อเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๒. แบบสอบถามแบ่งเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๓ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุดข้อมูลที่ได้จะถือเป็นความลับเนื่องจากนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร และผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายใด ๆ แก่ผู้ตอบทั้งสิ้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นายกรณัฐ ระงับทุกข์

นิสิตหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

 ๑. ชาย ๒. หญิง

๒. อายุ

 ๑. ๑๘-๒๘ ปี ๒. ๒๙-๓๙ ปี ๓. ๔๐-๕๐ ปี ๔. ๕๑-๖๐ ปี ขึ้นไป

๓. สถานภาพ

 ๑. โสด ๒. สมรส ๓. แยกกันอยู่ ๔. หย่าร้าง

๔. ระดับการศึกษา

 ๑. ประถมศึกษา ๒. มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ๓. ปริญญาตรี ๔. สูงกว่าปริญญาตรี ๖. อื่น ๆ (ระบุ).....

๕. อาชีพ

 ๑. พนักงานบริษัท/เอกชน ๒. ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่รัฐ ๓. ธุรกิจส่วนตัว ๔. นักเรียน/นักศึกษา ๕. รับจ้าง ๖. อื่น ๆ (ระบุ).....

๖. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

 ๑. ต่ำกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท ๒. ๑๐,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท ๓. ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท ๔. สูงกว่า ๓๐,๐๐๐ บาท

ตอนที่ ๒ หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเพียงข้อเดียว

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมือง ในระบบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. การเคารพกฎกติกา					
๑. ท่านเห็นว่าความขัดแย้งของคนในสังคมมีผลต่อการเลือกตั้ง					
๒. ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎกติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง					
๓. ท่านเห็นว่าวิธีการที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตย ประสบความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตามกฎกติกาอย่างเคร่งครัดโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง					
๔. ท่านเห็นว่าผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกคนพึงต้องได้รับการลงโทษตามกฎหมาย					
๕. ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างเที่ยงตรงจะทำให้เกิดความยุติธรรมในการเลือกตั้ง					
๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น					
๑. ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องยอมรับผลของการเลือกตั้ง					
๒. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรยอมรับความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น					
๓. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนไม่ควรละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ					
๔. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบประชาธิปไตย					
๕. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันควรส่งเสริมให้ทุกคนมีศักดิ์ศรีและมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน					
๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม					

๑. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเชื่อมั่นศรัทธาและ รับผิดชอบร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย					
๒. ท่านเห็นว่าควรรียดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อ กันของคนในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย					
หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๓. ท่านเห็นด้วยกับการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน สามารถร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมาย ได้					
๔. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์					
๕. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ไมตรี ต่อกัน และรับผิดชอบร่วมกันตามภาระหน้าที่ของตน					

ตอนที่ ๓ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการ
เลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องหน้าข้อความที่
ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเพียงข้อเดียว

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการ เลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					
๑. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนา สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					
๒. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรที่ดี ทำให้ได้ รัฐบาลที่ดีและสังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					
๓. ท่านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ กกต. มีความเป็นกลางในการ จัดการเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					

๔. ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ทำให้สังคม เป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					
๕. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้สังคม เป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย					
๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ					
๑. ท่านเห็นว่าประชาชนในประเทศควรมีความรักและสามัคคีกัน					
๒. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและสามัคคีกัน					
การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปใน กรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๓. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรจัดกิจกรรมให้ประชาชน มีความรักและสามัคคีกัน					
๔. ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ					
๕. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ประชาชน มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ					
๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					
๑. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งทำให้ประเทศมีการพัฒนาประชาชน มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					
๒. ท่านเห็นว่าการเลือกตั้งที่ได้ผู้แทนราษฎรดี ทำให้ได้รัฐบาลดีประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					
๓. ท่านเห็นว่าการที่รัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนทำให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					
๔. ท่านเห็นว่าการที่รัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนทำให้มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					

๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม					
๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					
๑. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่มีความรู้และคุณธรรมทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					
๒. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่รู้จักสิทธิหน้าที่ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					
๓. ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					
๔. ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความเป็นธรรมด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ที่มาร้องเรียน ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					
๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง					

ตอนที่ ๔ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องหน้าข้อความที่ตรงตามความเป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดเพียงข้อเดียว

การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ในกรุงเทพมหานคร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ทาน (การให้ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่)					
๑. เมื่อท่านรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อนบ้านได้รับรู้เสมอ					
๒. เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อน ท่านยินดีให้ความช่วยเหลือทันที					
๓. ท่านคอยสอดส่องดูแลการซื้อสิทธิขายเสียงของนักการเมือง					

๔.ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้ง จัดขึ้น					
๒.ปียวาจา(วาจาสุภาพ หรือวาจาเป็นที่รัก)					
๑.ท่านพูดด้วยถ้อยคำไพเราะต่อผู้คนในสังคม					
๒.ท่านพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ถือตัวต่อผู้คนในสังคม					
๓.ท่านคอยพูดแนะนำสิ่งที่ดี ถูกต้องและไม่ผิดกฎหมาย					
๔.ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรักและสามัคคีกันในหมู่ คณะ					
๓.อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)					
๑.ท่านให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ					
๒.ท่านเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่น ๆ ได้ ตลอดเวลา					
๓.ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการ เลือกตั้ง					
๔.ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนไปลงคะแนนเสียง เลือกตั้ง					
๔.สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ)					
๑.ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของการเลือกตั้งอย่าง เคร่งครัด					
๒.ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่หวังสิ่ง ตอบแทน					
๓.ท่านกระตือรือร้น คอยดูแลเอาใจใส่ต่อคนในสังคม					
๔.ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมในการอยู่ร่วมกันใน สังคม					

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของ
ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ความคิดเห็น

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกุล.....
ที่อยู่ปัจจุบันเลขที่.....แขวง.....เขต.....จังหวัด.....
ตำแหน่งปัจจุบัน.....
ตำแหน่งในอดีต.....
วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑. หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อ
การเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๑.๑ ท่านเห็นว่าการเคารพกฎกติกาเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นอย่างไร?

.....
.....
.....

๑.๒ ท่านเห็นว่าการเคารพสิทธิของผู้อื่นเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นอย่างไร?

.....
.....
.....

๑.๓ ท่านเห็นว่าการรับผิดชอบต่อสังคมเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นอย่างไร?

.....
.....
.....

๒. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๒.๑ ท่านเห็นว่า การที่สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อยเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๒.๒ ท่านเห็นว่าความรักและสามัคคีกันในหมู่คณะเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๒.๓ ท่านเห็นว่าความเท่าเทียมและความเป็นธรรมในสังคมเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๒.๔ ท่านเห็นว่า การที่สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคงเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๓. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

๓.๑ ท่านเห็นว่า ทาน การให้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๓.๒ ท่านเห็นว่า ปิยวาจา การพูดหรือการใช้วาจาสุภาพเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....
.....
.....

๓.๓ ท่านเห็นว่า อัตถจริยา การประพฤติตนที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....

.....

.....

๓.๔ ท่านเห็นว่า สมานัตตา การเป็นบุคคลที่มีความสม่ำเสมอเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างไร?

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์
นายกรณัฐ ระจับทุกซ์ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

5

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์, หลักสูตรบัณฑิตศึกษา, กศจ.ทว.บศ. โทร./แฟกซ์ ๐-๓๗๒๔-๘๐๑๑, ภายใน (๘๒๐๓)
ที่...อว.๘๐๑๕.๒/ ก.๓๒๖ .....วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓.....
เรื่อง...ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคชฎินิพนธ์.....

เรียน อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

เนื่องด้วย นายกรัฐมนตรี นามสกุล ระจับทุกซ์ รหัสประจำตัวนิติ ๖๒๐๑๑๐๔๑๑๓ นิสิตหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษารายเรื่อง
"ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร"
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ พิจารณาแล้วเห็นว่า
ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจ
แก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำคชฎินิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชารัฐศาสตร์

หากทศ ๒๕๖๓ นว

ดร.กาญจนา คำจตุ
๑/๕๑/๖๓

ผู้ประสานงาน : นายกรัฐมนตรี ระจับทุกซ์
โทร : ๐๘๔-๐๙๖-๒๓๕๑

ภาคผนวก ค
ผลการวิเคราะห์ค่า IOC

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC) ของแบบสอบถาม
เรื่อง ความเข้มแข็งเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร
ผู้วิจัย กานันท์ กระจุกฤทธิ์
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
ประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. การเคารพกฎกติกา								
๑. ท่านเห็นว่าความขัดแย้งทางการเมือง ของชนในสังคมมีผลต่อการเลือกตั้ง	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒. ท่านคิดว่าปัญหาความขัดแย้งทาง การเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการที่ประชาชนไม่เคารพกฎ กติกาและไม่ยอมรับผลการเลือกตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่าวิธีการที่ทำให้การ ปกครองระบอบประชาธิปไตยประสบ ความสำเร็จ คือ คนในสังคมปฏิบัติตาม กฎกติกาอย่างเคร่งครัดโดยการไม่ใช้ สิทธิเลือกตั้ง	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่าผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการ เลือกตั้งทุกคนจะต้องได้รับการลงโทษ ตามกฎหมาย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่าการบังคับใช้กฎหมาย อย่างจริงจังจะทำให้เกิดความยุติธรรม ในการเลือกตั้ง	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๒. การเคารพสิทธิผู้อื่น								
๑. ท่านเห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้อง ยอมรับผลของการเลือกตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรยอมรับ ความเห็นต่างและเคารพในความคิดเห็น ของผู้อื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนไม่ควร ละเมิดสิทธิของผู้อื่นที่มีสิทธิโดยชอบ	+๑	+๑	๐	+๑	๔	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนควรมีสิทธิ วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้ตามระบอบ ประชาธิปไตย	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ควรส่งเสริมให้ทุกคนมีสิทธิ์และมีสิทธิ เสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ความรับผิดชอบต่อสังคม								
๑. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความ เชื่อมั่นหรืออาสและรับผิดชอบต่อสังคม ในระบอบประชาธิปไตย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าความรับผิดชอบเป็น พื้นฐานในการปฏิบัติตนของชนใน สังคมประชาธิปไตย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่าการทำกิจกรรม ร่วมกับคนอื่นมีความสำคัญ สามารถร่วม แรงร่วมใจในการทำงานที่ส่งผลให้บรรลุ เป้าหมายของสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๔. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่าคนไทยทุกคนควรมีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจในหรืออดทน และรับผิดชอบต่อสังคมการะหน้าที่ ของตน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๓ การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑. สังคมมีความเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย								
๑. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดีให้ประเทศ มีการพัฒนา สังคมเป็นระเบียบและสงบ เรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดี ผู้แทนราษฎรที่ดี ทำให้ได้รัฐบาลที่ดีและ สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ กต. มีความ เป็นกลางในการจัดการเลือกตั้ง ทำให้ สังคมเป็นระเบียบและสงบเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่าการไม่ซื้อสิทธิขายเสียงใน การเลือกตั้ง ทำให้สังคมเป็นระเบียบ และสงบเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๕. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดีซึ่งจัดและ เที่ยงธรรม ทำให้สังคมเป็นระเบียบและ สงบเรียบร้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. มีความรักและสามัคคีในหมู่คณะ								
๑. ท่านเห็นว่าประชาชนในประเทศไทยควรมี ความรักและสามัคคีกันในหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควร ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรักและ สามัคคีกันในหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐควรจัด กิจกรรมให้ประชาชนมีความรักและ สามัคคีกันในหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่าหากไม่ซื้อสิทธิขายเสียงใน การเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมีความรัก และสามัคคีกันในหมู่คณะ	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดีซึ่งจัดและ เที่ยงธรรม ทำให้ประชาชนมีความรัก และสามัคคีกันในหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๓. มีความเท่าเทียมและเกิดความเป็นธรรมในสังคม								
๑. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดีให้ประเทศ มีการพัฒนา ประชาชนมีความเท่าเทียม และเกิดความเป็นธรรมในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าทางเลือกที่ดีซึ่งให้ ผู้แทนราษฎรที่ดีทำให้ได้รัฐบาลที่ดี ประชาชนมีความเท่าเทียมและเกิดความ เป็นธรรมในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๓. ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางในการจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนที่ไม่มี ความเท่าเทียมและเกิดความไม่เป็นธรรมใน สังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญเป็นธรรม ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนที่มั่งร้อเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการ ปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและ เกิดความเป็นธรรมในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง								
๑. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่มีความรู้และ คุณธรรมทำให้สังคมและประเทศมีการ พัฒนาได้อย่างมั่นคง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านเห็นว่าพลเมืองที่รู้จักสิทธิหน้าที่ ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้ อย่างมั่นคง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านเห็นว่ารัฐบาลมีความเป็นกลางใน การจัดบริการของรัฐแก่ประชาชนทำให้ สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้อย่าง มั่นคง	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔. ท่านเห็นว่ารัฐบาลให้ความสำคัญเป็นธรรม ด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน ที่มั่งร้อเรียน ทำให้สังคมและประเทศมีการพัฒนาได้ อย่างมั่นคง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ท่านเห็นว่ารัฐบาลได้ดำเนินการ ปฏิบัติแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมและ เกิดความเป็นธรรมในสังคมทำให้สังคม และประเทศมีการพัฒนาได้อย่างมั่นคง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ตอนที่ ๔ ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่ มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานครโดยบูรณาการตามหลักสังขัตติย ๔

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๑.ทาน (การให้ การเอื้อเฟื้อเอื้อ)								
๑. เมื่อท่านได้รับเชิญเข้าร่วมการ เลือกตั้งท่านมักจะแบ่งปันข้อมูลให้เพื่อน บ้านได้รับรู้เสมอ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒. เมื่อเพื่อนบ้านเดือดร้อน ท่านยินดีให้ ความช่วยเหลือทันที	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓. ท่านเคยเสนอส่งเอกสารข้อสิทธิ ขายของ ของนักการเมือง	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔. ท่านให้ความร่วมมือในกิจกรรมการ เลือกตั้งที่เขตการเลือกตั้งอื่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.ปัญหา (วาทะสุภาพ หรือวาจาเป็นสัจ)								
๑. ท่านพูดด้วยถ้อยคำไพเราะต่อผู้อื่นใน สังคม	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒. ท่านพูดคุยเป็นกันเอง ไม่ถือตัว ต่อ ผู้คนในสังคม	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓. ท่านเคยพูดแนะนำสิ่งที่ดี ถูกต้อง และมีคุณประโยชน์	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านจะเป็นคนที่พูดให้เกิดความรัก และสามัคคีกับหมู่คณะ	+๑	+๑	๐	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓.ยึดถือจรรยา (การประพฤติประนีประนอม)								
๑. ท่านให้ความสำคัญแก่คนที่มีฐานะยากจน ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑	๒	๓	๔	๕			
๒. ท่านเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือ ชุมชนอื่น ๆ ได้ตลอดเวลา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านร่วมมือกับคนในชุมชนอำนวยความสะดวกในการเลือกตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชน ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.สมานัตตตา (ความมีตนเสมอ)								
๑. ท่านปฏิบัติตามกฎระเบียบของการ เลือกตั้งอย่างเคร่งครัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ท่านปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียม กันโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ท่านกระตือรือร้น คอยดูแลเอาใจใส่ ต่อคนในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ท่านยึดถือความถูกต้องเป็นธรรมใน การอยู่ร่วมกันในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

(Try Out)

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขมปี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๕๒/๐๒๑

๑๘ มกราคม ๒๕๖๔

องค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์
รับที่.....
วันที่..... ๕ ก.พ. ๒๕๖๔
เวลา..... ๑๖.๓๐ น.
ผู้รับ.....

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์ อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายกรณัฐ นามสกุล ระบุทุกซ์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๐๔๑๑๓ นิสิตหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
“ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร”
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว
ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่การบริหารของท่าน
จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ
ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย
ชื่อ นายนายนกรณัฐ นามสกุล ระบุทุกซ์
รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๐๔๑๑๓
สาขาวิชา รัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
โทร : ๐๘๔-๐๙๖-๒๓๕๑
๘ ก.พ. ๖๔

ขอแสดงความนับถือ
เรียน ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์
นางสาวสุวิภา งามวงศ์
นายก อบจ. สิงห์บุรี
จังหวัด สิงห์บุรี
นางสาวกวีรัตน์ สอนกัน
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
น.ต. (เสนห์ เสวกพันธ์)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์

นางสาวสุวิภา งามวงศ์
นายก อบจ. สิงห์บุรี
จังหวัด สิงห์บุรี
นางสาวกวีรัตน์ สอนกัน
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
น.ต. (เสนห์ เสวกพันธ์)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจักรสีห์

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
(Alpha Reliability)

Case Processing Summary

	N	%
Valid	30	100.0
Cases Excluded ^a	0	.0
Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.863	51

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	157.2375	492.803	.323	.861
a2	157.1225	490.118	.390	.859
a3	157.1950	508.238	.063	.866
a4	157.7550	493.158	.336	.860
a5	156.9425	487.232	.506	.858
b1	158.4700	494.691	.345	.860
b2	158.0625	494.690	.345	.860
b3	158.0775	498.057	.317	.861
b4	158.0450	493.126	.346	.860
b5	158.0400	494.976	.340	.860
c1	156.4550	504.424	.166	.863
c2	157.2825	488.399	.365	.860
c3	157.4575	494.204	.300	.861
c4	157.6550	496.592	.236	.863
c5	157.5050	495.744	.260	.862
d1	157.3950	491.924	.298	.861
d2	157.5475	500.494	.212	.863
d3	157.3300	493.034	.346	.860
d4	156.5875	515.967	-.068	.866
d5	158.2750	506.080	.178	.863
e1	158.6825	508.844	.134	.863
e2	157.4425	488.909	.406	.859
e3	157.3850	490.513	.389	.860
e4	157.5225	492.631	.335	.860
e5	157.2750	490.681	.366	.860
f1	158.1350	497.641	.336	.861
f2	157.6550	491.725	.349	.860
f3	158.1600	499.934	.278	.861
f4	157.4625	490.420	.389	.860
f5	157.1875	492.103	.362	.860
g1	157.3775	489.995	.415	.859
g2	157.3075	486.539	.485	.858

g3	157.3450	490.267	404	859
g4	157.0050	494.190	344	860
g5	157.2375	492.803	323	861
h1	157.1225	490.118	390	859
h2	157.1950	508.238	063	866
h3	157.7550	493.158	336	860
h4	156.9425	487.232	506	858
i1	158.4700	494.691	345	860
i2	158.0625	494.690	345	860
i3	158.0775	498.057	317	861
i4	158.0450	493.126	346	860
j1	158.0400	494.976	340	860
j2	156.4550	504.424	166	863
j3	157.2825	488.399	365	860
j4	157.4575	494.204	300	861
k1	157.6550	496.592	236	863
k2	157.5050	495.744	260	862
k3	157.3950	491.924	298	861
k4	157.5475	500.494	212	863

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ภาคผนวก ช

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ที่ ๗ ๕๐๐๕๒/๒๐๑๖

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
อาคารเรียนรวม โถงที่ ๕ ชั้น B 504
แผนที่ 79 หมู่ 1 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอวังนันทน์
จังหวัดนครราชสีมา 33170
โทร. 035-298-000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035-298-000 ต่อ 8203
Website : rjn.ac.th
E-mail : rjn@rjn.ac.th

๓ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เพื่อการวิจัย
เขียน นายธนาภรณ์ นิยมทอง ประธานกรรมการชุมชนสหกรณ์สหกรณ์
สิทธิ์สังฆาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายกรณีย์ นางสกุล ระบิบุษย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๑๐๕๑๑๑ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง
"ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร" เพื่อ
เป็นส่วนหนึ่งขององค์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ดังนี้ว่า

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงได้ขอ
ความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยการต่อไป หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ทั้งนี้ขอเป็นอย่างอภัยว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความช่วยเหลือเพื่อ
พระราชกรณียา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ทองอินทร์)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นายกรณีย์ ระบิบุษย์
โทร : ๐๙๕-๐๐๖-๒๕๕๕

- น.นพ
สุภัทรา สันนิท
(นางสาวสุภัทรา สันนิท)

1๐.๖.๒๕๖๔

ที่ ๗ ๕๐๐๕๒/๒๐๑๖

วิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
อาคารเรียนรวม โถงที่ ๕ ชั้น B 504
แผนที่ 79 หมู่ 1 ตำบลบ้านใหม่ อำเภอวังนันทน์
จังหวัดนครราชสีมา 33170
โทร. 035-298-000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035-298-000 ต่อ 8203
Website : rjn.ac.th
E-mail : rjn@rjn.ac.th

๓ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิติศึกษาคณะศึกษาศาสตร์เพื่อการวิจัย
เขียน นายธนาภรณ์ นิยมทอง ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตคูสิต
สิทธิ์สังฆาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นายกรณีย์ นางสกุล ระบิบุษย์ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๑๐๕๑๑๑ นิสิตหลักสูตร
ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง
"ความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร" เพื่อ
เป็นส่วนหนึ่งขององค์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ดังนี้ว่า

การศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึงได้ขอ
ความอนุเคราะห์ให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิติศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าต่อไป หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย ทั้งนี้ขอเป็นอย่างอภัยว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความช่วยเหลือเพื่อ
พระราชกรณียา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ทองอินทร์)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : นายกรณีย์ ระบิบุษย์
โทร : ๐๙๕-๐๐๖-๒๕๕๕

-น.นพ

(นางสาวสุภัทรา สันนิท)

1๐.๖.๒๕๖๔

ภาคผนวก ซ

แบบสรุปการดำเนินการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ลำดับที่	วันที่ เวลา ที่ให้สัมภาษณ์	ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง ผู้ให้สัมภาษณ์	หมายเหตุ
๑	๓ มีนาคม ๒๕๖๔	อาจารย์สมชัย แสนภูมิ	อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย	ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทาง โทรศัพท์ เนื่องจากในช่วง การลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ เกิด สถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา ๒๐๑๙
๒	๔ มีนาคม ๒๕๖๔	นางสาวณัฐชนันท์ พร ชนะวรรณ	พนักงานการเลือกตั้ง ชำนาญการ	
๓	๕ มีนาคม ๒๕๖๔	ว่าที่ร้อยตรียุทธนา จรรย์พงษ์	พนักงานการเลือกตั้ง ปฏิบัติการ	
๔	๕ มีนาคม ๒๕๖๔	นางสาวชนิดาภา ชนิดานนท์	พนักงานการเลือกตั้ง ชำนาญการ	
๕	๘ มีนาคม ๒๕๖๔	อาจารย์ ดร.ฐากร หอมกลิ่น	อาจารย์ประจำหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย	
๖	๘ มีนาคม ๒๕๖๔	นายโชคพิสิฐ ตันสุทธิเวสส์	พนักงานการเลือกตั้ง ชำนาญการ	
๗	๘ มีนาคม ๒๕๖๔	รศ.ดร.สุกิจ ชัย มุสิก	ประธานหลักสูตร รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย	
๘	๙ มีนาคม ๒๕๖๔	นางสาวอัญชลี ขาวสะอาด	พนักงานการเลือกตั้ง ชำนาญการ	
๙	๙ มีนาคม ๒๕๖๔	นางจรรุภา เรือง สุวรรณ	พนักงานการเลือกตั้ง ชำนาญการ	

๑๐	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	นายสุรรัช หมัดนุรักษ์	ประธานกรรมการ ชุมชนธรรมานุรักษ์	
๑๑	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	นายทวิช เข้มทอง	เจ้าพนักงานพัฒนา สังคมปฏิบัติงาน	
๑๒	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	นายสมมาตร ภัทร ปรีชา	ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต ลาดกระบัง	
ลำดับที่	วันที่ เวลา ที่ให้สัมภาษณ์	ชื่อ-สกุล ผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่ง ผู้ให้สัมภาษณ์	หมายเหตุ
๑๓	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	นายสุชิน คุมมณี	ประธานกรรมการ ชุมชนวัดสังฆราชา	
๑๔	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	ว่าที่ร้อยตรีรามัญ สาระพันธ์	ประธานกรรมการ ชุมชนเลียบบคลอง มอญ	
๑๕	๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔	นางสาวสุภีร์ ศ นาคร	ประธานชุมชนสวน หลวงแก้วหน้า	
๑๖	๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔	นางสาวนัยนา ย จอหอ	ประธานกรรมการ ชุมชนวัดสวัสดิ์วารี สีมาราม	
๑๗	๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔	นายอุบล ม่วงทิม	ประธานกรรมการ ชุมชนบ้านพักองค์ทอ ผ้า	
๑๘	๑๒ มีนาคม ๒๕๖๔	นายธานิน ท เนียมหอม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ เขตดุสิต	

ภาคผนวก ฅ
ประมวลภาพจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ
(FOCUS GROUP DISCUSSION)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรื่อง “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร”

โดยนายภรณ์รัฐ ระบุ่งบุทช์ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. ผ่านระบบออนไลน์ (ZOOM)

ขอเชิญเข้าร่วมรับฟังการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

“ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร”

นายภรณ์รัฐ ระบุ่งบุทช์ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”

พระชุกรม สุจิตโต “การนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้กับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา”

พระมหาเอกวิมล ปิชาวีโร

วันจันทร์ ที่ 14 มิ.ย. 64 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป ผ่านระบบออนไลน์ Zoom ID 4567898993

องค์ความรู้

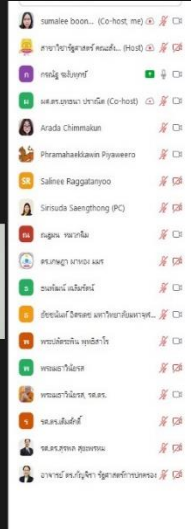
ความเป็พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ความหมาย ตาม พจนานุกรม	ความหมายตามนิยาม	ความหมายตามนิยาม
<ul style="list-style-type: none"> หมายถึงลักษณะการมีคุณสมบัติอันพึงประสงค์ มีฐานะทางสังคม การเมืองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม มีหน้าที่พลเมืองตามกฎหมายที่กำหนด มีสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกในการเคารพสิทธิของผู้อื่น มีจิตสำนึกในการปฏิบัติตามกฎหมาย มีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อสังคม 	<ul style="list-style-type: none"> ผู้มีสิทธิเลือกตั้งและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร บุคคลที่มีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ บุคคลที่มีสัญชาติไทย บุคคลที่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง 	<ul style="list-style-type: none"> บุคคลที่มีอายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ บุคคลที่มีสัญชาติไทย บุคคลที่มีภูมิลำเนาในประเทศไทย บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง บุคคลที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเลือกตั้ง

องค์ความรู้

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย	การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย
<ul style="list-style-type: none"> ๑. การพัฒนาความรู้ ๒. การพัฒนาทักษะ ๓. การพัฒนาจิตสำนึก ๔. การพัฒนาจิตสำนึก ๕. การพัฒนาจิตสำนึก 	<ul style="list-style-type: none"> ๑. การพัฒนาความรู้ ๒. การพัฒนาทักษะ ๓. การพัฒนาจิตสำนึก ๔. การพัฒนาจิตสำนึก ๕. การพัฒนาจิตสำนึก 	<ul style="list-style-type: none"> ๑. การพัฒนาความรู้ ๒. การพัฒนาทักษะ ๓. การพัฒนาจิตสำนึก ๔. การพัฒนาจิตสำนึก ๕. การพัฒนาจิตสำนึก 	<ul style="list-style-type: none"> ๑. การพัฒนาความรู้ ๒. การพัฒนาทักษะ ๓. การพัฒนาจิตสำนึก ๔. การพัฒนาจิตสำนึก ๕. การพัฒนาจิตสำนึก

ขอขอบคุณคุณอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

ขอขอบคุณคุณคุณอาจารย์และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล** : นายกรณัฐ ระงับทุกข์
- วัน/เดือน/ปีเกิด** : วันที่ ๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔
- ภูมิลำเนา** : กรุงเทพมหานคร เบอร์โทร: ๐๘๔-๐๙๖๒๓๕๑ E-mail : korapatbts@gmail.com
- การศึกษา** : - พ.ศ. ๒๕๕๖ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการ) มหาวิทยาลัยเกริก
- พ.ศ. ๒๕๕๘ จบการศึกษาระดับปริญญาโท รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการงานสาธารณะ) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พ.ศ. ๒๕๕๙ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี รัฐศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชารัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ประสบการณ์ทำงาน** : สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม เลขที่ ๑๐ ถนนเทียนร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐
- ผลงานทางวิชาการ** : กรณัฐ ระงับทุกข์, “ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย” นิตยสารพุทธจักรฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสิรินุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔: ๓๓๙ - ๓๔๙.
: กรณัฐ ระงับทุกข์, “การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” วารสาร มจร.เลย ปริทัศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๓): ๓๔-๔๕.
: กรณัฐ ระงับทุกข์, “วิกฤตการณ์การเลือกตั้งกับความเป็นประชาธิปไตย” วารสาร มจร.เลย ปริทัศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๓): ๑๐๙ - ๑๑๙.
: กรณัฐ ระงับทุกข์, “การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปในกรุงเทพมหานคร” วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๖๕)
- ปีที่เข้าศึกษา** : ปีการศึกษา ๒๕๖๒